

ΡΗΓΑ ΒΕΛΕΣΤΙΝΛΗ
Στρατιωτικόν Εγκόλπιον
(Βιέννη 1797)

Επιμέλεια-Εισαγωγή-Ευρετήριο:
Δημήτριος Καραμπερόπουλος

Μετάφραση από τα γαλλικά:
Δημήτριος Παντελοδήμος

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΣ
ΦΕΡΩΝ-ΒΕΛΕΣΤΙΝΟΥ-ΡΗΓΑ

ΡΗΓΑ ΒΕΛΕΣΤΙΝΛΗ

Στρατιωτικόν Εγκόλπιον

(Βιέννη 1797)

Η έκδοση πραγματοποιήθηκε
με την ευγενική υποστήριξη:
ΕΚΠΟΛ Περιφέρειας Θεσσαλίας.
Πρόεδρος Γεώργιος Κίτσιος

ΡΗΓΙΑ ΒΕΛΕΣΤΙΝΛΗ *Στρατιωτικόν Εγκόλπιον*
(Βιέννη 1797)

Αθήνα 2021

ISBN: 978-960-6733-22-2

Επιμέλεια-Εισαγωγή-Ευρετήριο:
Δημήτριος Καραμπερόπουλος

Μετάφραση από τα γαλλικά:
Δημήτριος Παντελοδήμος

© ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΣ

ΦΕΡΩΝ-ΒΕΛΕΣΤΙΝΟΥ-ΡΗΓΙΑ

Μιλτιάδου 3, Κηφισιά 14562-Αθήνα

Τηλ.: 210 8011066, 6944304968

e-mail: karamber@otenet.gr • www.Rhigassociety.gr

ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ:

Ν. Σαμπαζιώτης - Α. Ιορδάνου Ο.Ε.

Λυκούργου 12, 183 45 Μοσχάτο, Αττική, Τηλ.: 210 9310605

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:

Εκδόσεις Σταμούλης Α.Ε.

Αβέρωφ 2, 10433 Αθήνα, Τηλ.: 210 5238305, Fax: 210 5238959

www.stamoulis.gr, e-mail: info@stamoulis.gr

ΡΗΓΑ ΒΕΛΕΣΤΙΝΛΗ

Στρατιωτικόν Εγκόλπιον

(Βιέννη 1797)

Επιμέλεια-Εισαγωγή-Ευρετήριο:
Δημήτριος Καραμπερόπουλος

Μετάφραση από τα γαλλικά:
Δημήτριος Παντελοδήμος

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΜΕΛΕΤΗΣ
ΦΕΡΩΝ-ΒΕΛΕΣΤΙΝΟΥ-ΡΗΓΑ

ΑΘΗΝΑ 2021

Πρόλογος

Μετά την προδοτική κατάδοση του Ρήγα στην Αυστριακή Αστυνομία της Τεργέστης από τον τυχάρπαστο Έλληνα έμπορο, ακολούθησε η σύλληψη, η ανάκριση και τελικά η παράδοσή του μαζί με τους επτά Συντρόφους του στον πασά του Βελιγραδίου, όπου και στραγγαλίστηκαν στις 24 Ιουνίου 1798. Με την αποκάλυψη της επαναστατικής κίνησης του Ρήγα και τις εν συνεχεία ανακρίσεις κατασχέθηκαν τα ευρισκόμενα στο τυπογραφείο και βιβλιοδετείο αντίτυπα του *Στρατιωτικού Εγκολπίου*, που εξέδωσε ο Ρήγας, και δυστυχώς καταστράφηκαν. Μέχρι σήμερα δεν έχει βρεθεί ένα αντίτυπο από την έκδοση εκείνη ή αντίγραφό του. Είναι στα ζητούμενα της ιστορικής έρευνας. Ό,τι σχετικό γνωρίζουμε για την έκδοση αυτή του Ρήγα, το γνωρίζουμε από τα έγγραφα, που έφεραν στο φως οι Αιμίλιος Λεγράν και Κωνσταντίνος Άμαντος το 1891 και 1930 αντίστοιχα και τα οποία επανεκδώσαμε φωτομηχανικά με ευρητήρια το 1996 και 1997.

Έχοντας επανεκδώσει όλα τα διασωθέντα έργα του Ρήγα και το 2007 ακόμη και σε ψηφιακό δίσκο (CD-ROM), σκεφθήκαμε πως θα άξιζε τον κόπο να γνωρίζαμε τουλάχιστον

το περιεχόμενο του βιβλίου του Κεβενχύλλερ, (*Kurzer Begriff aller militärischen Operationen*, Vienna, 1756), το οποίο μεταφράστηκε στα γαλλικά το 1771 με τίτλο *Maximes de guerre*, και υποθέτουμε ότι αυτό θα χρησιμοποιήθηκε από τον Ρήγα για την ελληνική του έκδοση. Για το σκοπό αυτό αναζητήθηκε αντίτυπο εκείνης της έκδοσης· εντοπίστηκε στην Βιβλιοθήκη του Κογκρέσου των ΗΠΑ, από όπου ζητήθηκε αντίγραφο και το οποίο πρόθυμα μας στάλθηκε. Βέβαια δεν γνωρίζουμε τις παρεμβάσεις του Ρήγα, τις οποίες θα είχε κάνει, κατά τη γνωστή συνήθειά του, όπως και στα άλλα έργα του, προσθήκες, παρατηρήσεις, σημειώσεις. Ας ελπίζουμε πως κάποια στιγμή θα βρεθεί το τυπωθέν στο τυπογραφείο των Σιατιστικών αδελφών Πούλιου *Στρατιωτικόν Εγκόλπιον* του Ρήγα Βελεστινλή.

Το γαλλικό κείμενο του Κεβενχύλλερ *Maximes de guerre* μετέφρασε στα ελληνικά, μετά την σχετική πρότασή μας, ο καθηγητής Ιστορίας του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Δημήτριος Παντελοδήμος, ο οποίος είχε ωστόσο μεταφράσει στα γαλλικά και το Σύνταγμα του Ρήγα. Επισημαίνεται πως στο *Maximes de guerre* περιέχεται στρατιωτική ορολογία της εποχής του 18^{ου} αιώνα, που ωστόσο η δυσκολία αυτή ξεπεράστηκε με τη γνώση και την πείρα του, μια και έχει εκδώσει το αξιόλογο Γάλλο-ελληνικό και Ελληνικό-γαλλικό λεξικό. Και από τη θέση εδώ ευχαριστούμε θερμότατα τον συμπατριώτη καθηγητή κ. Παντελοδήμο για την αφιλοκερδή προσφορά του στις δρα-

στηριότητες της Επιστημονικής μας Εταιρείας.

Ευχαριστίες επίσης εκφράζονται στον Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Αυστρίας κ. Αρσένιο, ο οποίος κατά τις επετειακές εκδηλώσεις, 24 Ιουνίου 2018, για τον μαρτυρικό θάνατο του Ρήγα και των Συντρόφων του στους Ιερούς Ναούς Αγίας Τριάδος και Αγίου Γεωργίου Βιέννης, όπου συμμετείχαμε με δύο ομιλίες, παρότρυνε τους παρακολουθούντες Έλληνες να προσφέρουν τον οβολό τους για μια συμβολική ενίσχυση της έκδοσης του *Στρατιωτικού Εγκολπίου*.

Ωστόσο, η τωρινή έκδοση του *Στρατιωτικού Εγκολπίου* στα ελληνικά πραγματοποιείται οριστικά με την ευγενική υποστήριξη του συμπατριώτη μας κ. Γεωργίου Κίτσιου, προέδρου της ΕΚΠΟΛ Περιφέρειας Θεσσαλίας και Περιφερειακού Συμβούλου Θεσσαλίας, στον οποίο εκφράζονται οι ευχαριστίες της Επιστημονικής Εταιρείας Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα.

Η έκδοση του *Στρατιωτικού Εγκολπίου* ευελπιστούμε να βοηθήσει να γνωρίσουμε το περιεχόμενό του και να κατανοήσουμε τον λόγο για τον οποίο ο Ρήγας διάλεξε να το μεταφράσει και να το εκδώσει. Να αντιληφθούμε τη συμβολή του στο στρατηγικό σχέδιο της επανάστασης του, που σχετίζεται με τον ένοπλο αγώνα εναντίον του δυνάστη για την απόκτηση της πολυπόθητης ελευθερίας.

Η παρούσα έκδοση περιλαμβάνει στην αρχή ένα Εισαγωγικό κείμενο για το Στρατηγικό σχέδιο της επανάστασης του Ρήγα και την ένταξη του *Στρατιωτικού Εγκολπίου* στην

διαδικασία του ένοπλου αγώνα των σκλαβωμένων Ελλήνων επαναστατών. Στη συνέχεια περιέχεται αντικριστά το γαλλικό με το ελληνικό κείμενο του *Στρατιωτικού Εγκολπίου* και τέλος έχει συνταχθεί και ένα ευρετήριο του ελληνικού κειμένου του, που θα είναι βοηθητικό εργαλείο στους αναγνώστες και μελετητές του έργου του Ρήγα Βελεστινλή.

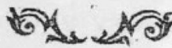
Δρ. Δημήτριος Καραμπερόπουλος
Πρόεδρος Επιστημονικής Εταιρείας
Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα

MAXIMES
DE GUERRE

Relatives à la Guerre de Campagne,
& à celle des Sièges.

Par M. le Comte de KEVENHÜLLER,
Feld-Maréchal-Général des Armées de
Sa Majesté I. R. & A.

Traduites de l'Allemand par M. le Baron DE
SINCLAIRE, Colonel d'Infanterie au service
de France.

AUX DEUX-PONTS,
DE L'IMPRIMERIE DUCALE,
A PARIS,
Chez LACOMBE, Libraire, rue Christine.

M. DCC. LXXI.
AVEC APPROBATION ET PERMISSION

Ο τίτλος του βιβλίου *Maximes de guerre*, Παρίσι 1771, μεταφρασθέν
υπό του Ρήγα με τίτλο *Στρατιωτικόν Εγκόλπιον*, Βιέννη 1797.

Μνημειακό σύμπλεγμα με τον στρατάρχη Κεβενχόλλερ στη Βιέννη.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το στρατηγικό σχέδιο της επανάστασης του Ρήγα

Ο Ρήγας Βελεστινλής (1757-1798) είχε ένα συγκροτημένο στρατηγικό σχέδιο για την επανάσταση των σκλαβωμένων της Ελλάδος και γενικότερα του Βαλκανικού χώρου, που βρίσκονταν τόσους αιώνες υπό την απολυταρχική εξουσία του σουλτάνου. Είχε δώσει απάντηση στα ερωτήματα και διλήμματα των ημερών του, πώς θα γίνει η απελευθέρωση της Ελλάδος, με ποιον τρόπο. Και το στρατηγικό σχέδιο του Ρήγα διαπιστώνεται αν μελετήσουμε όλο το συγγραφικό έργο του, αν ερευνήσουμε τα έγγραφα από τα Αρχεία της Βιέννης, τα σχετικά με την σύλληψη, ανάκριση, φυλάκιση και θανάτωσή του, που ήρθαν στο φως, μετά ένα αιώνα και πλέον από το μαρτύριο του, από τους Εμίλ Λεγκράν, Κων. Άμαντο και Ντούσαν Πάντελιτς. Αυτό διακρίνεται σε τρία μέρη: α) Στην προετοιμασία της επανάστασης, β) Στον ένοπλο αγώνα της, γ). Στο πολιτικό μέρος μετά την επικράτησή της¹.

1. Δημ. Καραμπερόπουλου, *Ρήγας Βελεστινλής και το στρατηγικό σχέδιο της επανάστασής του*, Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα, Αθήνα 2017.

Προετοιμασία της Επανάστασης

Ο Ρήγας, ως πραγματικός επαναστάτης, στόχευε πρώτα να ανυψώσει το ηθικό των σκλαβωμένων, να τους δημιουργήσει την επαναστατική διάθεση και πνοή, απαραίτητα στοιχεία για να προετοιμασθούν οι σκλαβωμένοι να πάρουν τα όπλα για τον ξεσηκωμό. Το υψηλό ηθικό των στρατιωτών είναι απαραίτητο στοιχείο για την επιτυχία ενός πολέμου. Για το σκοπό του αυτό ο Ρήγας χρησιμοποίησε δύο βασικά στοιχεία της επικοινωνίας: α) την εικόνα, με τα έντυπα και β) τον ήχο, με τη μουσική του *Θουρίου*. Έτσι, χρησιμοποιεί κατάλληλο εποπτικό υλικό, με σκοπό να επηρεάσει, να μετατρέψει τη συμπεριφορά των σκλαβωμένων, να ανυψώσει το ηθικό τους, να ενισχύσει την ιστορική τους συνείδηση.

Κατά την σημαντική επαναστατική του χρονιά, το 1797, ο Ρήγας εκδίδει τα *Ολύμπια*, στα οποία μνημονεύει τα αγωνίσματα των Ολυμπιακών αγώνων της αρχαιότητας και παρατηρεί ότι και στις μέρες του πολλά ολυμπιακά αγωνίσματα διατηρούνται στην Θεσσαλία και σ' όλη την Ελλάδα, θέλοντας έτσι να υπενθυμίσει την ιστορική συνέχεια των Ελλήνων. Το έργο² αυτό με τη συστηματική έρευνά μας οριστικά πλέον αποδίδεται στον Ρήγα και όχι σε κάποιο φί-

2. Δημ. Καραμπερόπουλου, *Ο Ρήγας μεταφραστής των Ολυμπίων του Μετασάσιο*, Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα, Αθήνα 2001.

λο του, όπως έχει μέχρι πρόσφατα υποστηριχθεί. Επίσης, εκδίδει τον *Νέο Ανάχαρσι* με πολλές πολιτικοκοινωνικές παρατηρήσεις, θέλοντας να δείξει την αρχαία δόξα και κληρονομιά. Με τον τρόπο αυτό προσπαθεί να συνδέσει τον αρχαίο με τον σύγχρονο Ελληνισμό, τονίζοντας την διαχρονικότητα του και ενισχύοντας την ιστορική μνήμη των σκλαβωμένων. Γι' αυτό εξάλλου δίπλα στα αρχαία τοπωνύμια βάζει τα αντίστοιχα σύγχρονα τοπωνύμια, Φερές-Βελεστίνο, Αίγιο-Βοστίτζα, Λευκάς-Αγία Μαύρα κ.εξ.

Επί πλέον, σε μια εποχή, το 1797, κατά την οποία ο Ναπολέων Βοναπάρτης εκθιαζόταν ως ελευθερωτής των λαών και τα στρατεύματά του βρισκότανε δίπλα στην ηπειρωτική Ελλάδα, στα Ιόνια νησιά, και αρκετοί Έλληνες (Κοραής, Περραιβός, Μαρτελάος κ.ά.) του έπλεκαν ύμνους, ο Ρήγας Βελεστινλής δεν γράφει υπέρ του Ναπολέοντα ούτε μια λέξη, ούτε ένα στίχο. Αντίθετα, τη χρονιά εκείνη, που ο Ναπολέων βρισκόταν στην Ιταλία και είχε καταλύσει τη Βενετική εξουσία, ο Ρήγας προσφέρει στους σκλαβωμένους, στους ραγιάδες, για σύμβολο, για πρότυπο αγωνιστικότητας και αποφασιστικότητας τον **Μέγα Αλέξανδρο**. Τυπώνει την εικόνα του, που περιβάλλεται από τους τέσσερις στρατηγούς του, Αντίγονο, Κάσσανδρο, Πτολεμαίο και Σέλευκο, και τις παραστάσεις, με την θριαμβευτική είσοδο του Μ. Αλεξάνδρου στην Βαβυλώνα, την φυγή των Περσών στη μάχη του Γρανικού ποταμού, την οικογένεια του Δαρείου να προσκυνά τα πόδια του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Μάλιστα γράφει και

τη φράση ότι ο Μ. Αλέξανδρος «εχάλασεν την αυτοκρατορίαν των Περσών», θέλοντας έτσι συνειρμικά να τους δώσει ένα μήνυμα, πως θα πρέπει και αυτοί να «χαλάσουν» τη σύγχρονη αυτοκρατορία των Οθωμανών, που τους τυραννεί.

Ο Ρήγας Βελεστινλής χρησιμοποιεί στο στρατηγικό του σχέδιο και τον ήχο, την μουσική. Γνωρίζει τη δυναμική της, για να εμψυχώσει τους σκλαβωμένους, να τους εμψυχήσει την επαναστατική πνοή για τον ξεσηκωμό. Συνθέτει τον **Θούριο**. Η λέξη “θούριος” σημαίνει ορμητικός, πολεμικός μαινόμενος. Και ο Ρήγας την δανείζεται από τους αρχαίους συγγραφείς διότι δεν ήταν σε χρήση στην εποχή του. Έκτοτε εισάγεται στο νεοελληνικό λεξιλόγιο και γίνεται συνώνυμος με την επανάσταση. Ο *Θούριος* είναι με απλά λόγια γραμμένος, για να είναι κατανοητός στο λαό. Δεν χρειάζονται υποσημειώσεις και επεξηγήσεις, όπως άλλες αξιόλογες ποιητικές δημιουργίες της προεπαναστατικής εποχής. Με χαρακτηριστικές εικόνες διεκτραγωδεί την κατάσταση της σκλαβιάς και ωθεί τους σκλαβωμένους στον τιτάνιο του πολέμου αγώνα:

*Ως τότε παλληκάρια να ζούμε στα στενά,
μονάχοι σαν λιοντάρια, στες ράχες, στα βουνά;
Σπηλιές να κατοικούμεν, να βλέπουμεν κλαδιά,
να φεύγαμ' απ' τον κόσμο, για την πικρή σκλαβιά;
Να χάνωμεν αδέρφια, Πατρίδα και γονείς,
τους φίλους, τα παιδιά μας κι όλους τους συγγενείς;*

(*Θούριος*, στίχ. 1-6).

Και στη συνέχεια αναφωνεί το απαράμιλλο:

*Κάλλιο 'ναι μιας ώρας ελεύθερη ζωή,
παρά σαράντα χρόνοι σκλαβιά και φυλακή.*

Είναι η εμπειρία των σαράντα χρόνων της ζωής του, όταν έγραφε τον *Θούριο*.

Ωστόσο, ο Ρήγας στον *Θούριό* του αναιρεί την επικρατούσα τότε άποψη της ελληνικής διανόησης και ιδιαίτερα των Φαναριωτών, πως υπηρετώντας τον Σουλτάνο θα γίνει η άλωση της εξουσίας. Γι' αυτό και διακηρύσσει:

*Τι σ' ωφελεί αν ζήσης και είσαι στη σκλαβιά;
Στοχάσου πως σε ψένουν καθ' ώραν στη φωτιά.
Βεζύρης, Δραγουμάνος, Αφέντης κι αν σταθής,
ο Τύραννος αδίκως σε κάμεις να χαθής.*

(*Θούριος*, στίχ. 9-13).

Και ο Ρήγας φέρνει στη συνέχεια αδιάψευστα παραδείγματα Ελλήνων, οι οποίοι υπηρέτησαν τον σουλτάνο, για την κατανόησή της άποψής του, που είναι όπως επισημαίνει καθρέπτης για να δουν την πραγματικότητα:

*Ο Σούτζος κι ο Μουρούζης, Πετράκης, Σκαναβής,
Γκίκας και Μαυρογένης, καθρέπτης είν' να ιδής.
Ανδρείοι καπετάνοι, παπάδες, λαϊκοί,
σκοτώθηκαν κι αγάδες με άδικον σπαθί»,*

(*Θούριος*, στίχ.15-18).

Στον επαναστατικό του παιάνα, ο Ρήγας συνδύασε ακόμη το τραγούδι με το χορό. Ταιριασμένα μαζί, χορός και τραγούδι, ωθούν τους σκλαβωμένους στη μέθεξη της επανάστασης. Ο ίδιος άλλωστε στις συγκεντρώσεις των συντρόφων του στα σπίτια της Βιέννης συνήθιζε και τραγούδαγε με την φλογέρα του τον *Θούριο* και συνάμα χόρευε. Γράφουν χαρακτηριστικά τα ανακριτικά Βιενναία έγγραφα: «*Κατά τον Σεπτέμβριον του έτους τούτου (του 1797) ο Ρήγας Βελεστινλής τραγούδησε εν τη οικία του Αργέντη, παρισταμένου τούτου και του Έλληνος Θεοχάρη, ύμνον ελευθερίας... και δή χορεύων περί την τράπεζαν*».

Ο Ρήγας γνώριζε καλά πως επανάσταση ενάντια στην τυραννία του σουλτάνου δε γίνεται με στιχουργήματα. Μόνο με παιάνες, με επαναστατικά ορμητικά τραγούδια επιτυγχάνεται το ξεσήκωμα του λαού. Πράγματι, όσοι ραγιάδες έκτοτε άκουγαν του Ρήγα τον *Θούριο* νοιώθανε ν' αλλάζει για αγώνα και θυσία η ψυχή τους. Ο Κολοκοτρώνης, ο Γέρος του Μωριά χαρακτηριστικά ομολογεί, «*Εφύλαξα πίστιν εις την παραγγελίαν του Ρήγα, και ο Θεός με αξίωσεν και εκρέμασα φούντα εις το Γένος μου, ως στρατιώτης του. Χρυσή φούντα δεν εστόλισε ποτέ το σπαθί μου, όταν έπαιρνα δούλευσιν εις ξένα κράτη*», ακολουθώντας ο Κολοκοτρώνης κατά γράμμα τη διακήρυξη του Ρήγα,

«*Κάλλιο για την πατρίδα κανένας να χαθή
ή να κρεμάση φούντα για ξένον στο σπαθί*»,

(*Θούριος*, στίχ. 57-58).

Για να μαθαίνεται εύκολα ο *Θούριος* και γρήγορα να διαδίδεται, ο Ρήγας δεν καταγράφει τη μουσική σημειολογία, τις νότες του. Σημειώνει μονάχα ότι θα τραγουδιέται στον σκοπό ενός πολύ γνωστού και πλατιά διαδεδομένου τραγουδιού της εποχής του, στο *Μιά προσταγή μεγάλη*, που αναφερόταν στα κατορθώματα του Λάμπρου Κατσώνη (1752-1794), του οποίου οι αγώνες είχαν αναπτρώσει τις ελπίδες των Ελλήνων για την πολυπόθητη λευτεριά. Κατ' αυτόν τον τρόπο ο *Θούριος* διαδόθηκε σε όλον τον Ελληνικό χώρο. Έχει βρεθεί σε πέντε παραδοσιακές μουσικές παραλλαγές³, δηλωτικό πως πλατιά διαδόθηκε, σε διάφορα μέρη του Ελληνικού χώρου και οι μελωδίες του προσαρμόζονταν στα μουσικά ιδιώματα της κάθε περιοχής. Είναι αναρτημένες στην Ιστοσελίδα της Επιστημονικής μας Εταιρείας.

Ο Ρήγας και τον **ψυχολογικό παράγοντα** χρησιμοποιεί για να πετύχει τους σκοπούς του. Κάνει χρήση του Όρκου, που τον ακολουθούν μετέπειτα οι Φιλικοί και οι αγωνιστές του 1821. Βάζει τους σκλαβωμένους να ορκισθούν στην απόφασή τους για επανάσταση, με βαρύ τίμημα στην αθέτηση του όρκου τους:

3. Ρήγα Βελεστινλή, *Θούριος. Παραδοσιακές μουσικές παραλλαγές και προεπαναστατικές μελωδίες. 200 χρόνια από το μαρτυρικό θάνατο του Ρήγα Βελεστινλή (1798-1998)*, Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα, α' έκδ. Αθήνα, Σεπτέμβριος 1997.

*«Κι άν παραβώ τον όρκον, ν' αστράψ' ο Ουρανό
και να με κατακάμη να γένω σαν καπνός»,
(Θούριος, στίχ. 39-40).*

Επίσης, έπρεπε να καταρρίψει, ως μύθο, την διάχυτη πε-
ποιθήση ότι τα οθωμανικά στρατεύματα ήταν ανίκητα, γι'
αυτό και φέρνει το συγκεκριμένο παράδειγμα των
“Γκιρζιανλήδων”, λαός που επαναστάτησε στην περιοχή
της Θράκης. Βροντοφωνεί στον *Θούριό* του πως ο Σουλτά-
νος δεν είναι τόσο δυνατός, όσο οι σκλαβωμένοι νομίζουν:

*«Ποτέ μην στοχασθήτε πως είναι δυνατός·
καρδιοχτυπά και τρέμει σαν λαγός κι αυτός.
Τριακόσιοι Γκιρζιανλήδες τον έκαμαν να διή
πως δεν μπορεί με τόπια, μπροστά τους να εβγή»,
(Θούριος, στίχ. 111-114).*

Ο Ρήγας, προσέξτε, χρησιμοποιεί τον αριθμό «τριακόσι-
οι» για να παραπέμψει συνειρμικά τους σκλαβωμένους
στην ανδρεία των τριακοσίων του Λεωνίδα.

Ήταν ακόμη ο Ρήγας και πολύ μεθοδικός στο στρατη-
γικό του σχέδιο. Προσπαθεί να ενώσει όλους τους σκλαβω-
μένους λαούς, που βρίσκονταν κάτω από την Οθωμανική
τυραννία, στον αγώνα της επαναστάσεώς του. Η δύναμη εν
τη ενώσει. Γι' αυτό απευθύνει προσκλητήριο σε όλους τους
λαούς του Βαλκανικού χώρου και αναφωνεί:

«Βουλγάροι κι Αρβανίτες, Αρμένιοι και Ρωμιοί,

*αράπηδες και άσπροι, με μιά κοινή ορμή,
για την Ελευθερίαν να ζώσωμεν σπαθί,
πως είμασθ' αντρειωμένοι, παντού να ζακουσθή»,
(Θούριος, στίχ. 45-48).*

Εξάλλου στα *Δίκαια του Ανθρώπου*, 34^ο άρθρο, ο Ρήγας προσθέτει και το συγκεκριμένο παράδειγμα «*Ο Βούλγαρος πρέπει να κινήται, όταν πάσχη ο Έλλην. Και τούτος πάλιν δι' εκείνον. Και αμφοτέροι δια τον Αλβανόν και Βλάχον*».

Στον *Θούριό* του ο Ρήγας απευθύνει προσκλητήριο στους Έλληνες που εξ αιτίας της σκλαβιάς ξενιτεύτηκαν. Τους προσκαλεί να επιστρέψουν και να στρατευθούν για την λευθεριά τώρα που η επανάσταση ξεκινά, τονίζοντας ότι ενδοξότερο είναι το να πεθάνει κανείς για την πατρίδα του:

*«Όσ' απ' την τυραννίαν πήγαν στην ξενιτιά,
στον τόπον τους καθένας ας έλθη τώρα πιά.
Ως πότε οφικιάλιος, (αζιωματούχος) σε ξένους βασιλείς;
Έλα να γίνης στόλος δικής σου της φυλής.
Κάλλιο για την πατρίδα κανένας να χαθή».
(Θούριος, στίχ.49-50, 55-57).*

Επί πλέον ο Ρήγας στον *Θούριο* του τονίζει και των προγόνων την ανδρεία για την ελευθερία, προβάλλοντάς τους ως παράδειγμα, με σκοπό οι επαναστατημένοι ραγιάδες να τους μιμηθούν:

*«Πώς οι προπάτορές μας ωρμούσαν σαν θεριά
για την ελευθερίαν πηδούσαν στη φωτιά.
Έτζι κ' ημείς, αδέρφια, ν' αρπάζωμεν για μιά
τ' άρματα, και να βγούμεν απ' την πικρή σκλαβιά»,
(Θούριος, στίχ. 116-120).*

Στον *Θούριό* του ο Ρήγας επισημαίνει μεταξύ των άλλων και τη θαλάσσια ελληνική δύναμη, ενώ παράλληλα προστάζει τους Έλληνες ναύτες που ήταν στην Τούρκικη αρμάδα να την κάψουν (στίχ. 77-82):

*«Δελφίνια της θαλάσσης, αζδέρια των νησιών,
σαν αστραπή χυθήτε, χτυπάτε τον εχθρόν.
Της Κρήτης και της Νύδρας θαλασσινά πουλιά,
καιρός είν' της Πατρίδος ν' ακούστε τη λαλιά.
Κι' όσ' είστε στην αρμάδα, σαν άζια παιδιά,
οι Νόμοι σας προστάζουν να βάλετε φωτιά».*

Ο *Θούριος* είχε μεγάλη διάδοση στον Βαλκανικό χώρο. Κυκλοφορήθηκε σε χειρόγραφο κυρίως μορφή, διότι λίγα αντίτυπα από την έκδοση του Ρήγα σώθηκαν από την κατάσχεση μετά την προδοσία. Και ξέρουμε πολλά παραδείγματα από τον αντίκτυπο που είχε ο *Θούριος* στην ψυχή και στο ηθικό των σκλαβωμένων. Ο Ρήγας με τον *Θούριό* του και τα επαναστατικά του κείμενα δίνει και ένα άλλο σημαντικό μήνυμα πως η αποτίναξη της τυραννίας και η απόκτηση της Ελευθερίας θα πρέπει να στηριχθεί στις ντόπιες

δυνάμεις των σκλαβωμένων, τους οποίους προσκαλεί σε επανάσταση. Θα είχε στο νου του ο Ρήγας των συμπατριωτών του Δημητριάων, οι οποίοι τόνιζαν στη *Γεωγραφία Νεωτερική*⁴, που εκδόθηκε στη Βιέννη το 1791: «*Αλίμονο εις εκείνον οπού δεν ημπορεί να διαφενδεύση μόνος του την ελευθερία του*».

Στον *Θούριό* του, όπως και στα άλλα κείμενά του, ο Ρήγας δεν απευθύνει καμιά έκκληση για βοήθεια στις μεγάλες τότε δυνάμεις. Κάτι πρωτόγνωρο για τον Ελληνισμό, που μέχρι τότε οι σκλαβωμένοι Έλληνες για την απόκτηση της ελευθερίας τους προσέβλεπαν στις μεγάλες δυνάμεις της Ανατολής και της Δύσης. Και λίγα χρόνια αργότερα, το 1821, οι εμψυχωμένοι από τον *Θούριο* επαναστάτες ραγιάδες αυτήν τη σύσταση του Ρήγα ακολουθούν.

Το Πολιτικό μέρος της Επανάστασης

Το στρατηγικό όμως σχέδιο της επανάστασης του Ρήγα δεν σταματούσε στην προετοιμασία και στον ένοπλο αγώνα, όπως συνήθως συμβαίνει στις εξεγέρσεις. Ο Ρήγας προχωρούσε και στην εδραίωσή της, στις περιοχές που θα ελευθέρωνε από την Οθωμανική τυραννία, δημιουργώντας νέο

4. Δανιήλ Φιλιππίδη και Γρηγόριου Κωνσταντά, *Γεωγραφία νεωτερική*, επιμέλεια Αικατερίνης Κουμαριανού, Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», Αθήνα 2006, σελ. 132.

πολιτειακό καθεστώς. Ο Ρήγας έδινε μεγάλη σημασία στο τι θα γίνει αμέσως μετά τη στρατιωτική νίκη. Πίστευε ότι η αναρχία είναι μορφή τυραννίας, όπως το τονίζει και στο *Θούριό* του (στίχ. 27), «κι αναρχία ομοιάζει τη σκλαβιά».

Για το λόγο αυτό πριν από την αναχώρηση του από τη Βιέννη για την Ελλάδα ετοίμασε το Σύνταγμά του, ώστε μετά την στρατιωτική νίκη ο ελεύθερος Βαλκανικός χώρος να διοικηθεί με ένα συγκεκριμένο δημοκρατικό Σύνταγμα. Γι' αυτό λέμε ότι ο Ρήγας ήταν και πολιτικός νους. Μετέφρασε από τα Γαλλικά το Σύνταγμα του 1793, και το ονόμασε *Νέα Πολιτική Διοίκηση*, για να κάνει την αντίθεση στην παλιά απολυταρχική διοίκηση του σουλτάνου. Περιέχει την *Επαναστατική Προκήρυξη*, τα *Δίκαια του Ανθρώπου*, το Σύνταγμα και τον *Θούριο*. Σε μία εποχή σκλαβιάς και τυραννίας ο Ρήγας είχε την πρόνοια να συντάξει τον πρώτο Καταστατικό Πολιτειακό Χάρτη του Βαλκανικού χώρου. Με την *Επαναστατική Προκήρυξη*, της οποίας το μεγαλύτερο μέρος είναι κείμενο του Ρήγα θα διακήρυχε σε όλα τα έθνη το δίκαιον της ένοπλης εξέγερσης κατά της τυραννικής εξουσίας του Σουλτάνου. Δημιουργούσε κατ' αυτόν τον τρόπο το δίκαιον για τη νομιμότητα του επαναστατικού κινήματος, για να έχει την πολιτική αναγνώριση. Είναι μία πολύ σωστή πολιτική ενέργεια, μεθοδευμένη κίνηση για να υποστηρίξει τα δίκαια του αγώνα των σκλαβωμένων.

Στη *Νέα Πολιτική Διοίκηση* διακηρύσσονται η ισότητα των πολιτών έναντι των νόμων, η ατομική και εθνική ελευ-

θερία, η ελευθερία έκφρασης των ιδεών, των θρησκευτικών πεποιθήσεων, των συγκεντρώσεων, η ελευθερία του τύπου, η ασφάλεια των πολιτών, το δικαίωμα της ιδιοκτησίας, η κατάργηση της δουλείας, η αντίσταση στη βία και αδικία κ.ά. Ωστόσο, ο Ρήγας πρόσθεσε και πολλά δικά του κείμενα στο Γαλλικό Σύνταγμα του 1793, το οποίο μετέφρασε και είχε ως πρότυπο, τα οποία δείχνουν την πρωτοποριακή πολιτική σκέψη του. Ενδεικτικά μνημονεύονται η υποχρεωτική εκπαίδευση όχι μόνο των αγοριών αλλά και των κοριτσιών (*Δίκαια του Ανθρώπου*, άρθρο 22), διάταξη που για πρώτη φορά καταχωρίζεται σε Σύνταγμα, η στρατιωτική άσκηση των γυναικών, θεωρούμενος ίσως ως ο εισηγητής της ισότητας ανδρών και γυναικών στην εποχή του, η προστασία των πολιτών από την τοκογλυφία, η υπεράσπιση της δημοκρατίας από εκείνους που την επιβουλεύονται (*Δίκαια του Ανθρώπου*, άρθρο 35), η κατάργηση της θανατικής ποινής, κ.ά. Ακόμη τονίζει ότι οι δημοκρατικοί πολίτες θα πρέπει να συμμετέχουν ενεργά στα κοινά και να υπερασπίζονται τους δημοκρατικούς θεσμούς, θεωρώντας την υποχρέωση αυτή «*το πλέον ιερόν από όλα τα δικάια του και το πλέον απαραίτητον από όλα τα χρέη του*», από όλες τις υποχρεώσεις τους προς την πατρίδα. Ο Ρήγας προσφέρει κατ' αυτόν τον τρόπο και ένα σημαντικό διαχρονικό μήνυμα, πού είναι επίκαιρο και στις μέρες μας, την ενεργή συμμετοχή των πολιτών στα Κοινά.

Στη θέση της απολυταρχικής οθωμανικής εξουσίας ο Ρήγας θα δημιουργούσε τη *Νέα Πολιτική Διοίκηση*, τη νέα τάξη

πραγμάτων στο Βαλκανικό χώρο, με την εφαρμογή του Δημοκρατικού Καταστατικού Συντάγματος και των Δικαίων του Ανθρώπου, θα δημιουργούσε το δημοκρατικό του κράτος. Πρότυπά του ήταν η Δημοκρατία των αρχαίων Αθηνών, η Γαλλική Δημοκρατία και η δημοκρατική διοίκηση των Ελληνικών Κοινοτήτων. Γι' αυτό εξ άλλου και τιμητικά ονομάζει το κράτος του «Ελληνική Δημοκρατία». Στήριζε τη νέα πολιτική κατάσταση στη δημοκρατία και όχι στην κληρονομική εξουσία. Μετά την επανάσταση θα προκήρυσσε εκλογές για την ανάδειξη αιρετών αντιπροσώπων, των βουλευτών, που θα εκλέγονταν αναλογικά από κάθε επαρχία του κράτους του, όπως αναγράφει και στο Σύνταγμά του, 11^ο κ.εξ. άρθρα.

Ο Ρήγας στη *Νέα Πολιτική Διοίκηση*, τα *Δίκαια του Ανθρώπου*, αναγνωρίζει το σεβασμό του κάθε ατόμου και της κάθε ομάδας στο οραματιζόμενο κράτους του, δικαιώματα στις ομάδες, τις μειονότητες. Όλοι οι συνυπόδουλοι λαοί «χωρίς εξαίρεσιν θρησκείας και γλώσσης», όπως τονίζει στο δεύτερο άρθρο του Συντάγματος, θα απαρτίσουν την αντιπροσωπευτική πολιτεία του. Χαρακτηριστικά ο καθηγητής Νικόλαος Πανταζόπουλος⁵ παρατηρεί ότι «ο Ρήγας προχωρούσε πέρα από τις διακηρύξεις της Γαλλικής Επανάστασεως, που αναγνωρίζει πολιτικά και ατομικά δικαιώματα στη μονά-

5. Νικ. Πανταζόπουλου, *Μελετήματα για τον Ρήγα Βελεστινλή*, Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα, Αθήνα 1998, σελ. 106.

δα, τον πολίτη και όχι στην ομάδα δηλαδή στις μειονότητες. Γινόταν έτσι πρόδρομος της Οικουμενικής Διακηρύξεως των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του 1948, η οποία, καθώς είναι γνωστό, αναγνωρίζει ανθρώπινα δικαιώματα με το ίδιο όπως ο Ρήγας πνεύμα σε μικρές ή μεγάλες ομάδες».

Για την καλή λειτουργία του σχεδιαζόμενου κράτους του, της «Ελληνικής Δημοκρατίας», ο Ρήγας το διαιρεί σε Επαρχίες και Τοπαρχίες, από τις οποίες θα εκλέγονται με ψηφοφορία οι αντιπρόσωποι για την Βουλή. Καταχωρίζονται πολλά άρθρα για τον τρόπο εκλογής τους από τις Τοπαρχίες και Επαρχίες, όπως επίσης και ο τρόπος συγκροτήσεως των σχετικών οργάνων του σχεδιαζόμενου κράτους του, το οποίο θα εκτείνονταν στο χώρο όπου και η οθωμανική εξουσία και στη Χάρτα καθορίζονται με την ιδιαίτερη διαγράμμιση τα σύνορα στο βόρειο τμήμα της, που τα έχουμε για πρώτη φορά παρουσιάσει⁶. Για το σκοπό αυτό ο Ρήγας κάθεται και συντάσσει και εκδίδει τους χάρτες του κράτους του, διαιρεμένους σε τοπαρχίες και τοπαρχίες, *Χάρτα της Ελλάδος*, *Νέα Χάρτα της Βλαχίας* και *Γενική Χάρτα της Μολδοβίας*, και ετοιμάζε τους χάρτες των υπολοίπων χωρών, της Βουλγαρίας, της Σερβίας και Βοσνίας. Κατ' αυτόν τον τρόπο θα είχε λεπτομερείς χάρτες για όλο το σχεδιαζόμενο κράτος του, διαιρεμένο σε Επαρ-

6. Δημ.Καραμπερόπουλου, *Η Χάρτα της Ελλάδος του Ρήγα. Τα πρότυπά της και νέα στοιχεία*, Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα, Αθήνα 1998, σελ. 50.

χίες και Τοπαρχίες, σύμφωνα με το άρθρο 3 του Συντάγματος του, όπου αναγράφει ότι διαιρείται σε Επαρχίες και Τοπαρχίες «*δια την ευκολίαν της διοικήσεως*».

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα των ερευνών μας κατά την επανέκδοσή των χαρτών αυτών και την σύνταξη των ευρετηρίων τεκμηριώθηκε ότι οι χάρτες αυτοί είναι πολιτικοί χάρτες του σχεδιαζόμενου κράτους του, το οποίο θα δημιουργούνταν μετά την επικράτησή της επανάστασής του. Και οι χάρτες έχουν συνάφεια με τη *Νέα Πολιτική Διοίκηση*. Ο Ρήγας δεν ήταν επαγγελματίας χαρτογράφος. Ήταν επαναστάτης και ενέτασσε την έκδοσή τους στο στρατηγικό του σχέδιο. Δεν εξέδωσε χάρτες για άλλη περιοχή. Σκοπός του ήταν να διεξαχθούν εκλογές για την εκλογή των αντιπροσώπων, των βουλευτών γι' αυτό και ήθελε τους χάρτες του σχεδιαζόμενου κράτους του.

Το Στρατιωτικό μέρος της Επανάστασης

Ο Ρήγας γνώριζε πολύ καλά πως, εκτός από την ψυχολογική υποστήριξη και την ανύψωση του ηθικού των σκλαβωμένων, δίχως την στρατιωτική επιτυχία της σχεδιαζόμενης επανάστασής του, δεν θα ήταν δυνατόν να πραγματοποιηθεί η πτώση της Οθωμανικής τυραννίας, η απόκτηση της πολυπόθητης ελευθερίας και η δημιουργία της οραματιζόμενης δημοκρατικής του πολιτείας. Γι' αυτό το λόγο στο στρατηγικό σχέδιο της επανάστασής του προνόησε για τον ένοπλο

αγώνα και την στρατιωτική επιτυχία της επανάστασής του, που περιλάμβανε την στρατιωτική εκπαίδευση των σκλαβωμένων και τις στρατιωτικές επιχειρήσεις. Έτσι, μετά την ιδεολογική και οργανωτική προετοιμασία, ο Ρήγας ήθελε να περάσει στην άμεση ένοπλη εξέγερση.

Οδηγίες στρατιωτικού περιεχομένου στον *Θούριο*.

Από την αρχή της επαναστατικής του δράσης στον *Θούριο* του περιλαμβάνει πολλές οδηγίες στρατιωτικού περιεχομένου, στοιχεία τα οποία δείχνουν την ικανότητά του για συστηματική οργάνωση και αποτελεσματικότητα των ενεργειών του. Δίνει οδηγίες για τις χερσαίες και τις ναυτικές ελληνικές δυνάμεις. Συγκεκριμένα, γνώριζε ότι πολλοί Έλληνες βρίσκονταν σε ξένους στρατούς, ως απλοί στρατιώτες ή ως αξιωματικοί. Όπως για παράδειγμα στο Βασίλειο της Νεαπόλεως⁷ υπήρχε σύνταγμα με πολλούς Έλληνες, καθώς και στο ρωσικό στρατό αρκετοί Έλληνες υπηρετούσαν⁸. Γι'

7. Η *Εφημερίς, 1797*, επιμέλεια Λ. Βρανούση, Αθήνα 1995, τόμ 6, σελ. 540, αναφέρει το «Μακεδονικό στράτευμα» στο Βασίλειο της Νεαπόλεως.

8. Κωνστ. Ράδου, «Έλληνες στρατιωτικοί υπό ξένας σημαίας περί το τέλος της ΙΗ' εκατ/ρίδος και τας αρχάς της ΙΘ'», *Δ.Ι.Ε.Ε.*, τόμ. 7, 1910, σελ. 183-242. Απ. Βακαλόπουλου, *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού*, τόμ. Δ', *Τουρκοκρατία 1669-1812. Οικονομική άνοδος και φωτισμός του Γένους*, Θεσσαλονίκη 1973, σελ. 588. Nicholas Charles Pappas, *Greeks in Russian Military Service in the late 18th and early 19th centuries*, Institute for Balkan Studies, αρ. 219, Θεσσαλονίκη 1991.

αυτό ο Ρήγας καλεί προσκλητήριο να έρθουν στην πατρίδα και να αγωνιστούν για την ελευθερία της, τονίζοντας το απαραίτητο πως είναι ενδοξότερο να πεθάνει κανείς για την πατρίδα του από το να υπηρετεί του ξένους,

*«Και όσοι του πολέμου την τέχνην αγροικούν,
εδώ ας τρέξουν όλοι, Τυράννους να νικούν.»*

*Ως πότε' οφφικιάλος σε ξένους βασιλείς;
Έλα να γένης στόλος δικής σου της φυλής.
Κάλλιο για την πατρίδα κανένας να χαθή,
ή να κρεμάση φούντα για ξένον στο σπαθί»,*

(Θούριος, στίχ. 51-52, 55-58).

Παράλληλα, ο Ρήγας γνώριζε τη σημαντική ναυτική δύναμη των Ελλήνων⁹, η οποία λίγες δεκαετίες πιο πριν είχε αρχίσει ραγδαία να αναπτύσσεται. Γι' αυτό και απευθύνεται στους ναυτικούς και τους προσκαλεί να κτυπήσουν τον εχθρό,

*«Δελφίνια της θαλάσσης, αζδέρια των νησιών,
σαν αστραπή χυθήτε, κτυπάτε τον εχθρόν.
Της Κρήτης και της Νύδρας θαλασσινά πουλιά,
καιρός είν' της Πατρίδος ν' ακούστε τη λαλιά»,*

(Θούριος, στίχ. 77-80).

9. Ενδεικτικά βλ. Τζελίνας Χαρλαύτη, Κατερίνας Παπακωνσταντίνου, *Ναυτιλία των Ελλήνων 1700-1821. Ο αιώνας της ακμής πριν από την Επανάσταση*, Κέδρος-Ιόνιο Πανεπιστήμιο, 2013.

Γνώριζε ακόμη ο Ρήγας ότι ο Σουλτάνος υποχρέωνε τους σκλάβους Έλληνες των νησιών να στέλνουν τα παλληκάρια τους για ναύτες στην τούρκικη αρμάδα, στα πολεμικά του καράβια. Για την βίαιη στρατολόγηση Ελλήνων ναυτών ενδεικτικά αναφέρουμε ότι το 1788 από τον Σουλτάνο «*Προσετάγη ο Πατριάρχης να εύρη γκεμιτζήδες (=ναύτες) ρωμαίους δύο χιλιάδες· έγινε τούτο με πολύν αφανισμόν και ζημίαν των πτωχών και ταλαιπώρων εγχωρίων χριστιανών*». Επίσης, τον επόμενο χρόνο, το 1789 «*Προσετάγη και εφέτος ο Πατριάρχης να εύρη 1.800 γκεμιτζήδες χριστιανούς δια δούλευσιν του τουρκικού στόλου*»¹⁰. Γι' αυτό και βροντοφωνεί πως με την κήρυξη της επανάστασής του όλοι αυτοί οι Έλληνες ναύτες, οι οποίοι υπηρετούν καταναγκαστικά στα καράβια του Σουλτάνου, να επαναστατήσουν και να τα κάψουν,

*«Κι όσ' είστε στην αρμάδα, σαν άζια παιδιά,
οι Νόμοι σας προστάζουν να βάλετε φωτιά»,*

(Θούριος, στίχ. 81-82).

Επίσης, ο Ρήγας προσκαλεί και όλους τους Έλληνες, οι

10. Αθανασίου Κομνηνού Υψηλάντου, *Τα μετά την Άλωσιν*, Κωνσταντινούπολη 1870, επανατύπωση Βιβλιοπωλείον Νότη Καραβία, Αθήνα 1972, σελ. 683 και 707 αντίστοιχα. Βλ. και Εμμ. Γ. Πρωτοψάλτη, «Η επαναστατική κίνηση των Ελλήνων κατά τον δεύτερον επί Αικατερίνης Β' Ρωσοτουρκικόν πόλεμον (1787-1792). Λουδοβίκος Σωτήρης», *Δ.Ι.Ε.Ε.*, τόμ. 14, 1960, σελ. 49.

οποίοι εξ αιτίας της σκλαβιάς και της τυραννίας ξενιτεύτηκαν, να έρθουν για να πολεμήσουν. Όλους τους μαζεύει για τον μεγάλο αγώνα,

«Όσ' απ' την Τυραννίαν πήγαν στην ξενιτειά,
στον τόπον του καθέννας ας έλθη τώρα πιά»,

(Θούριος, στίχ. 49-50).

Ακόμη, ο Ρήγας ήταν ενήμερος για την άσχημη πολιτική κατάσταση της Οθωμανικής αυτοκρατορίας, καθώς και για τις διασπαστικές τάσεις πολλών πασάδων, οι οποίοι κατ' αυτόν τον τρόπο αποδυνάμωναν την κεντρική εξουσία της Οθωμανικής Πύλης. Γι' αυτό στον *Θούριό* του μνημονεύει όλους εκείνους οι οποίοι εναντιώνονταν στον Σουλτάνο, όπως τον πασά του Βιδινίου Πασβάντζογλου¹¹ (1758-1807), τους πασάδες Γκιουρτζή και Προύσια, τους πασάδες του Χαλεπιού και της Αιγύπτου, όπως επίσης και τον λαό στη Θράκη Γκιρζιανλήδες. Τονίζουμε ότι στο στρατηγικό σχέδιό του ο Ρήγας περιλάμβανε και τον ένοπλο επαναστατικό αγώνα, για να απαλλαγεί η Ελλάδα από τον Οθωμανικό ζυ-

11. Για τον πασά του Βιδινίου Πασβάντζογλου δίνει πολλές πληροφορίες η *Εφημερίς* του 1797, τις οποίες αναλύει ο Λεάνδρος Βρανούσης στον τόμο *Προλεγόμενα της Εφημερίδος* 1797, και ιδιαίτερα στις σελ. 187-205. Μάλιστα, αναφέρει ότι εκδόθηκε και *Βιογραφία του Πασβανζόγλου* το 1800 στην Πέστη της Ουγγαρίας εκ δεκαέξι σελίδων, σχετική φωτοτυπία του προμήθευσε η ιστορικός καθηγήτρια της Σόφιας Nadia Danova.

γό. Πίστευε ότι δεν αρκούσαν ούτε η «υπεροχή στις γνώσεις» των Ελλήνων, ούτε η «ηθική τελειοποίησή» τους, όπως υποστήριζαν οι μετριοπαθείς Έλληνες, ο Κοραΐς, αργότερα ο Καποδίστριας και άλλοι. Την άποψη του Ρήγα ενστερνίστηκε το 1821 ο Αλέξανδρος Υψηλάντης¹².

Οι διεθνείς συγκυρίες διαφαίνονταν ευνοϊκές τότε που ο Ρήγας σχεδίαζε να εφαρμόσει το στρατηγικό σχέδιο της επανάστασής του με την έναρξη της στρατιωτικής δράσης εναντίον της Οθωμανικής τυραννίας για την απόκτηση της ελευθερίας¹³. Τα Γαλλικά στρατεύματα του Ναπολέοντα Βοναπάρτη βρίσκονταν στην Ιταλία, όταν ο Ρήγας τον Δεκέμβριο του 1797 θα μετέβαινε στην Ελλάδα. Ήδη, είχε καταλυθεί η Βενετική εξουσία και τα Ιόνια νησιά, το Βουθρωτό, η Άρτα, η Πρέβεζα και η Βόνιτσα περιήλθαν στην πλήρη κυριότητα της Γαλλίας με τη Συνθήκη του Κάμπο Φόρμιο στις 18 Οκτωβρίου 1797. Μάλιστα, η *Εφημερίς*¹⁴ δημοσιεύει τα άρθρα αυτής της Συνθήκης, εκ των οποίων το 5^ο άρθρο αναφέρεται στα Ιόνια Νησιά και τις υπόλοιπες πόλεις, οι οποίες περιήλθαν στην εξουσία της Γαλλίας.

12. Γκριγκόρι Αρς, *Η Φιλική Εταιρεία στη Ρωσία*, Βιβλιοθήκη Κέντρου Ελληνορωσικών Ερευνών, Παπασωτηρίου, Αθήνα 2011, σελ. 333.

13. Δόμνας Βισβίζη-Δοντά, «Η Ευρώπη από τη Συνθήκη του Ιασίου ως το Συνέδριο του Βιέννης (1792-1815)», *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους*, Εκδοτική Αθηνών, τόμ. ΙΑ', Αθήνα 1975, σελ. 366-376.

14. *Εφημερίς*, 3 Νοεμβρίου 1797, σελ. 932-943.

Πρέπει ωστόσο να σημειώσουμε ότι η *Εφημερίς*¹⁵ των Σιατιστινών αδελφών Πούλιου πολλές φορές μνημονεύει κατά το 1797 τις επιτυχίες του Βοναπάρτη, στοιχείο, το οποίο δείχνει την περιρρέουσα επαναστατική ατμόσφαιρα της εποχής, ιδιαίτερα στον ελληνικό χώρο. Ενδεικτικά μόνο θα μνημονευθεί πως η *Εφημερίς* δημοσιεύει την επιστολή του Βοναπάρτη προς το «Εκτελεστικόν Διοικητήριον» στο Παρίσι, στην οποία αναφέρει ότι τα στρατευματά του υπό τον στρατηγό Γεντίλη αποβιβάστηκαν στην Κέρκυρα, όπου «έν άπειρον πλήθος λαού ήτον εις το παραθαλάσσιον δια να δεχθούν τα στρατεύματά μας με κραυγάς αγαλλιάσεως και του ενθουσιασμού όστις εμψυχώνει τα γένη, όταν επαναλαμβάνουν την ελευθερίαν των». Και συνεχίζει να τους ενημερώνει σχετικά με την υποδοχή που είχαν από τον λαό, τονίζοντας ότι ο «αρχηγός τούτου του λαού ήτον ο [Πρωτο]παπάς, ή κορυφαίος της θρησκείας του τόπου», ο οποίος μετά την προσφώνηση πρόσφερε στον στρατηγό Γεντίλη το βιβλίο «Οδύσσεια του Ομήρου». Προσθέτει επί πλέον, ότι «το δένδρον της ελευθερίας είναι εις όλα τα χωρία» και ότι «αυτά τα πλήθη ελπίζουν ότι με την υπεράσπισιν του μεγάλου έθνους [της Γαλλίας] θέλουν εκκαλύψει τας επιστήμας, τας τέχνας

15. *Εφημερίς*, 14 Αυγούστου 1797, σελ. 734-737. Επίσης, βλ. Πασχάλη Μ. Κιτρομηλίδη, *Η Γαλλική Επανάσταση και η Νοτιοανατολική Ευρώπη*, Διάττων, Αθήνα 1990, σελ. 19-69, «Η σφυρηλάτηση της “Επαναστατικής νοοτροπίας”».

και το εμπόριον οπού έχασαν υπό την τυραννίαν της Ολιγαρχίας». Τέλος, κλείνει το κείμενό του με την πληροφορία ότι είχε επιστολή από τον αρχηγό των Μανιατών, «λαός αληθώς απόγονος των Σπαρτιατών, και οπού κατοικεί την χερσόνησον οπού κείται το ακροτήριον (Μαλαίαν) Ματαπάν», αναφέροντας τον πόθο να δούν τα Γαλλικά πλοία στη Μάνη και να φανούν επωφελείς «εις κανένα πράγμα τω μεγάλω έθνει», συμπληρώνοντας ότι εσωκλείει την επιστολή αυτή του αρχηγού των Μανιατών. Η *Εφημερίς* δημοσιεύει το κείμενο και αυτής της επιστολής του Ναπολέοντα Βοναπάρτη προς τον αρχηγό των Μανιατών.

Με την αναγγελία της έναρξης των στρατιωτικών επιχειρήσεων, ο Ρήγας είχε ετοιμάσει έγκαιρα και την **Επαναστατική Προκήρυξη**, την οποία θα διαμοίραζε και με αυτήν θα αιτιολογούσε το δίκαιον της επαναστάσεως των σκλαβωμένων. Μια πολύ σωστή κίνηση του Ρήγα, η οποία δείχνει την πολιτική σκέψη του, πόσο προνοητικός ήταν. Στη Βιέννη είχε τυπώσει παράνομα την *Επαναστατική Προκήρυξη*, η οποία αποτελεί το πρώτο τμήμα των Συνταγματικών κειμένων του με τίτλο *Νέα Πολιτική Διοικήσεις*. Τα αντίτυπα βρίσκονταν στα κιβώτια, τα οποία είχε στείλει στην Τεργέστη, αλλά κατασχέθηκαν μετά τη προδοσία τον Δεκέμβριο του 1797 από τον τυχάρπαστο Έλληνα έμπορο, Δημήτριο Οικονόμου.

Το μεγαλύτερο μέρος του κειμένου της *Επαναστατικής Προκήρυξης* είναι κείμενο του Ρήγα, όπως μπορεί κανείς να δει παράλληλα τα δύο κείμενα, το γαλλικό και εκείνο του

Ρήγα¹⁶. Διακατέχεται από συναισθηματική φόρτιση και παραθέτει τα επιχειρήματα με τα οποία αιτιολογεί γιατί οι σκλαβωμένοι πήραν τα όπλα για την ελευθερία τους, αποδεικνύοντας ότι η Οθωμανική εξουσία έχει εκτραχυνθεί, βανδαλίζει τους υπηκόους της. Συγκεκριμένα, τονίζει ότι οι κάτοικοι του Βαλκανικού χώρου «στενάζουν υπό την δυσφορωτάτην τυραννίαν του Οθωμανικού βδελυρωτάτου δεσποτισμού», με αποτέλεσμα να υπάρχει μεγάλη ανασφάλεια για τη ζωή και τις περιουσίες τους. Χαρακτηριστικά επισημαίνει ότι «κανένας οποιασδήποτε τάξεως και θρησκείας, δεν είναι σίγουρος μήτε δια την ζωήν του, μήτε δια την τιμήν του, μήτε δια τα υποστατικά του». Όλοι οι κάτοικοι είναι έρμια της βούλησης των κατά τόπους εκπροσώπων του Σουλτάνου, οι οποίοι χαίρονται διότι μένουν ατιμώρητοι, «χωρίς καμμίαν εξέτασιν, χωρίς καμμίαν κρίσιν», χωρίς να υπάρχει δυνατότητα να δικαστούν για τις ανομίες τους. Συνεχίζει να απαριθμεί τα όσα υποφέρουν οι σκλαβωμένοι από τις θηριωδίες του Σουλτάνου και των πασάδων και όλων των «αγρίων τοποτηρητών του» και προσωποποιώντας τον Ου-

16. Λέανδρου Βρανούση, *Ρήγας Βελεστινλής-Φεραίος*, Άπαντα Νεοελληνικών Κλασικών, Αθήνα 1968, τόμ. 2, σελ. 681-683. Απ. Δασκαλάκη, *Το Πολίτευμα του Ρήγα Βελεστινλή*, εκδόσεις Ε. Γ. Βαγιονάκη, Αθήνα 1976, σελ. 74-76. Πασχ. Κιτρομηλίδη, επιμ., *Ρήγα Βελεστινλή, Άπαντα τα Σωζόμενα*, τόμος Πέμπτος, Αθήνα 2000, σελ. 33-35 και 119.

ρανό, τον Ήλιο και τη Γη αναφωνεί,

«- Ουρανέ! εσύ είσαι απροσωπόληπτος μάρτυς των τοιούτων κακουργημάτων.

- Ήλιε! εσύ βλέπεις καθημερινώς τα τοιαύτα θηριώδη τολμήματα.

- Γη! εσύ ποτίζεσαι αδιακόπως από τα ρείθρα των αθών αιμάτων».

Ο Ρήγας διατυμπανίζει, ότι κανένας δεν μπορεί να πεί το αντίθετο, διότι θα έχει ως μάρτυρα όλη την Κτίσιν, *«ήτις αγγλώσσωσ γογγά δια τους αδίκους ώδε εκχνομένους ρύακας των ανθρωπίνων αιμάτων»*. Δείχνει κατ' αυτόν τον τρόπο την άθλια κατάσταση των σκλαβωμένων, οι οποίοι υποφέρουν τα πάνδεινα από την απολυταρχική Οθωμανική εξουσία, *«από την κακήν και αχρειεστάτην διοίκησιν, από την στέρησιν καλών νόμων»*. Γι' αυτό και αποφάσισε *«ο μέχρι τούδε δυστυχής ούτος λαός»* να επαναστατήσει, να πάρει τα όπλα *«ενανδριζόμενος μίαν φορά»*, να σηκώνει το κεφάλι του, τον *«καταβεβαραημένον τράχηλόν του»*, να οπλίσει του βραχίονές του *«με τα άρματα της εκδικήσεως και της απελπισίας»* και να απαιτήσει *«τα ιερά και άμωμα δίκαια, οπού θεόθεν τω εχαρίσθησαν»*, δηλαδή που ο Δημιουργός του έδωσε τα δίκαια, της τιμής, της ελευθερίας, της *«σιγουρότητος»*, για να ζήσει ήσυχα σε αυτόν τον τόπο. Επί πλέον, όλοι αυτοί οι κάτοικοι θα μπορούν πλέον στη *Νέα Πολιτική Διοίκηση*, στη δημοκρατική πολιτεία του, η οποία θα δημι-

ουρηθεί, να ελέγχουν τις πράξεις και κινήσεις της Διοικήσεως, ώστε να έχουν την ελευθερίαν τους, και «να μην αφεθώσιν ουδέποτε να καταπατώνται ως σκλάβοι εις το εξής από την απάνθρωπον τυραννίαν». Να κυβερνώνται πλέον με κανόνες δικαίου, με τα *Δίκαια του Ανθρώπου* και με το Σύνταγμα του.

Στην *Επαναστατική Προκήρυξη* ο Ρήγας στοιχειοθετεί με επιχειρήματα το δίκαιον της επανάστασής του, για την απελευθέρωση των σκλαβωμένων από την τυραννία του Σουλτάνου και των κατά τόπους εκπροσώπων του, οι οποίοι ως σκλάβους χρησιμοποιούσαν τους κατοίκους του Βαλκανικού χώρου. Δεν ήταν μια ανταρσία, ούτε σαν τις διάφορες εταιρικές δραστηριότητες, οι οποίες συνεχώς αναφύονταν, χωρίς όμως ένα σοβαρό σχεδιασμό. Κατ' αυτόν τον τρόπο, ο Ρήγας προσπαθούσε να αποσοβήσει τις κατηγορίες, πως η επαναστατική του κίνηση είναι καρμποναρική, εταιριστική, τρομοκρατική δραστηριότητα και τίποτε άλλο, η οποία δεν έχει σοβαρότητα και σχεδιασμό. Είναι μια πολύ σωστή και μεθοδευμένη ενέργεια του Ρήγα, η οποία αποδεικνύει την ειδική στόχευση των ενεργειών του, καθώς επίσης και την προνοητικότητά του στην εφαρμογή του στρατηγικού σχεδίου της επανάστασής του.

Για την στρατιωτική εκπαίδευση των ραγιάδων επαναστατών, ο Ρήγας γνώριζε ότι οι εμπειροπόλεμοι πληθυσμοί του ελληνικού χώρου ήταν μόνο οι Μανιάτες, οι Σου-

λιώτες και οι διάσπαρτοι κλεφταρματολοί. Μάλιστα, για την επαναστατική δράση των Μανιατών η *Εφημερίς*¹⁷ των Σιατιστινών αδελφών Πούλιου ανέγραφε την είδηση από την Μεσόγειο, «Οι Μανιάται, παντοτινοί όντες αποστάται της Οθωμανικής διοικήσεως, έσυρον και ένα μεγάλον μέρος του Μωρέως εις την αυτών ελευθερίαν». Γι' αυτό εξάλλου στον *Θούριό* του απευθύνεται σ' αυτούς εκφράζοντας την απορία του γιατί παραμένουν αδρανείς,

«Σουλιώτες και Μανιάτες, λιοντάρια ζακουστά,
ως πότε στες σπηλιές σας κοιμάστε σφαλιστά;»,

(*Θούριος*, στίχ. 63-64).

Επίσης, ο Ρήγας γνώριζε ότι το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού ήταν απαίδευτο στην πολεμική τέχνη. Δεν επιτρέπονταν στους Έλληνες να οπλοφορούν. Μόνο όταν δημιουργήθηκε το πρόβλημα των Αλβανών μετά τα Ορλωφικά, τότε σύμφωνα με την πληροφορία του Σουηδού ανατολιστή J.J.Björnståhl, ο οποίος κατά την περιοδεία του στη Θεσσαλία το 1779 παρατηρούσε ότι ο Καπουδάν Πασάς «...έχει δώσει στους Έλληνες άδεια, να οπλιστούν και να σκοτώσουν όσους Αλβανούς συναπαντούν... είναι η πρώτη φορά στον τόπο αυτό που οι Έλληνες παίρνουν όπλα και σκοτώ-

17. Βλ. την αναστατική επανέκδοση της *Εφημερίδος*, 20 Νοεμβρίου 1797, από την Ακαδημία Αθηνών Κέντρο Μεσαιωνικού και Νέου Ελληνισμού, επιμ. Λεάνδρου Βρανούση, Αθήνα 1995, τόμ. 6, σελ. 1017.

νον Μουσουλμάνους και βάλθηκαν να επωφεληθούν από την ελευθερία αυτή...»¹⁸. Δεν θα ήταν δυνατόν οι επαναστατημένοι πληθυσμοί των σκλαβωμένων να αντιπαλαίσουν με τα εξασκημένα στρατεύματα του Σουλτάνου, αν δεν εκπαιδούνταν στη σύγχρονη πολεμική τέχνη. Γι' αυτόν τον λόγο ο Ρήγας είχε προνοήσει, πριν κατέβει στην Ελλάδα, να μεταφράσει και να εκδώσει ένα βασικό εγχειρίδιο στρατιωτικής τέχνης του γνωστού Αυστριακού στρατάρχη Ludwig Andreas von Kevenhüller¹⁹ (1683-1744), το ονομαζόμενο *Στρατιωτικόν Εγκόλπιον*. Θα ήταν βασικό εγχειρίδιο εκπαίδευσης των επαναστατών.

Πρέπει να επισημανθεί ότι οι εμπειρίες από την έκρηξη της Επανάστασης του 1821 έδειξαν ότι οι περισσότεροι επαναστάτες τον πρώτο καιρό ήταν άμαθοι στην τέχνη του πολέμου, όπως χαρακτηριστικά τονίζεται πως «...πολλοί των προσελθόντων εις την φωνήν της πατρίδος δεν έφερον από τας εστίας των ειμή τον θρησκευτικόν ενθουσιασμόν και το

18. J.J. Björnståhl, *Το οδοιπορικό της Θεσσαλίας 1779*, μετάφραση, προλεγόμενα, σημειώσεις Μεσεμβρινός, «Τα τετράδια του Ρήγα», Θεσσαλονίκη 1979, σελ. 125.

19. Για τον Kevenhüller βλ. Πολυχρόνη Ε. Ενεπεκίδη, *Έκθεσις περί των τελευταίων ερευνών περί Ρήγα Βελεστινλή. Εγγραφα και ειδήσεις εξαχθείσαι εκ των αρχείων των πόλεων Βιέννης, Γκρατς και Παρισίων*, Ανάτυπον εκ των Πεπραγμένων του Θ' Διεθνούς Βυζαντινολογικού Συνεδρίου Θεσσαλονίκης, τόμ. Β', Αθήνα, Τυπογραφείον Μυρτίδη, 1955, σελ. 385-403, εδώ στις σελ. 391-396.

υπέρ της ελευθερίας αίσθημα...»²⁰. Ομοίως, το 1824 στα *Ελληνικά Χρονικά* τονίζεται ότι «...οι Τούρκοι δεν μπόρεσαν να σβέσουν την επανάστασιν εις την αρχήν της ότε οι Έλληνες ήσαν άοπλοι και ανίδεοι της πολεμικής επιστήμης...»²¹. Εξάλλου, οι μαρτυρίες είναι πολλές και συνοπτικά μνημονεύονται στο βιβλίο του Απόστολου Βακαλόπουλου, *Τα Ελληνικά Στρατεύματα του 1821*²². Διαπιστώνεται ξεκάθαρα πόσο προνοητικός και ρεαλιστής ήταν ο Ρήγας με το στρατηγικό του σχέδιο. Σκοπός του Ρήγα ήταν η δημιουργία τακτικού στρατού, όπως αυτό διαπιστώνεται από τη μετάφραση του βιβλίου *Στρατιωτικόν Εγκόλπιον* του διάσημου τότε στρατάρχη Kevenhüller, *Maximes du guerre*²³.

20. Χρήστου Σ. Βυζαντίου, *Ιστορία του τακτικού στρατού της Ελλάδος από της πρώτης συστάσεώς του κατά το 1821 μέχρι του 1832*, εν Αθήναις 1837, σελ. 3.

21. *Ελληνικά Χρονικά*, Μεσολλόγι, 5 Ιανουαρίου 1824, φωτομηχανική επανέκδοση Χ. Σπανός και Ν. Νίκας, Αθήνα 1958, αρ. 2, σελ. 2.

22. Απ. Βακαλόπουλου, *Τα ελληνικά στρατεύματα του 1821. Οργάνωση, ηγεσία, τακτική, ήθη, ψυχολογία*, εκδόσεις Καραγιάννη, Θεσσαλονίκη 1970, ενδεικτικά βλ. στη σελ. 18, «...οι Έλληνες και προπάντων οι Πελοποννήσιοι έμπαιναν στον πόλεμο “αυτοσύλληκτοι” και αγύμναστοι. Καθένας, έχοντας για σύνθημα την κραυγή “θάνατος στους Τούρκους”, οπλιζόταν αυθόρμητα με ό,τι μπορούσε και χτυπούσε τον πιο κοντινό του εχθρό. Σε όλη την επαναστατημένη Ελλάδα παρατηρήθηκε το ίδιο».

23. Από τη Βιβλιοθήκη του Κογκρέσου έχουμε φωτοαντίγραφο της γαλλικής μετάφρασης *Maximes de guerre* του 1771, την οποία πιθανότατα ο Ρήγας να χρησιμοποίησε, και έχει μεταφραστεί στα ελ-

Δυστυχώς, δεν έχει βρεθεί μέχρι τώρα αντίτυπο αυτής της μετάφρασης και έκδοσης, γιατί κατασχέθηκαν από την Αυστριακή Αστυνομία αμέσως μετά την προδοσία. Και όσα ξέρουμε τα γνωρίζουμε κατά κανόνα από τα ανακριτικά έγγραφα των Αιμ. Λεγράν και Κων. Αμάντου. Συγκεκριμένα, σημειώνεται ότι ο Ρήγας έδωσε εντολή στον Χριστόφορο Χατζηβασίλην «*όπως ούτος εκτυπώση παρά τω Πουλίω το υπό του Ρήγα συντεταγμένον και περί στρατιωτικών κανόνων πραγματευόμενον έργον το επιγραφόμενον “Ο στρατάρχης Κεβενχύλλερ”, παρενείρη δε εις αυτό εν αρχή την Προπαιδείαν μετά των ασμάτων και εκτυπώση εξ αυτών 1000 αντίτυπα όπως διανεμηθώσιν εις τους Έλληνας*»²⁴.

Ομοίως και στα έγγραφα του Κων. Αμάντου επισημαίνεται ότι «*Ο Ρήγας ετύπωσεν ολίγον προ του ταξειδίου του παρ' αυτώ (τω Πουλίω) το υπ' αρ. 4 συνημμένον έργον, υπό τον τίτλον “Εγκόλπιον”, το οποίον περιέχει τους πολεμικούς κανονισμούς και εξέδωκεν εξ αυτού 1000 αντίτυπα, εκ των οποίων 500 θα ευρίσκοντο ακόμη εις το τυπογραφείον και τα άλλα τόσα παρά τω βιβλιοδέτη Cartl προς βιβλιοδέτησιν*».

ληνικά με σκοπό να το εκδώσουμε με σχετικό σχολιασμό, ώστε να γίνει γνωστό το περιεχόμενο του *Στρατιωτικού Εγκολπίου*.

24. Αιμ. Λεγράν-Σπ. Λάμπρου, *Ανέκδοτα έγγραφα περί Ρήγα Βελεστινλή*, 1891, επανέκδοση από Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα, Αθήνα 1996, σελ. 67.

Στη συνέχεια παρόμοια αναφέρονται ότι «*παρά τω Πούλιω ετυπώθη ακόμη το βιβλίον του Ρήγα “Εγκόλπιον”, το οποίον περιέχει πολεμικούς κανονισμούς, εις τούτο δε παρενεβλήθη ελληνική μίμησις των σφόδρα επαναστατικών ασμάτων la Carmagnole και Freut euch des Lebens (χαρήτε την ζωήν). Ο Πούλιος εδικαιολογήθη ως προς την έκδοσιν τούτων ότι δεν ανέγνωσεν το χειρόγραφον με προσοχήν και ότι επί πλέον εξήτησε και έλαβε το “τυπωθήτω” κατά το ειωθός»²⁵.*

Επί πλέον, η στρατιωτική εκπαίδευση, σύμφωνα με τις οδηγίες του διάσημου ευρωπαϊού στρατηγού, θα επιδρούσε και ψυχολογικά στους σκλαβωμένους, που θα επαναστατούσαν. Θα τόνωνε το ηθικό τους, ότι στον πόλεμο, τον οποίο θα άρχιζαν, θα ήταν εξασκημένοι όπως και οι αντίπαλες στρατιωτικές Οθωμανικές δυνάμεις. Γι' αυτό και στον *Θούριό* του διακηρύσσει πως ένας λαός στη Θράκη έχει επαναστατήσει εναντίον του Σουλτάνου δημιουργώντας σοβαρά προβλήματα στην αντιμετώπισή τους, αναφέροντας, μάλιστα, πως ήταν τριακόσιοι, για να προκαλέσει τους σχετικούς συνειρμούς στους Έλληνες με τους τριακόσιους του Λεωνίδα,

«Ποτέ μη στοχασθήτε πως είναι δυνατός.

Καρδιοκτυπά και τρέμει σαν το λαγό κι αυτός

25. Κων. Αμάντου, *Ανέκδοτα έγγραφα περί Ρήγα Βελεστινλή*, 1930, επανέκδοση, Αθήνα 1997, σελ. 165 και 185 αντίστοιχα.

*Τριακόσιοι Γκιρτζιαλήδες²⁶ τον έκαμαν το έκαμαν να διή-
πως δεν μπορεί με τοπιά μπροστά τους να εβγή»,
(Θούριος, στίχ. 111-114).*

Με την ενέργειά του να μεταφράσει και να εκδώσει το *Στρατιωτικόν Εγκόλπιον*, ο Ρήγας αποδεικνύεται προνοητικός και στρατιωτικός νους. Επιβεβαιώνεται περίτρανα και από όσα γράφει, στα 1806, ο Ανώνυμος ο Έλλην στην *Ελληνική Νομαρχία* του, η οποία ήταν αφιερωμένη στον Ρήγα²⁷, για την ανάγκη έκδοσης βιβλίου με στρατιωτικούς κανόνες. Χαρακτηριστικά σημειώνεται ότι «των αρμάτων η επιστήμη είναι διεξοδικωτάτη και χρειάζεται έν πόνημα όχι μικρόν περί αυτής, δια το οποίον οι νυν Έλληνες μεγάλην χρείαν έχουσι. Και άμποτες κανέννας φιλογενής να το κατορθώση, δια να μάθωσιν όλοι πόσον η τέχνη του πολέμου είναι μεγάλη»²⁸. Ο συγγραφέας της *Ελληνικής Νομαρχίας* δεν

26. Ενδιαφέρον έχει ότι ο Ρήγας αναφέρει τον αριθμό «τριακόσιοι» Γκιρτζιαλήδες, ίσως για να δημιουργήσει συνειρμικούς συλλογισμούς με τους αγώνες και τη θυσία των τριακοσίων του Λεωνίδα στις Θερμοπύλες. Για την δράση των Γκιρτζιαλήδων γίνεται αναφορά στην *Εφημερίδα, Βιέννη 1797...*, ό.π., σελ. 128 και 351.

27. Δημ. Καραμπερόπουλου, «Τι γνώριζε ο Ανώνυμος συγγραφέας της “Ελληνικής Νομαρχίας” για τον Ρήγα Βελεστινλή», *Νέα Εστία*, τόμ. 175, τεύχ. 1862, Ιούνιος 2014, σελ. 684-693.

28. Ανώνυμου του Έλληνα, *Ελληνική Νομαρχία, ήτοι λόγος περί Ελευθερίας*, εν Ιταλία 1806, Φιλολογική απομνημόνευση, Κείμενο-σχό-

γνώριζε ότι ο Ρήγας είχε μεταφράσει το *Στρατιωτικόν Εγκόλπιον*, διότι όλα τα αντίτυπα, που βρίσκονταν στο τυπογραφείο μετά την προδοσία και σύλληψη του Ρήγα, κατασχέθηκαν και καταστράφηκαν. Και ο Ρήγας ήδη από το 1797, θέλοντας να ξεκινήσει την επανάστασή του, είχε την προνοητικότητα να μεταφράσει και να εκδώσει το βιβλίο της στρατιωτικής εκπαίδευσης των σκλαβωμένων επαναστατών στην πολεμική τέχνη.

Για τη μεγάλη σημασία, που έδινε ο Ρήγας στην πολεμική τέχνη, διαπιστώνεται από όσα ο ίδιος προσθέτει στο 5^ο άρθρο του Συντάγματος του²⁹, επηρεασμένος ίσως από το *Στρατιωτικόν Εγκόλπιον*. Τονίζει ότι όποιος έμαθε ιδιαίτερα την «*τακτικήν πολεμικήν*» και επιστρέφει στην πατρίδα του, αυτός είναι «*γενναίος πολίτης, αζιέπαινος κάτοικος και φίλτατος θνητός επί γής εις τους συμπολίτας του*». Παρόμοια, τέσσερα χρόνια αργότερα και ο Κοραΐς τονίζει, «*Όσοι είσθε την ηλικίαν νεώτεροι, προθυμήθητε να μάθετε από τους σοφούς*

λια-εισαγωγή Γ. Βαλέτα, Μελετήματα Ν. Α. Βέη - Μ. Σιγούρου, Αποσπερίτης, Αθήνα 1982, σελ. 78.

29. Το τμήμα αυτό του άρθρου 5 του Συντάγματος είναι του ίδιου του Ρήγα κείμενο, όπως μπορεί κανείς να δει στα κείμενα του Συντάγματος που έχουν τεθεί παράλληλα γαλλικά-ελληνικά. Βλ. Λ. Βρανούση, *Ρήγας Βελεστινλής-Φεραίος*, Απαντα Νεοελλήνων Κλασικών, Αθήνα 1968, τόμ. 2, σελ. 698-699. Απ. Δασκαλάκη, *Το Πολίτευμα του Ρήγα Βελεστινλή*, εκδόσεις Ε. Γ. Βαγιονάκη, Αθήνα 1976, σελ. 88-89. Πασχ. Κιτρομηλίδη, επιμ., *Ρήγα Βελεστινλή, Απαντα τα Σωζόμενα*, τόμος Πέμπτος, Αθήνα 2000, σελ. 119-135.

Γάλλους την Τακτικήν, ήγουν την επιστήμην του πολέμου, επιστήμην, η οποία πολλαπλασιάζει την φυσικήν δύναμιν, αυξάνει το θάρσος και την ανδρείαν, επιστήμην, εις ολίγα λόγια, αναγκαιοτάτην εις εκείνους, όσοι θέλουσι να ζώσιν ελεύθεροι»³⁰. Επίσης, ας σημειωθεί, ότι ο Ρήγας στο Σύνταγμά του, άρθρο 109, καθιερώνει την στρατιωτική εκπαίδευση και των γυναικών, «Όλοι οι Έλληνες είναι στρατιώται. Όλοι πρέπει να γυμνάζονται εις τα άρματα και να ρίχνουν εις το σημάδι. Όλοι πρέπει να μανθάνουν την τακτική. Ως και αι Ελληνίδες βαστούν μιζράκια (τόξα) εις το χέρι, άν δεν είναι επιτήδεια εις το τουφέκι».

Ένα άλλο ενδιαφέρον σημείο είναι εκείνο, το οποίο ο Ρήγας παραθέτει στο Παράρτημα του Συντάγματός του, για τη χρησιμοποίηση της ξιφολόγχης από τους στρατιώτες, «'Όλοι οι Έλληνες στρατιώται έχουν μίαν μπαγιονέταν³¹ (=ξιφολόγχη), την οποίαν φορούν εις την μέσην των ωσάν χαν-

30. Αδαμάντιου Κοραή, *Σάλπισμα πολεμιστήριον*, εν Αλεξανδρεία, εκ της ελληνικής τυπογραφίας Ατρομήτου του Μαραθωνίου, 1801, φωτομηχανική επανέκδοση από το Κέντρο Νεοελληνικών Ερευνών/Ε.Ι.Ε., Αθήνα 1983, σελ. 17.

31. Ο όρος «παγιονέτα» χρησιμοποιείται στην *Εφημερίδα των αδελφών Πούλιου*, Βιέννη 1797, σελ. 18 και 516. Επίσης την αναφέρει και ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης στα *Απομνημονεύματά του*, καταγραφή Γ. Τερτσέτη, επιμέλεια-εισαγωγή Τάσου Βουρνά, εκδόσεις Τ. Δρακοπούλου, Αθήνα, (χ.χ.), σελ. 170, «Ο Σταμάτης Μήτσας ελαβώθηκε εις το ποδάρι από μπαγιονέτα».

τζιάρι, και εν καιρώ ανάγκης ή παρατάξεως την περνούν εις το τουφέκι». Γνωρίζουμε ότι οι Έλληνες επαναστάτες το 1821 αντιμετώπισαν έντονα την έλλειψη της ξιφολόγχης, σύμφωνα με μαρτυρίες, οι οποίες μνημονεύονται στο βιβλίο του Απόστολου Βακαλόπουλου³², στο οποίο χαρακτηριστικά τονίζεται πως «Ο αιγυπτιακός τακτικός στρατός έχει τελειότερα όπλα και το πλεονέκτημα της λόγχης, που την προσάρμοζαν επάνω στο όπλο» και παραπέμπει εις του Φωτάκου τα *Απομνημονεύματα*, (τόμ. 2, σελ. 258), ο οποίος για μια μάχη έγραφε, «Εν τω μεταξύ έπιασε βροχή... τα όπλα των Ελλήνων εβράχησαν και έγιναν άχρηστα και τότε πλέον οι τακτικοί Τούρκοι στρατιώται έπεσαν με τας λόγχας επάνω των...». Ο Ρήγας είχε επισημάνει την σημασία της ξιφολόγχης στην επιτυχία της μάχης, γι' αυτό και παραθέτει σχετική παράγραφο στο Παράρτημα του Συντάγματός του.

Το επιτελικό σχέδιο του ένοπλου αγώνα

Σχετικά τώρα με τον στρατιωτικό σχεδιασμό της επανάστασης έχει σημασία να τονίσουμε τα όσα γράφουν τα ανακριτικά έγγραφα. Ο Ρήγας είχε προγραμματίσει την έκρηξη της επανάστασής του από τους τότε ένοπλους στρατιωτικούς ελληνικούς πληθυσμούς, τους Μανιάτες και τους Σουλιώτες,

32. Απ. Βακαλόπουλου, *Τα ελληνικά στρατεύματα...*, ό.π., σελ. 190.

οι οποίοι αποτέλεσαν αργότερα τη ραχοκοκκαλιά της Επανάστασης του 1821. Συγκεκριμένα, μετά την κάθοδό του στην Ελλάδα θα κατευθυνόταν στη Μάνη και θα προχωρούσε στην επανάσταση της Πελοποννήσου. Στη συνέχεια, με την παράλληλη στρατιωτική εκπαίδευση των επαναστατημένων Ελλήνων στην πολεμική τέχνη σύμφωνα με το *Στρατιωτικόν Εγκόλπιον*, θα προχωρούσε προς τους Σουλιώτες και σε σε τόξο θα συνέχιζε στις υπόλοιπες περιοχές της Ελλάδος και των άλλων Βαλκανικών λαών. Ήδη ο *Θούριός* του είχε ευρύτερα διαδοθεί στον ελληνικό χώρο και δούσε τις καρδιές των σκλαβωμένων για επανάσταση.

Χαρακτηριστική εν προκειμένω είναι η *«Έκθεσις της Αστυνομικής Διευθύνσεως περί της γενομένης ανακρίσεως των φυλακισθέντων Ελλήνων»* προς το υπουργείον Αστυνομίας και προς τον αυτοκράτορα της Αυστρίας, για το στρατιωτικό μέρος της επανάστασης του Ρήγα. Επισημαίνεται ότι *«Ο Ρήγας Βελεστινλής... ανέλαβε το ταξίδι του μόνον με την πρόθεσιν να πραγματοποιήση επανάστασιν δια του σχεδίου του, το οποίον συνίστατο εις την απόφασιν να μεταβή εις Μορέαν προς τους εκεί ανταρτικούς Έλληνας Μανιάτας, να κερδίση την εμπιστοσύνην των, τη βοήθειά των να ελευθερώση την χερσόνησον της Πελοποννήσου, τους Μανιάτας να ενώση με άλλους επαναστάτας Έλληνας, τους Κακοσουλιώτας λεγομένους, με τας ηνωμένας αυτάς δυνάμεις να προχωρήση περαιτέρω προς ανατολάς και έπειτα να ελευθερώση τας τουρκικάς επαρχίας Μακεδονίαν, Αλβανίαν και κυρίως*

Ελλάδα, και τας άλλας επαρχίας δια της γενικής επανάστασεως τοσούτω ευκολώτερον, καθόσον κατά την γνώμην του όλοι οι Έλληνες ήσαν ωπλισμένοι, με τρόφιμα εφωδιασμένοι και θα ήτο εύκολο να έχουν χρήματα από πλούσια μοναστήρια»³³.

Η επιτελική αυτή τακτική της σχεδιαζόμενης επανάστασης του Ρήγα αποδείχθηκε σωστή με την επικράτηση, στη συνέχεια, της Ελληνικής Επανάστασης του 1821. Επικράτησε στην Πελοπόννησο και όχι στην αρχική έναρξή της στις Παραδουνάβιες περιοχές, τις οποίες ο Ρήγας τις γνώριζε θαυμάσια, διότι εκεί ζούσε. Ακόμη ένα στοιχείο, το οποίο δείχνει ότι ο Ρήγας είχε επιτελικές στρατιωτικές ικανότητες γι' αυτό και τονίζουμε ότι ήταν και στρατιωτικός νους. Παράλληλα, θα πρέπει να παρατηρήσουμε τη βασική επιτελική τακτική την οποία ακολουθεί στον *Θούριό* του. Διακηρύσσει την αναγκαιότητα ενός αρχηγού, μιας κεντρικής διοίκησης³⁴, βασικό στοιχείο επιτυχίας ενός στρατού, μιας κυ-

33. Κων. Αμάντου, *Ανέκδοτα έγγραφα περί Ρήγα Βελεστινλή*, Αθήνα 1930, φωτομηχανική επανέκδοση, Αθήνα 1997, σελ. 155. Παρόμοια και στη σελ. 179. Επίσης, βλ. Αιμ. Λεγράν-Σπ. Λάμπρου, *Ανέκδοτα έγγραφα περί Ρήγα Βελεστινλή και των συν αυτό μαρτυρησάντων*, Αθήνησιν 1891, φωτομηχανική επανέκδοση, Αθήνα 1996, (β' έκδ. 2000), σελ. 11 και 71.

34. Σημειώνουμε ότι ομοίως ο Ιγνάτιος Ουγγροβλαχίας και ο Ιω. Καποδίστριας τόνιζαν την αναγκαιότητα ύπαρξης Κεντρικής Διοίκησης για την τύχη της Ελλάδος κατά το 1821, βλ. Εμμ. Γ. Πρωτο-

βέρνησης, που θα διοικεί όμως σύμφωνα με τους Νόμους και όχι σύμφωνα με τις ατομικές επιθυμίες και ορέξεις. Τονίζει πως η αναρχία, αποτέλεσμα της μη υπάρξεως κεντρικής διοίκησης, της πολυαρχίας, δημιουργεί καταστάσεις, οι οποίες ομοιάζουν με την σκλαβιά. Συγκεκριμένα ο Ρήγας τονίζει,

*«Συμβούλους προκομμένους, με πατριωτισμό,
να βάλωμεν, εις όλα να δίδουν ορισμόν.
Οι Νόμοι νάν' ο πρώτος και μόνος οδηγός,
και της Πατρίδος ένας να γένη αρχηγός,
Γιατί κ' η αναρχία ομοιάζει την σκλαβιά»,*

(Θούριο, στίχ.23-27).

Επιπροσθέτως, πρέπει να επισημανθεί ότι ο Ρήγας στήριζε την επανάστασή του στις ντόπιες, γηγενείς δυνάμεις των σκλαβωμένων κι όχι στη βοήθεια των μεγάλων Δυνάμεων της εποχής του. Πουθενά στα έργα του, στον *Θούριο*, στο *Σύνταγμα*, ο Ρήγας δεν καταχωρίζει έκκληση στις ξένες δυνάμεις για βοήθεια. Γνώριζε ότι οι ξένες δυνάμεις ενδιαφέρονται για τα συμφέροντά τους κι' όχι για τα συμφέροντα των σκλαβωμένων. Ίσως θα είχε κατά νουν των συμπατριωτών του Δημητρίων τη χαρακτηριστική παρατήρηση,

ψάλη, *Υπομνήματα συναφή Ιγνατίου Μητροπολίτου Ουγγροβλαχίας και Ιω. Καποδιστρίου περί της τύχης της Ελλάδος (1821)*, ανάτυπον εκ του τόμου Ξ' του περιοδικού *Αθηνά*, Αθήνα 1956.

«Αλλοίμονο εις εκείνον οπού δεν ημπορεί να διαφενδεύση μόνος του την ελευθερίαν του». Την διατυπώνουν λίγα χρόνια πιο πριν στη *Γεωγραφία Νεωτερική*, την οποία ο Ρήγας μάλιστα μελετούσε, όπως αποδεικνύεται από την παραπομπή σε αυτήν στον *Νέο Ανάχαρσι*³⁵. Στο πνεύμα αυτό ο Λόρδος Βύρων, αποκαλούμενος από τον Βίκτωρα Ουγκώ³⁶ «νέος Ρήγας», διακήρυχνε στους Έλληνες,

*«Λογιαριάζετε στους ξένους για τη λευτεριά σας τάχα;
Μά όλοι αυτοί έχουν βασιλιάδες που αγοράζουν και πουλούν.*

Στα παιδιά σας, στα σπαθιά σας τρέζτε, αρπάχτε, εκεί μονάχα

θέ να βρήτε ελπίδες θάρρους όπου νίκες καρτερούν.

Κι' ας βιγλούν τα τουρκασκέρια κ'η ψευτιά της φραγκοσύνης

*δια να σπάσουν τις ασπίδες κάθε παλληκαροσύνης»*³⁷.

35. Δανιήλ και Γρηγορίου των Δημητριάδων, *Γεωγραφία νεωτερική*, Βιέννη 1791, επανέκδοση με επιμέλεια Αικ. Κουμαριανού, Νέα Ελληνική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 2006, σελ. 132. Ρήγα Βελεστινλή, *Νέος Ανάχαρσις*, Βιέννη 1797, σελ. 141, 142 και 148.

36. «Ο Victor Hugo υμνώντας τον Μπάιρον θα τον αποκαλέσει “νέο Ρήγα (Byron, nouveau Rhigas)”», Roger Millieux, «Ο Victor Hugo πιστός φίλος της Ελλάδος», *Ελληνογαλλικά*, Αθήνα 1953, σελ. 43. Λουκίας Δρούλια, «Ρήγας, ένας άλλος Τυρταίος στα μάτια του Ευρωπαϊκού Φιλελληνισμού», *Ο Ερανοστής*, τόμ. 23, 2001, σελ. 266.

37. Λόρδου Βύρωνος, *Τα νησιά της Ελλάδος. Τραγούδια για την Ελλάδα*, εκδόσεις Μπάιρον, έκδοση δεύτερη, Αθήνα 1983, σελ. 68.

Η έκδοση του *Στρατιωτικού Εγκολπίου* από τον Ρήγα

Ο Ρήγας εξέδωσε το 1797 το βιβλίο *Στρατιωτικόν Εγκόλιον*³⁸, το οποίο, μετά την προδοσία και την εν συνεχεία σύλληψή του, κατασχέθηκε πριν ακόμη κυκλοφορήσει, όταν ακόμη βρίσκονταν στο τυπογραφείο και στο βιβλιοδετείο. Όλα τα αντίτυπα κατασχέθηκαν από την αυστριακή αστυνομία και μέχρι σήμερα, δυστυχώς, δεν έχει βρεθεί κάποιο αντίτυπο από την έκδοση αυτή, ή κάποιο αντίγραφο, όπως έγινε με το έντυπο *Νέα Πολιτική Διοίκησης*, της οποίας γνωρίζουμε τρία αντίγραφα³⁹. Ό,τι γνωρίζουμε για το *Στρατιωτικόν Εγκόλιον*, το γνωρίζουμε από τα έγγραφα των Αυστριακών ανακρίσεων, όπου γίνεται συχνά αναφορά και ήταν συνημμένο σε αυτά.

38. Για το *Στρατιωτικόν Εγκόλιον* του Ρήγα βλ. Λεάνδρου Βρανούση, *Ρήγας Βελεστινλής-Φεραίος*, Άπαντα των Νεοελλήνων Κλασικών, Εταιρεία Ελληνικών Εκδόσεων, Αθήνα 1968, τόμ. 2, σελ. 735-776. Πολυχρόνη Ενεπεκίδη, *Ρήγας-Υψηλάντης-Καποδίστριας. Έρευνα εις τα αρχεία της Αυστρίας, Γερμανίας, Ιταλίας, Γαλλίας και Ελλάδος*, Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», Αθήνα, 1965, σελ. 36-43. Πασχάλη Κιτρομηλίδη, «Παράρτημα, Εγκόλιον Στρατιωτικόν», στο *Ρήγα Βελεστινλή, Άπαντα τα Σωζόμενα. Νέα Πολιτική Διοίκησης...*, Βουλή των Ελλήνων, τόμ. πέμπτος, Αθήνα 2000, σελ. 137-166. Λουκά Αξελού, *Ρήγας Βελεστινλής. Σταθμοί και όρια στην διαμόρφωση της εθνικής και κοινωνικής συνείδησης στην Ελλάδα*, Γ' έκδοση, Αθήνα 2012, σελ. 425-442.

39. Λεάνδρου Βρανούση, *Ρήγας Βελεστινλής -Φεραίος...*, ό.π., σελ. 674.

Συγκεκριμένα, μια πρώτη αναφορά για το Στρατιωτικόν Εγκόλπιον είναι από την τελική έκθεση των ανακριτών⁴⁰, η οποία έχει ως εξής, «...Ομολογεί ο Ρήγας ότι την ενταύθα (υπό στοιχείον F) συνημμένην όλως δημοκρατικήν Κατήχησιν⁴¹ μετά των εν αυτή ευρισκομένων και υπό ελληνικών ιδεών διαπνεομένων δύο ασμάτων - ων το μεν είναι μίμησις του γαλλικού *La Carmagnole*, το δε του γνωστού *Freut euch des Lebens*, και εν οίς (κατά την υπό στοιχείον G συνημμένην γερμανικήν μετάφρασιν) περιέχονται καθ' όλου ρησικοπίαι κατά των τυράννων και παρακινείται ο λαός εις αποστασίαν – ότι ταύτα έλαβε προς αντιγραφήν παρά του εν Πρεβεξή Έλληνος του καλουμένου Λαυρεντίου Αλιάνδρου· ότι ταύτα ταυτέρω υπό στοιχείων F συνημμένα έγγραψε καθ' ολοκληρίαν ιδία χειρί, και ότι το αντίγραφον αυτού τούτο παρέδωκε προς νέαν αντιγραφήν εις τον συνοδοιπόρον εαυτού Χριστόφορον Χατζή-Βασίλη⁴² (όστις εξητάσθη ήδη εν Τεργέστη κατά τα υπό στοιχείον H Συνημμένα)· έδωκε δε εις αυτόν την εντολήν, όπως ούτος εκτυπώση παρά τω Πουλίω το υπό του Ρήγα συν-

40. Αιμ. Λεγράνδ-Σπ. Λάμπρου, *Ανέκδοτα έγγραφα περί Ρήγα Βελεστινλή...*, ό.π., σελ. 67-69.

41. Ο Λεάνδρος Βρανούσης, *Ρήγας Βελεστινλής-Φεραίος...*, ό.π., σελ. 740, πρόσεξε το γερμανικό κείμενο, το οποίο αναγράφει τον όρο «Katechismus», γι' αυτό και το αποδίδει ως «Κατήχηση», ενώ ο Σπ. Λάμπρος το μεταφράζει «Προπαιδεία».

42. Ο Χριστόφορος Χατζή-Βασίλης και παρακάτω Βασίλης είναι ο Χριστόφορος Περραιβός (1774?-1863).

τεταγμένον και περί στρατιωτικών κανόνων πραγματευόμενον έργον το επιγραφόμενον Ο στρατάρχης Κεβενχύλλερ, παρενείρη δε εις αυτό ως συμπλήρωμα⁴³ την Κατήχησιν⁴⁴ μετά των ασμάτων, και εκτυπόση εξ αυτών 1.000 αντίτυπα, όπως διανεμηθώσιν εις τους Έλληνας. Αλλά προσθέτει ο Ρήγας ότι αγνοεί αν ο Βασίλης εξεπλήρωσε ταύτην του την εντολήν, επειδή, καθ' ά λέγει ελησμόνησε να ομιλήση μετ'αυτού περί τούτου».

Συνεχίζεται η αναφορά στα ανακριτικά έγγραφα για το έντυπο Στρατιωτικόν Εγκόλιον, «Επειδή τα κατά τανωτέρω υπό στοιχείον F συνημμένα δεν είναι αντίγραφον, αλλ' ως αποδεικνύεται εκ των εν αυτοίς φαινομένων διορθώσεων, πρωτότυπον έργον του Ρήγα, και επειδή εκ των γενομένων καταθέσεων ουδέν ασφαλές ηδυνήθη ναποδειχθή περί της εκτυπόσεως των επαναστατικών τούτων συγγραφών παρά τω Πουλίω, δια ταύτα θεωρητέος ως συντάκτης

43. Εύστοχα παρατηρεί ο Λ. Βρανούσης ότι στο έντυπο μετά τους στρατιωτικούς κανονισμούς τέθηκε η *Δημοκρατική Κητήχηση* και τούτο διότι το γερμανικό κείμενο γράφει «als einen Anhang=σαν ένα παράρτημα, συμπλήρωμα, προσθήκη» και ότι από παραδρομή ο Σπ. Λάμπρος το μεταφράζει «εν αρχή», την οποία ακολούθησε και ο Πασχ. Κιτρομηλίδης, *Ρήγα Βελεστινλή...*, ό.π., σελ. 140, όπου επίσης αναγράφει τον όρο «Προπαιδεία» του Σπ. Λάμπρου, αντί του «Κατήχηση» του γερμανικού κειμένου.

44. Στο γερμανικό κείμενο αναγράφεται «den Katechismus», το οποίο ο Λ. Βρανούσης αποδίδει ως «Κατήχηση» αντί «προπαιδεία» του Σπ. Λάμπρου.

των συγγραφών τούτων ο Ρήγας, τόσω μάλλον καθ' όσον κατεφάνη εκ των λόγων του ότι ήδη πρότερον εγνώριζεν εκ στήθους πολλούς στίχους των ειρημένων ασμάτων, ει και υποκρίνεται ότι αγνοεί τον συντάξαντα. Η ανωτέρω ομολογία δεν ηδύνατο να διαπιστωθή, επειδή ουδείς των κρατουμένων ωμολόγησεν ότι γνωρίζει τι περί του προκειμένου...».

Η δεύτερη αναφορά για το *Στρατιωτικόν Εγκόλπιον* είναι στην έκθεση του προϊσταμένου της Ανωτάτης Αστυνομικής Διευθύνσεως σχετικά με την απολογία του Γ. Πούλιου⁴⁵, «...Ο κατηγορούμενος [Γ. Πούλιος] ομολογεί ακόμη ότι: Ο Ρήγας ετύπωσεν, ολίγον προ του ταξιδίου του, παρ' αυτό το υπ. αρ. 4 συνημμένον έργον, υπό τον τίτλον *Εγκόλπιον*⁴⁶, το οποίον περιέχει τους πολεμικούς κανονισμούς, και εξέδωκεν εξ αυτού 1.000 αντίτυπα, εκ των οποίων 500 θα ευρίσκοντο ακόμη εις το τυπογραφείον και άλλα τόσα παρά τω βιβλιοδέτη *Gartl* προς βιβλιοδέτησιν. – Η ομολογία αυτή επιβεβαιώνεται και δια των λεγομένων του *Stadler* και των ανωτέρω μνημονευθέντων στοιχειοθετών. – Επειδή μεταξύ των έργων τούτων παρενεβλήθησαν και

45. Κων. Αμάντου, *Ανέκδοτα έγγραφα περί Ρήγα Βελεστινλή*, Αθήνα 1930, φωτομηχανική επανέκδοση, επιμ. Δημ. Καραμπερόπουλου, με την προσθήκη ευρετηρίου από την Επιστημονική Εταιρεία Μελέτης Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα, Αθήνα 1997, σελ. 165.

46. Στα έγγραφα αναγράφεται γερμανικά ως *Encolpion*.

δύο επαναστατικότητα άσματα, των οποίων το έν έγινε κατ'απομίμησιν του γαλλικού *La Carmagnole*, το δε άλλο του *Freut euch des Lebens* καθ' ελληνικήν διασκευήν, δι' αυτό εξητάσθη ο κατηγορούμενος και περί αυτών· αλλ' όμως επροφασίσθη ότι δεν ανέγνωσε το χειρόγραφον με προσοχήν· εν τούτοις νομίζει, όσον ενθυμείται, ότι ταύτα ενεκρίθησαν υπό της λογοκρισίας, τούτο δε επιβεβαίωσε και ο *Stadler*. Επειδή εν τούτοις δεν νοείται πώς η λογοκρισία δύναται να εγκρίνη την τύπωσιν τοιούτων έργων, δι' αυτό κατεσχέθησαν επί τόπου, όλα τα υπάρχοντα ακόμη αντίτυπα...».

Επίσης, τα ίδια επαναλαμβάνει ο υπουργός της Αυστριακής Αστυνομίας *Pergen* στην «*Βραχεία έκθεσις προς την Αυτού Μεγαλειότητα*»⁴⁷ τον αυτοκράτορα *Φραγκίσκο*, όπου σημείωνε σχετικά με το *Στρατιωτικόν Εγκόλπιον*, «...*Παρά τω Πουλλίω ετυπώθη ακόμη το βιβλίον του Ρήγα Εγκόλπιον, το οποίον περιέχει πολεμικούς κανονισμούς, εις τούτο δε παρενεβλήθη ελληνική μίμησις των σφόδρα επαναστατικών ασμάτων La Carmagnole και Freut euch des Lebens (χαρήτε την ζωήν). Ο Πούλιος εδικαιολογήθη ως προς την έκδοσιν τούτων ότι δεν ανέγνωσε το χειρόγραφον με προσοχήν και ότι επί πλέον εξήτησε και έλαβε το τυπωθή-*

47. Κων. Αμάντου, *Ανέκδοτα έγγραφα περί Ρήγα Βελεστινλή...*, ό.π., σελ. 185.

τω κατά το ειωθός...».

Διαπιστώνεται από τις παραπάνω εκθέσεις των εγγράφων της Αυστριακής ανάκρισης ότι ο Ρήγας εξέδωσε στο τυπογραφείο του Πούλιου το *Εγκόλπιον [Στρατιωτικόν]*, το έντυπο με τους στρατιωτικούς κανονισμούς του «*Κεβερχύλλερ*».

Το πλήρες όνομα του Αυστριακού στρατάρχη είναι «Ludwig Andreas Graf von Kevenhüller, 1683-1744) και ο τίτλος της γερμανικής έκδοσης, που εκδόθηκε στην Βιέννη το 1743, είναι «Kurtzer Begriff alier militärischen Operationen sowohl im Feld als Fesrugen aus welchen sich ein erfhrner Officier gantz leicht ersehen kan, was er in einem zu thun, im andern aber sich pae cautioniren sole», και απόδοση στα ελληνικά «*Σύννομις πασών των εν ανοικτώ πεδίω ως και εν οχυροίς στρατιωτικών επιχειρήσεων, δι ής μανθάνει συνοπτικώς ο εν ενεργεία αξιωματικός πώς να δρα εις την πρώτην περίπτωσιν και πώς να προφυλάσσειται κατά την δευτέραν*»⁴⁸.

Η έκδοση στα γαλλικά έγινε το 1771 στο Παρίσι και με τίτλο «*Maximes de guerre relatives à la guerre de cam-*

48. Πολυχρόνη Ενεπεκίδη, *Έκθεσις περί των τελευταίων ερευνών περί Ρήγα Βελεστινλή. Έγγραφα και ειδήσεις εξαχθείσαι εκ των αρχείων των πόλεων Βιέννης, Γκράτς και Παρισίων*, ανάτυπον εκ των Πραγμάτων του Θ' Διεθνούς Βυζαντινολογικού Συνεδρίου Θεσσαλονίκης, τόμ. Β', Αθήναι 1955, σελ. 390.

pragne, et à celle des sièges» και στα ελληνικά «Γνωμικά περί πολέμου σχετικά με τον εκστρατευτικό και τον πολιορκητικό πόλεμο» τους οποίους ο Ρήγας είχε μεταφράσει, πιθανότατα από τη γαλλική έκδοση *Maximes de guerre*⁴⁹ του 1771.

Σύμφωνα με τα Βιενναία έγγραφα το *Στρατιωτικόν Εγκόλπιον* μετά τους στρατιωτικούς κανονισμούς περιείχε στη συνέχεια την *Δημοκρατική Κατήχηση* και τα δύο επαναστατικά τραγούδια, το ένα στον ήχο *La Carmagnole* και το άλλο στον ήχο του *Freut euch des Lebens*. Τα τρία τελευταία κείμενα σε χειρόγραφη μορφή ο Ρήγας τα είχε κατά την σύλληψή του στην Τεργέστη. Μάλιστα, τα είχε αντιγράψει και τα είχε δώσει στον Χατζηβασίλη [Περραιβό] για να τα επιδώσει στο τυπογραφείο του Πούλιου, ώστε να προστεθούν μετά τους στρατιωτικούς κανονισμούς.

Επισημαίνουμε ότι το στοιχείο, που ενόχλησε τον ανακριτή στο τυπωμένο έντυπο δεν ήταν τα κείμενα με τους Στρατιωτικούς Κανονισμούς, το *Εγκόλπιον*, και η *Δημο-*

49. Από τη Βιβλιοθήκη του Κογκρέσου των Η.Π.Α. έχουμε λάβει φωτοτυπία της γαλλικής έκδοσης του *Στρατιωτικού Εγκολπίου*, *Maximes de guerre*, 1771, και μεταφράστηκε ώστε να εκδοθεί στα ελληνικά με σχόλια και ευρετήριο από την Επιστημονική Εταιρεία Μελέτη Φερών-Βελεστίνου-Ρήγα. Κατ' αυτόν τον τρόπο θα έχουμε μία ιδέα του τι περιείχε το κείμενο, το οποίο απέδωσε στα ελληνικά ο Ρήγας.

κρατική Κατήχηση⁵⁰, διότι είχαν ήδη εκδοθεί και κυκλοφορούσαν τα έντυπα αυτά, αλλά τα δύο σφόδρα επαναστατικά τραγούδια, που περιέχονταν στο έντυπο. Όταν θα βρεθεί το έντυπο αυτό του Ρήγα, τότε θα γνωρίσουμε το πλήρες περιεχόμενό του καθώς και τη συμβολή του Ρήγα, κατά τη συνήθειά του, στη διαμόρφωσή του. Ωστόσο, έχει τεκμηριωθεί ότι το επαναστατικό τραγούδι στον ήχο της Καρμανιόλας ήταν ο *Ύμνος Πατριωτικός*⁵¹, που αρχίζει το «Όλα τα έθνη πολεμούν...». Ο Περραιβός τον είχε επανεκδώσει το 1798 μαζί με τον *Θούριο* και το δικό του *Ύμνος στον Μποναπάρτε*⁵².

Θα πρέπει, επίσης, να επισημανθεί η διαφωτιστική και επαναστατική τακτική του Ρήγα στην έκδοση των δύο τελευταίων εντύπων, της *Νέας Πολιτικής Διοικήσεως* και του *Στρατιωτικού Εγκολπίου*.

Συγκεκριμένα, ο Ρήγας με τα επαναστατικά του τρα-

50. Την ίδια χρονιά, το 1797, η Κατήχηση είχε εκδοθεί και στα ελληνικά: *Κατήχησις ελευθέρου ανθρώπου συντεθείσα μεν εις την γαλλικήν γλώσσαν παρά του πολυμαθεστάτου Σιαβωσιέρ, μεταφρασθείσα δε εις την ημετέραν απλήν διάλεκτον παρά του Α.Κ.Π.(ρεβέτου) προς κοινήν του φιλάτου Γένους του χρήσιν*, Βενετία, εκδότης Νικόλαος Γλυκύς, 1797. Βλ. Λεάνδρου Βρανούση, *Εφημερίς...1797*, τόμ. 5, *Προλογόμενα*, σελ. 865-870.

51. Λεάνδρου Βρανούση, *Ο "Πατριωτικός Ύμνος" του Ρήγα και η ελληνική "Καρμανιόλα"*, Αθήνα 1960.

52. Λεάνδρου Βρανούση, *Ο "Πατριωτικός Ύμνος" του Ρήγα...*, ό.π.

γούδια φορτίζει τα κείμενα, στα οποία καταχωρίζονται νομικές διατάξεις περί του Συντάγματός στο πρώτο και στρατιωτικοί κανονισμοί και στοιχειώδεις γνώσεις της πολεμικής τέχνης και της κοινωνικής διαβίωσης στο δεύτερο. Στο *Νέα Πολιτική Διοικήσις* προσθέτει τον *Θούριο*, «Ως πότε παλληκάρια», ο οποίος θα έπρεπε να τραγουδιέται, όπως ο ίδιος σημειώνει, στο τότε πλατιά διαδεδομένο τραγούδι *Μια προσταγή μεγάλη*, που αναφέρονταν στα κατορθώματα του Λάμπρου Κατσώνη. Στο δεύτερο έντυπο, το *Στρατιωτικό Εγκόλπιο*, πρόσθεσε τον *Ύμνο Πατριωτικό*, στον ήχο της τότε επαναστατικής Καρμανιόλας και το άγνωστο ακόμη τραγούδι στον ήχο *Freut euch des Lebens*, το οποίο εκείνα τα χρόνια, το 1795 μελοποιήθηκε και τραγουδιόταν πλατιά από τη γερμανική νεολαία. Ο Ρήγας με προνοητικότητα προωθούσε το επαναστατικό του έργο χρησιμοποιώντας τους μουσικούς ήχους από ευρύτατα διαδεδομένες μουσικές συνθέσεις, στοιχείο το οποίο δείχνει πόσο μεθοδικός και προνοητικός ήταν για την αποτελεσματικότητα του σχεδίου του.

Το στρατιωτικό εγχειρίδιό του 1765 στα ελληνικά

Πριν από την έκδοση του Ρήγα, *Στρατιωτικόν Εγκόλπιον*, Βιέννη 1797, στρατιωτικό εγχειρίδιο περί της τέχνης του πολέμου εκδόθηκε στην Βενετία το 1765 στο τυπογραφείο του Δημητρίου Θεοδοσίου του εξ Ιωαννίνων με τίτλο *Διδα-*

σκαλία, ήγουν ερμηνεία της πολεμικής τάξεως και τέχνης⁵³, από τον Έλληνα αξιωματικό του ρωσικού στρατού Γεώργιο Παπαζώλη. Η Διδασκαλία αυτή, επεξηγεί στον τίτλο, πως «δείχνει τους κανόνες και την μέθοδο της πολεμικής επιστήμης, κατά την οποίαν την σήμερα τα στρατεύματα της Αυτοκρατορικής Μοναρχίας της Ρουσίας γυμνάζονται εις την άσκησιν, περιέχουσα την τάξιν, τους βαθμούς, και την άσκησιν, και μικράν ερμηνείαν ου πώς να πορεύονται μερικοί αξιωματικοί, διαλαμβάνουσα τε δια όλα τα αναγκαία οπού μεταχειρίζονται εις ένα στρατεύμα, κατά τον νυν τρόπον των Μοναρχιών της Ευρώπης».

Ο συγγραφέας, όπως δηλώνει στον τίτλο του βιβλίου, κατάγεται από την Μακεδονία και είναι αξιωματικός του Ρωσικού στρατού, «Μακεδών, οφικιάλος της Αρτιλερίας ευρισκομένου εις την στρατωτικήν δούλευσιν της Αυγούστης Αυτοκρατορίσεως της Μεγάλης Ρουσίας». Επί πλέον, επεξηγεί ότι το βιβλίο γράφτηκε σε απλή γλώσσα, «εις την πεζήν ρωμαϊκήν φράσιν, χάριν των ομογενών αυτού Ρωμαίων στρατευμένων υπό την αυτήν Μοναρχίαν». Στην αρχή του βιβλίου καταχωρίζεται η αφιέρωση από έξι σε-

53. Émile Legrand, *Bibliographie Hellénique, ou description raisonnée des ouvrages publiés par des Grecs au dix-huitième siècle*, Paris, 1928, τόμ. 2, αρ. 619, σελ. 33-34. Αντίτυπο του βιβλίου βρίσκεται στη Βιβλιοθήκη της Βουλής, που ευγενικά μας χορηγήθηκε σχετικό PDF του βιβλίου, εκφράζοντας και από την θέση αυτή θερμές ευχαριστίες.

λίδες στον Κόμητα Γρηγόριο Ορλώφ (1734-1783), όπου μεταξύ των άλλων ο συγγραφέας γράφει ότι το έγραψε «εις την απλήν διάλεκτον του εμού γένους των Ρωμαίων». Σκοπός του ήταν να γίνει γνωστό ώστε να συμβάλει εις «μίμησιν των προπατόρων τους», οι οποίοι «εστάθησαν τούτου αξιώτατοι στρατιώται, ώστε οπού σχεδόν έδιδον παραδείγματα ανδρείας και κανόνας της πολεμικής εις όλα τα έθνη».

Και συνεχίζει να διεκτραγωδεί την τωρινή κατάσταση του Γένους του ευρισκομένου στην σκλαβιά, «...έχασαν συμμά εις την ελευθερίαν τους και όλα τα άλλα επαινετά των προγόνων τους». Με αποτέλεσμα να ασχολούνται πλέον «εις πραγματείας και τέχναις επικερδείς», δια να μπορούν με τα χρήματα «να ημερώνουν την αγριότητα και θηριότητα των αλλοπίστων Αγαρινών» και επί πλέον να «φυλλάτουν την ορθόδοξον πίστιν με τα βαρύτατα δοσίματα». Και συμπληρώνει ο συγγραφέας πως οι σκλαβωμένοι συμπατριώτες του δεν ελπίζουν από πουθενά την ελευθερίαν τους «πάρεξ από το κραταιότατον και ομόπιστον βασίλειον της Μεγάλης Ρουσίας», δηλώνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο ο συγγραφέας τον πόθο και την αντίληψη περί της απελευθερώσεως των σκλαβωμένων με τη βοήθεια της Ορθόδοξου Ρωσίας.

Δεν έχουμε στοιχεία για να υποστηριχθεί ότι ο Ρήγας γνώριζε την έκδοση αυτή του Παπαζώλη, ο οποίος ασχολείται κυρίως με την οργάνωση του ρωσικού στρατού, τους

βαθμούς των αξιωματικών και όχι με επιτελικές τακτικές πολέμου. Και να το γνώριζε, θεωρούμε ότι δεν θα ικανοποιούσε τον σκοπό του Ρήγα, όπως το βιβλίο του Κεβενχύλλερ.

Περιεχόμενο της έκδοσης *Maximes de guerre* στα ελληνικά

Διαβάζοντας το κείμενο του *Στρατιωτικού Εγχειριδίου* του Κεβενχύλλερ παρατηρεί κανείς ότι είναι ευσύνοπτο, περιεκτικό, σαφές, χωρίς πλατειασμούς και με συγκεκριμένη κατανομή των οδηγιών. Τα στοιχεία αυτά, υποθέτουμε, θα οδήγησαν τον Ρήγα να το μεταφράσει, για να δοθούν σαφείς γνώσεις στους σκλαβωμένους Έλληνες σχετικά με την τέχνη του πολέμου.

Στο Πρώτο Μέρος του κειμένου δίνονται συγκεκριμένες οδηγίες σχετικά με τον Εκστρατευτικό Πόλεμο. Στην αρχή αναγράφονται τα «Γενικά αποφθέγματα» και στη συνέχεια αναφέρονται οι οδηγίες για τις προετοιμασίες και τις προφυλάξεις, που θα πρέπει να ληφθούν, για τις ετοιμαζόμενες επιχειρήσεις με τις προμήθειες του στρατεύματος. Και πιο αναλυτικά δίνονται οδηγίες για τις πορείες του στρατεύματος, την τάξη, τον χρόνο, τον τόπο και τον τρόπο της πορείας του.

Στο επόμενο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στον τρόπο στρατοπέδευσης των μονάδων του στρατού, περιγράφον-

τας τις καλλίτερες θέσεις, που θα πρέπει να καταλαμβάνονται, για να είναι ασφαλές το στράτευμα. Για τις μάχες αφιερώνονται αρκετές σελίδες. Μετά τις γενικές αρχές, μνημονεύονται ορισμένοι λόγοι για την αποφυγή μιας μάχης, ή για τις περιπτώσεις εξαναγκασμού του εχθρού σε μάχη.

Δίνονται μερικοί κανόνες για την διάταξη του στρατού σε περίπτωση μάχης, καθώς επίσης και για την δεδομένη δράση προς μάχη. Στη συνέχεια, μνημονεύονται οι οδηγίες για τους αιφνιδιασμούς του στρατού, τις ενέδρες, τις υποχωρήσεις, τις συγκρούσεις, τις αψιμαχίες, καθώς και για τους στρατιωτικούς ελιγμούς, με τις επιθέσεις και άμυνες.

Το Δεύτερο Μέρος του *Στρατιωτικού Εγκοπλίου* περιλαμβάνει οδηγίες για τον προς πολιορκία πόλεμο, για τις οχυρές θέσεις και τα κάστρα. Σημειώνεται ο ανεφοδιασμός των πολεμικών θέσεων και γενικότερα του στρατεύματος με πολεμοφόδια, τρόφιμα και εργαλεία. Πολλές οδηγίες δίνονται για τις προφυλάξεις, που πρέπει να λαμβάνονται για την ασφάλεια των πολεμικών θέσεων. Για το κλείσιμο και άνοιγμα των πυλών, για τις διαταγές που πρέπει να δίνονται και οι ενέργειες, που θα ακολουθούνται στην περίπτωση συναγερμού. Διεξοδικά γίνεται αναφορά στην επίθεση με μεγάλη στρατιωτική δύναμη, τον τρόπο του αιφνιδιασμού και την πολιορκία του Φρουρίου.

Το τελευταίο μέρος είναι αφιερωμένο στην άμυνα των

οχυρών θέσεων. Την αντίδραση στους αιφνιδιασμούς του αντιπάλου, τον τρόπο άμυνας σε σχεδιαζόμενη πολιορκία και τη βοήθεια που θα πρέπει τελικά να ζητηθεί, όταν ο στρατός θα βρίσκεται σε άμυνα.

Μια παρατήρηση: Έχοντας υπόψιν την τακτική του Ρήγα να συμπληρώνει με υποσημειώσεις και παρατηρήσεις τα κείμενα που μετέφραζε, υποθέτουμε ότι κάποια συμπλήρωση θα έκανε στο *Στρατιωτικό Εγκόλπιο*, που εξέδωσε, για το νέο πολεμικό μέσο, που προσαρμόζονταν στην κάνη του όπλου, την μπαγιονέτα, (=ξιφολόγχη), που εκείνα τα χρόνια άρχισε να χρησιμοποιείται στους στρατούς και γι' αυτό δεν γίνεται αναφορά στο κείμενο του *Στρατιωτικού Εγκολπίου*, που είχε εκδοθεί προγενέστερα. Ο Ρήγας γνωρίζει το νέο πολεμικό μέσο, όπως συμπεραίνεται από την αναφορά, που κάνει στο Παράρτημα της *Νέας Πολιτικής Διοικήσεως*, όπου χαρακτηριστικά σημειώνει: «Όλοι οι Έλληνες στρατιώται έχουν μιαν μπαγιονέταν, την οποία φορούν εις την μέσην των ωσάν χαντζιάρι, και εν καιρώ ανάγκης ή παρατάξεως την περνούν εις το τουφέκι των». Δείγμα κι' αυτό της συστηματικής ενημέρωσής του σχετικά με τον ένοπλο αγώνα της επανάστασης του, που προετοίμαζε. Προσθέτουμε πως ως «παγιονέτα» μνημονεύεται στο περιοδικό *Εφημερίς των Σιατιστινών αδελφών Πούλιου*, Βιέννη 1797, σελ. 18 και 516.

Andreas von Kevenhüller

Maximes de Guerre

AVERTISSEMENT DU TRADUCTEUR

Le hasard m'a procuré les *Maximes de Guerre* de M. le Maréchal Comte de Kewenhüller. Ce petit Ouvrage parut en langue allemande pendant l'avant dernière Guerre. Il est plein de choses; j'ai cru, en le traduisant dans la Langue qui est devenue, pour ainsi dire, celle de l'Europe, me rendre utile à tous les Militaires en général, et particulièrement à ceux de la Nation parmi laquelle mon attachement et mes services m'ont naturalisé.

Ceux qui connaissent l'original me reprocheront peut-être de m'être écarté de l'ordre qui y est établi; mais je ne me suis permis ce changement que pour lui donner plus de clarté, plus de liaison, et le relief qu'il mérite: d'ailleurs j'ose avancer que ma traduction est exacte, et que je me suis attaché au sens littéral de l'Auteur plutôt qu'à l'élégance de l'expression.

Cet Ouvrage doit être regardé avec justice comme un véritable bréviaire militaire. Il sera de la plus grande utilité

Andreas von Kevenhüller

Στρατιωτικόν Εγκόλπιον

ΕΙΔΗΣΗ ΤΟΥ ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΗ ΣΤΑ ΓΑΛΛΙΚΑ

Κατά τύχη έπεσαν στα χέρια μου τα *Γνωμικά περί πολέμου* του Στρατάρχη κόμη του Kevenhüller. Το μικρό αυτό σύγγραμμα κυκλοφόρησε στη γερμανική γλώσσα λίγο πριν τον προτελευταίο πόλεμο. Περιέχει πολλά πράγματα και θεώρησα πως, μεταφράζοντάς το στη γλώσσα που κατέστη, τρόπος του λέγειν, η γλώσσα της Ευρώπης, θα ήμουν χρήσιμος σε όλους γενικά τους στρατιωτικούς και ιδιαίτερα σ' εκείνους του Έθνους, στο οποίο με έχουν πολιτογραφήσει η αφοσίωσή μου και οι υπηρεσίες μου.

Όσοι γνωρίζουν το πρωτότυπο, θα με κατηγορήσουν ότι απομακρύνθηκα από την κατάταξή του περιεχομένου του. Έκανα αυτή την αλλαγή μόνο για να του προσδώσω περισσότερη σαφήνεια, συνοχή και πλαστικότητα που όντως του αξίζουν: άλλωστε τολμώ να ισχυρισθώ πως η μετάφρασή μου είναι ακριβής και ότι έμεινα προσηλωμένος περισσότερο στο νόημα του συγγραφέα και λιγότερο στην κομπόχη της μετάφρασης.

Αυτό το σύγγραμμα πρέπει να θεωρηθεί αληθώς ως ένα πρακτικό στρατιωτικό εγκόλπιο. Θα είναι εξαιρετικά χρή-

aux Officiers qui ont déjà acquis les connaissances de leur métier, et à ceux qui travaillent à en acquérir; enfin il ouvre le champ le plus vaste aux personnes qui, par état, sont chargés de l'instruction des jeunes Militaires.

M. le Chevalier de Folard a commenté Polybe. M. le Comte de Turpin vient de nous donner un Commentaire sur Montecuculli, Kewenhüller mérite sans doute un pareil honneur. L'entreprise est vaste, et doit m'effrayer; mais mon zèle pour le service du Roi me donne des forces; et si les Gens de Guerre instruits veulent bien m'éclairer et me secourir, je ne désespère pas de leur faire avec le temps un présent digne d'eux. En attendant, je les invite à prévenir mes désirs. Je me croirai toujours trop heureux, si ma traduction leur fait naître l'envie de perfectionner mon ouvrage, et je leur offre avec plaisir les matériaux que j'ai rassemblés, et que je rassemble de toutes parts.

C'est rendre service aux Militaires que de leur faire connaître les grands Capitaines de nos jours. Leur exemple les engage à les imiter. C'est honorer l'humanité que de célébrer les vertus des Citoyens respectables qui ont bien mérité de leur patrie. Animé de cet esprit, j'avais formé le projet de tracer une esquisse de la vie de M. le Maréchal Comte de Kewenhüller. A cet effet je me suis adressé à sa famille, aux

σιμο στους Αξιωματικούς που έχουν ήδη αποκτήσει τις γνώσεις του επαγγέλματός τους, και σε όσους επιχειρούν να τις αποκτήσουν· ανοίγει, τέλος, το δρόμο στα πρόσωπα που είναι επιφορτισμένα αρμοδίως με την εκπαίδευση νεαρών Στρατιωτικών.

Ο Ιππότης ντε Φολάρ σχολίασε τον Πολύβιο. Ο κόμης ντε Τυρπέν πρόσφατα μας έδωσε σχόλια στον Montecuculli, ο Kevenhüller είναι αναμφισβήτητα άξιος παρόμοιας τιμής. Το εγχείρημα είναι τεράστιο και πρέπει να με φοβίζει· ο ζήλος μου για την υπηρεσία του Βασιλιά μου δίνει δύναμη· και αν οι καταρτισμένοι άνδρες του Πολέμου θελήσουν να με διαφωτίσουν και να με βοηθήσουν, ευελπιστώ εν καιρώ να τους προσφέρω ένα δώρο αντάξιό τους. Εν τω μεταξύ, τους προσκαλώ να ικανοποιήσουν εκ των προτέρων τις επιθυμίες μου. Θα λογιζόμουν πάντοτε πολύ ευτυχής, εάν η μετάφρασή μου τους παρείχε το κίνητρο να βελτιώσουν το έργο μου και τους προσφέρω με ευχαρίστηση το υλικό που έχω συγκεντρώσει και που συγκεντρώνω από κάθε πλευρά.

Παρέχεται υπηρεσία στους στρατιωτικούς, όταν τους αποκαλύπτουμε τους μεγάλους ηγήτορες της εποχής μας. Το παράδειγμά τους προτρέπει να τους μιμηθούν. Τιμούμε την ανθρωπότητα, όταν προβάλλουμε τις αρετές σεβάσμιων πολιτών που κατέστησαν άξιοι τη πατρίδας τους. Εμπνεόμενος από την ιδέα αυτή, είχα σχεδιάσει να σκιαγραφήσω τη ζωή του Στρατάρχη κόμη του Kevenhüller. Προς το σκο-

Officiers qui ont servi sous ses orders, je n'en ai rien pu obtenir. Cependant il existe des Mémoires de ce grand homme qui avait beaucoup écrit: c'est faire un tort irréparable au Public que de l'en priver. Il serait surtout à désirer que nous eussions des détails circonstanciés de la défensive savante qu'il soutint dans le Trentin contre l'Armée des Alliés, à la fin de la campagne de 1735, et que nous ne fussions pas privés des trois belles campagnes pendant lesquelles il a commandé les Armées de l'Impératrice-Reine en Bohême et en Bavière.

Ce grand homme, après avoir fourni la plus belle carrière, mourut le 26 Janvier 1744, à l'âge de 60 ans. La Cour, l'Autriche et l'Armée firent éclater les plus vifs regrets de la mort, dans un temps où son expérience et ses talents pouvaient être de la plus grande utilité. En effet, il posséda toutes les qualités sublimes d'un grand Général, et emporta avec justice dans le tombeau, l'admiration de ses Ennemis, les regrets de ses amis, et la reconnaissance de ses Maîtres.

πό αυτό απευθύνθηκα στην οικογένειά του, στους αξιωματικούς που υπηρέτησαν υπό τις διαταγές του, αλλά δεν είχα κανένα αποτέλεσμα. Υπάρχουν όμως Απομνημονεύματα αυτού του μεγάλου άνδρα που ήταν πολυγραφότατος. Θα αποτελούσε ανεπανόρθωτη αδικία προς το κοινό η απόκρυψή τους. Θα ήταν κυρίως επιθυμητό να είχαμε τεκμηριωμένες λεπτομέρειες της έξυπνης άμυνας που πρόβαλε στο Τρεντίνο εναντίον της στρατιάς των Συμμάχων, στο τέλος των επιχειρήσεων του 1735 και να μη στερηθούμε τις τρεις ωραίες εκστρατείες, κατά τη διάρκεια των οποίων ήταν επικεφαλής των στρατευμάτων της Αυτοκρατορίας - Βασιλίσσας στη Βοημία και τη Βαυαρία.

Ο μεγάλος αυτός άνδρας, έχοντας διανύσει την πιο λαμπρή σταδιοδρομία, πέθανε στις 26 Ιανουαρίου 1744, σε ηλικία εξήντα ετών. Η Αυλή, η Αυστρία και ο στρατός δοκίμασαν τη μεγαλύτερη θλίψη για το θάνατό του σε καιρούς, κατά τους οποίους η εμπειρία του και οι ικανότητές του μπορούσαν να είναι εξαιρετικά χρήσιμες. Πράγματι, διέθετε όλες τις υψηλές αρετές ενός μεγάλου Στρατηγού και δικαίως τον συνόδευσαν στον τάφο του ο θαυμασμός των Εχθρών του, η λύπη των φίλων του και η αναγνώριση Αρχηγών του.

MAXIMES DE GUERRE

PARTIE I

GUERRE DE CAMPAGNE

Maximes générales

1.

Invoquez le Dieu des Armées.

2.

Consultez des gens expérimentés, d'esprit et de confiance.

3.

Ne perdez, ni ne négligez jamais aucune occasion favorable.

4.

Ne confiez des commandements qu'à des hommes de bonne volonté, et d'une capacité reconnue.

5.

Donnez vos ordres le plus clairement et le plus succinctement qu'il sera possible.

ΓΝΩΜΙΚΑ ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ ΠΕΡΙ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΕΚΣΤΡΑΤΕΥΤΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Γενικά αποφθέγματα

1.

Επικαλεσθείτε τον Θεό των Στρατευμάτων.

2.

Συμβουλευθείτε ανθρώπους έμπειρους, ευφυείς και έμπιστους.

3.

Μην χάνετε και μην αμελείτε ποτέ καμιά ευνοϊκή ευκαιρία.

4.

Να εμπιστεύεσθε την αρχηγία μόνον σε άνδρες καλοπροαίρετους και εγνωσμένης ικανότητας.

5.

Να δίνετε διαταγές όσο το δυνατόν περισσότερο σαφείς και σύντομες.

6.

Observez le secret, la diligence, la disposition et la résolution.

7.

Procurez-vous une connaissance exacte et parfaite du pays, par la Chorographie, la Topographie, l'Hydrographie. Que ces connaissances s'étendent sur la fertilité de ce pays, sur les moeurs, le caractère et les inclinations particulières de ses habitants, sur les forces de l'ennemi, sur combien de front il peut marcher et se développer, sur vos propres forces, enfin sur les ressources que vous avez dans les secours que vous pouvez espérer, soit en troupes, soit en argent.

8.

Si vous vous trouvez dans des circonstances critiques ou périlleuses, tâchez de conserver votre sang-froid, et ayez toujours un air serein et tranquille.

9.

Prenez vos précautions, et tâchez de prévenir tout ce qui peut nuire ou porter obstacle à vos projets.

10.

Faites observer la discipline la plus stricte et la plus sévère; maintenez vos troupes dans un exercice continuel; récompensez les bonnes actions, et punissez les mauvaises.

6.

Τηρείτε το μυστικό, την εγγήγορση, την διάθεση και την αποφασιστικότητα.

7.

Αποκτήστε ακριβή και πλήρη γνώση του τόπου μέσω της Χωρογραφίας, της Τοπογραφίας, της Υδρογραφίας. Οι γνώσεις αυτές να εκτείνονται στη γονιμότητα του εδάφους, στα ήθη, στον χαρακτήρα και στις ιδιαίτερες κλίσεις των κατοίκων του, στις δυνάμεις του εχθρού, σε πόσο μέτωπο μπορούν να βαδίζουν και να αναπτύσσονται, στις δικές σας δυνάμεις, τέλος στους πόρους σας από τις ενισχύσεις που μπορείτε να ελπίζετε είτε σε στρατεύματα είτε σε χρήματα.

8.

Αν βρεθείτε σε περιστάσεις κρίσιμες ή επικίνδυνες, προσπαθήστε να διατηρήσετε την ψυχραιμία σας, έχοντας πάντοτε ύφος γαλήνιο και ήρεμο.

9.

Να παίρνετε πάντα προφυλάξεις, προσπαθώντας να προλάβετε ό,τι μπορεί να βλάψει ή να εμποδίσει τα σχέδιά σας.

10.

Να επιβάλλετε την πιο σκληρή και αυστηρή πειθαρχία. Να κρατείτε τα στρατεύματά σας σε σωστή άσκηση· να ανταμείβετε τις καλές πράξεις και να τιμωρείτε τις κακές.

ARRANGEMENTS, Précautions et Préparatifs

L.Quant à l'Armée

1.

Que votre armée soit:

Composée	Proportionnée
1. d'Infanterie....	à celle de l'Ennemi.
2. de Cavalerie...	à la nature du Pays.
3. d'Artillerie...	aux Troupes et aux Places de guerre
4. de Bagages	en aussi petit nombre qu'il est possible.

2.

Postez votre armée, et que les Gardes, qui veillent à sa sûreté, soient établies de manière qu'elle soit à l'abri de toute insulte de la part de l'Ennemi.

3.

Rendez la justice avec scrupule et exactitude. Taxez les Vivandiers et les Marchands. Réglez les poids et les mesures; et ne souffrez aucune marchandise, ni denrée pernicieuse ou falsifiée.

ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ, ΠΡΟΦΥΛΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΕΣ

I. Ως προς το Στρατό

1.

Ο Στρατός σας πρέπει

Να αποτελείται να είναι ανάλογος

1. από Πεζικό με εκείνον του Εχθρού

2. από Ιππικό με τη φύση της χώρας

3. από Πυροβολικό με τα Στρατεύματα και τις πολεμικές θέσεις

4. από Αποσκευές σε όσο το δυνατόν μικρότερο αριθμό.

2.

Τοποθετείστε τα στρατεύματά σας και οι φύλακες που τηρούν την ασφάλεια να εγκατασταθούν κατά τέτοιο τρόπο ώστε να προφυλάσσονται από κάθε προσβολή εκ μέρους του Εχθρού.

3.

Να απονέμετε το δίκαιο με συνείδηση και ακρίβεια. Να φορολογείτε τους προμηθευτές τροφίμων και τους εμπόρους. Ρυθμίστε τα σταθμά και τα μέτρα· και μη δεχθείτε κανένα εμπόρευμα ή εδώδιμο επικίνδυνο ή ελαττωματικό.

4.

Les denrées principales sont: le pain, la viande, les légumes, le ris, l'orge, la farine, le sel, le vin, l'eau-de-vie, le vinaigre, la bière, le tabac, l'eau, le foin, l'avoine et la paille.

5.

Ne faites rien délivrer des magasins que sur des quittances en bonne forme, et suivant l'état effectif des Troupes.

6.

Ayez l'oeil à ce que les Commis des Vivres tiennent des registres en règle de la recette et de la dépense, et en rendent un compte exact.

II. Quant aux Provisions

1.

Les Provisions consistent: en Vivres, Munitions, Outils, Charrois, Ouvriers, Artistes, Guides, Espions.

2.

N'exposez jamais vos Vivres à être coupés, ni enlevés par l'ennemi; et ayez grande attention de pourvoir constamment à la sûreté, tant des dépôts que du transport des dépôts au Camp.

4.

Τα βασικά προϊόντα είναι τα εξής: ο άρτος, το κρέας, τα λαχανικά, το ρύζι, το κριθάρι, το αλεύρι, το αλάτι, το κρασί, η ρακή, το ξύδι, η μύρα, ο καπνός, το νερό, το σανό, η βρώμη και το άχυρο.

5.

Όλες οι προμήθειες από καταστήματα να γίνονται με νόμιμες αποδείξεις και σύμφωνα με την πραγματική κατάσταση των στρατευμάτων.

6.

Να προσέχετε όπως οι υπεύθυνοι των Τροφίμων τηρούν βιβλία ενήμερα ως προς τα έσοδα και τις δαπάνες και όπως αποδίδουν ακριβή λογαριασμό.

II. Ως προς τις προμήθειες

1.

Οι προμήθειες συνίστανται: σε Τρόφιμα, Πολεμοφόδια, Εργαλεία, Κάρα, Εργάτες, Τεχνίτες, Οδηγούς, Κατασκόπους.

2.

Μην εκθέτετε ποτέ τα τρόφιμά σας ώστε να ανακόπτονται και να αρπάζονται από τον εχθρό· και να προσέχετε πολύ για να επιτυγχάνετε την ασφάλεια τόσο των αποθηκών όσο και της μεταφοράς από τις αποθήκες στο Στρατόπεδο.

3.

Formez vos Magasins dans différents endroits, bien fortifiés, et à la proximité de l'Armée; et ayez soin de vous procurer les moyens de les transporter facilement d'un lieu en un autre, par charroi, par bateaux ou sur des bêtes de somme.

4.

Réglez les Munitions de Guerre suivant la force de l'Infanterie, la quantité de l'Artillerie, et le nombre des Sièges que vous projetez d'entreprendre.

5.

Soyez abondamment pourvu de toutes sortes d'outils et de matériaux nécessaires, tant pour la construction des ouvrages de campagne, que pour celle des ponts, et pour les différents Arts et Métiers utiles à une Armée.

6.

Que votre charroi soit composé d'une quantité suffisante de charriots, de bateaux, de chevaux et de bêtes de somme: elle est indispensablement nécessaire pour le transport de l'Artillerie, des Vivres et des Bagages.

7.

Ayez pour Artistes, des Ingénieurs, des Artilleurs, des Bombardiers, des Pétardiens, des Mineurs, des Pontonniers.

3.

Συγκροτείστε τις Αποθήκες σας σε διαφορετικά μέρη, καλά οχυρωμένα και κοντά στο Στράτευμα· φροντίστε να διαθέτετε τα μέσα για την εύκολη μεταφορά των προμηθειών από ένα μέρος σε άλλο, με κάρα, με πλοία ή με ζώα.

4.

Κανονίστε τα πολεμικά εφόδια σύμφωνα με τη δύναμη του Πεζικού, την ποσότητα του Πυροβολικού και τον αριθμό των Πολιορκιών, που προτίθεστε να αναλάβετε.

5.

Να είστε αρκούντως εφοδιασμένοι με κάθε είδους εργαλεία και αναγκαία υλικά, τόσο για την κατασκευή αγροτικών έργων, όσο και για εκείνη των γεφυρών, καθώς και τις διάφορες Τέχνες, που είναι χρήσιμες σε ένα Στράτευμα.

6.

Η μεταφορά να πραγματοποιείται με ικανή ποσότητα αμαξών, με πλοία, με άλογα και με άλλα υποζύγια. Είναι απαραίτητως αναγκαία για τη μεταφορά του Πυροβολικού, των Τροφίμων και των Αποσκευών.

7.

Να έχετε ως Τεχνίτες, Μηχανικούς, Πυροβολητές, Βομβαρδιστές, Χειριστές κροτίδων, Ναρκωθέντες, Γεφυροποιοί

Pour Ouvriers, des Armutiers, des Serruriers, des Maréchaux, des Charrons, des Charpentiers, des Menuisiers, des Maçons, des Boulangers, des Meuniers, des Batteliers.

8.

Ayez des Guides en grande quantité; distribuez- les dans les différentes parties où ils peuvent être nécessaires, et faites-les garder bien soigneusement, surtout un jour d'action.

Que tous ces Guides aient une connaissance parfaite et exacte du pays et des chemins; qu'ils se communiquent et s'entendent ensemble sur tous les passages, chemins, grands chemins et traverses.

9.

Ayez de bons Espions; qu'ils soient tous gens de confiance, et qu'ils ne se communiquent point les uns les autres pour ce qu'ils sont.

S'il y en a qui vous sont suspects, supposez quelque opération, et faites leur en la confiance, afin de voir leur contenance, et d'éprouver leur fidélité.

Faites courir des bruits, qui soient précisément le contraire de ce que nous avez envie de faire.

Lorsque vous formez une entreprise de grande conséquence, assurez-vous de vos Espions, en vous emparant de leurs personnes, de leurs femmes, de leurs enfants, de leurs biens, ou par d'autres moyens.

ούς. Ως Εργάτες, Οπλουργούς, Κλειθροποιούς, Πεταλωτές, Αμαξοποιούς, Ξυλουργούς, Επιπλοποιούς, Κτίστες, Αρτοποιούς, Μυλωθρούς, Βαρελοποιούς.

8.

Να έχετε Οδηγούς σε μεγάλο αριθμό. Να τους κατανέμετε στα διάφορα μέρη, όπου μπορεί να είναι αναγκαίοι και να τους διατηρείτε με μεγάλη φροντίδα, προπαντός σε ημέρα δράσης. Αυτοί οι οδηγοί πρέπει να έχουν τέλεια και ακριβή γνώση του τόπου και των οδών· να επικοινωνούν και να συμφωνούν μεταξύ τους για όλα τα περάσματα, ανοίγματα, μεγάλους δρόμους και διόδους.

9.

Να έχετε καλούς κατασκόπους· να είναι όλοι τους έμπιστοι και να μη γνωρίζει ο καθένας την ιδιότητα του άλλου. Εάν υπάρχουν κάποιοι ύποπτοι, προφασιστείτε κάποια επιχείρηση και ανακοινώστε τους το μυστικό για να διαπιστώστε τη συμπεριφορά τους και να δοκιμάσετε την εμπιστοσύνη τους. Να κυκλοφορήσετε τη φήμη, που είναι αντίθετη από που πραγματικά έχετε πρόθεση να κάνετε. Όταν σχεδιάζεται μια επιχείρηση μεγάλης εμβέλειας, να βεβαιωθείτε για τους κατασκόπους σας, κρατώντας ως ενέχυρο τους ανθρώπους τους, τις γυναίκες τους, τα παιδιά τους, τα υπάρχοντά τους ή με άλλα μέσα.

III. Quant aux Opérations

1.

Réglez vos opérations, suivant les forces avec lesquelles vous pouvez agir, et la nature du Pays où vous voulez porter la Guerre.

Employez l'Infanterie dans les situations resserrées et coupées, et la Cavalerie dans les pays ouverts et de plaines.

Allez en avant par des Sièges et des Batailles.

2.

Que vos opérations soient toujours conformes aux projets que vous avez formés, soit que vous agissiez offensivement ou défensivement, soit que vous ayiez pour objet de secourir un Allié.

3.

Si vous agissez offensivement, soyez supérieur en forces à l'ennemi; portez la guerre dans son pays; traitez bien ceux qui se soumettent, mal ceux qui résistent: assurez-vous des pays conquis, en ôtant aux habitants toute volonté et tous moyens de révolte.

4.

Si vous agissez défensivement, dans un pays d'une petite étendue, choisissez des Camps et des Postes avantageux:

III. Ως προς τις Επιχειρήσεις

1.

Ρυθμίστε τις επιχειρήσεις σας σύμφωνα με τις δυνάμεις σας, με τις οποίες μπορείτε να δράσετε και τη φύση της χώρας, όπου θέλετε να διεξαγάγετε πόλεμο. Χρησιμοποιείστε το Πεζικό σε μέρη κλειστά και αποκομμένα και το Ιππικό σε τόπους ανοικτούς και σε πεδιάδες. Προχωρήστε με Πολιορκίες και Μάχες.

2.

Οι Επιχειρήσεις σας να είναι πάντοτε σύμφωνες με τα σχέδιά που έχετε κάνει είτε ενεργείτε επιθετικά ή αμυντικά, είτε έχετε ως αντικείμενο να βοηθήσετε ένα Σύμμαχο.

3.

Εάν ενεργείτε επιθετικά, να υπερέχετε σε δυνάμεις από τον εχθρό· να μεταφέρετε τον πόλεμο στην ίδια του τη χώρα· να φέρεστε καλά σε όσους υποτάσσονται, άσχημα σε όσους αντιστέκονται· να εξασφαλίζετε την κατοχή των κατακτημένων χωρών, αφαιρώντας από τους κατοίκους τους κάθε θέληση και κάθε μέσο επανάστασης.

4.

Εάν ενεργείτε αμυντικά, σε μια μικρής έκτασης χώρας, επιλέξτε Στράτευμα και Θέσεις προνομιούχες· να κατέχετε

soyez maître d'une ou de deux bonnes Places; tâchez de gagner du temps, afin de pouvoir vous mettre en état de défense, ou d'attendre des secours; par-là l'Ennemi pourra être forcé de se retirer, faute de subsistances; ou les Etats voisins prenant ombrage de la supériorité de ses forces, embrasseront votre parti.

Dans un Pays vaste, ayez peu, mais de bonnes places, sur les frontières seulement, aucune dans l'intérieur du pays; c'est le seul moyen d'empêcher les soulèvements.

Gardez-vous bien de donner les Gouvernements à perpétuité, ni de les rendre héréditaires dans une même famille.

Si l'Ennemi a des Troupes auxiliaires, tâchez d'en aliéner les esprits.

Si l'Ennemi est trop supérieur, démolissez une partie de vos Places, renfermez dans les plus importantes tout ce que vous trouvez dans le plat pays; consommez et brûlez ce que vous ne pouvez emporter: coupez les Vivres à l'Ennemi, en distribuant votre Cavalerie dans des lieux fermés, d'où elle puisse inquiéter et enlever ses fourrages et ses convois.

5.

Si vous allez secourir un Allié, tâchez de vous joindre à lui.

Faites diversion dans le pays de l'Ennemi; et pour vous assurer de votre Allié, faites-vous donner en dépôt une de ses Places principales, ou bien de grosses sommes d'argent, faute d'autres sûretés.

μία ή δύο καλές θέσεις· προσπαθήστε να κερδίζετε χρόνο προκειμένου να μπορέσετε να οργανώσετε την άμυνά σας ή να αναμένετε βοήθεια· έτσι ο Εχθρός θα υποχρεωθεί να υποχωρήσει από έλλειψη πολεμοφοδίων, τα γειτονικά κράτη, φθονώντας την υπεροχή των δυνάμεών του, θα έλθουν με το μέρος σας. Σε μια εκτεταμένη χώρα να έχετε λίγες αλλά καλές θέσεις, στα σύνορα μόνον και καμία στο εσωτερικό· είναι ο μόνος τρόπος να αποφύγετε τις εξεγέρσεις. Προσέξτε καλά να μην εγκαταστήσετε ισόβιες διοικήσεις, ούτε να δώσετε κληρονομική εξουσία στην ίδια την οικογένεια.

Εάν ο Εχθρός έχει βοηθητικά στρατεύματα, επιχειρήσε να διαταραχθούν τα πνεύματά τους. Εάν ο Εχθρός υπερέχει υπερβολικά, να κατεδαφίσετε ένα μέρος των θέσεών σας και να κλείσετε στις πιο σημαντικές ό,τι μπορείτε να βρείτε στην πεδινή χώρα· καταστρέψτε και κάψτε ό,τι δεν μπορείτε να πάρετε μαζί σας· διακόψτε την προμήθεια Τροφίμων στον Εχθρό, κατανέμοντας το Ιππικό σας σε κλειστούς τόπους, από όπου θα μπορεί να παρακωλύει και να αρπάζει τις ζωοτροφές και τις αμαξομεταφορές.

5.

Εάν πηγαίνετε να βοηθήσετε ένα Σύμμαχο, προσπαθήστε να ενωθείτε μαζί του. Να κάνετε αντιπερισπασμό στη χώρα του Εχθρού· και για να βεβαιωθείτε για τον Σύμμαχό σας, να κρατήσετε για εγγύηση μια από τις βασικές θέσεις του ή πάλι μεγάλα χρηματικά ποσά, ελλείψει άλλων ασφαλειών.

OPÉRATION ET ACTIONS DE GUERRE.

SAVOIR, Marches, Campements, Logements, Batailles, Combats, Manœuvres.

MARCHES

I. Quant à l'Ordre

1.

Réglez toutes vos Marches, de manière qu'elles se fassent en peu de temps et par de petits mouvements; et que vous puissiez vous développer promptement, et vous mettre en bataille. C'est là le meilleur ordre de marche.

2.

Que tout le monde marche dans l'ordre qui lui est prescrit, sans s'en écarter en quoi que ce soit.

3.

Que les Equipages ne se mêlent point avec les Troupes; et que les Troupes marchent bien en ordre, et ferrées les unes sur les autres, assez, pour pouvoir se secourir mutuellement, et point trop, afin qu'il n'en résulte aucune confusion, lorsqu'il s'agit de se mettre en bataille.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΟΛΕΜΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ

Ἦτοι

Πορείες, Στρατοπεδεύσεις, Καταλύματα,

Μάχες, Συγκρούσεις, Ελιγμοί

ΠΟΡΕΙΕΣ

I. Ως προς την Τάξη

1.

Ρυθμίστε όλες τις πορείες σας ώστε να πραγματοποιούνται σε σύντομο χρόνο και με μικρές κινήσεις και να μπορείτε να αναπτύσσεσθε άμεσα και να διεξάγετε μάχη. Αυτός είναι ο καλύτερος τρόπος Πορείας.

2.

Όλοι πρέπει να βαδίζουν με τάξη, όπως αυτή έχει σχεδιασθεί, χωρίς ποτέ να παραβιάζεται με οποιοδήποτε τρόπο.

3.

Να μην αναμιγνύονται καθόλου τα πληρώματα με τα Στρατεύματα και να βαδίζουν τα Στρατεύματα με τάξη και κοντά τα μεν στα δε, αρκετά κοντά ώστε να μπορούν να αλληλοβοηθούνται, όχι όμως υπερβολικά κοντά, για να μη δημιουργηθεί καμιά σύγχυση, όταν πρόκειται να ριχθούν στη μάχη.

4.

Que les flancs de la Marche soient couverts par des rivières, des digues, des chaîmes de montagnes, ou d'autres situations difficiles, suivant la nature du pays où l'on marche, et l'espèce d'Ennemi que l'on a en tête.

5.

Qu'au passage d'un défilé, les premières Troupes attendent celles qui les suivent.

II. Quant au Temps

1.

Si votre Armée est rassemblée, donnez toujours par écrit l'ordre de Marche; et distribuez-le la veille à chaque corps de Troupes, c'est-à-dire, à l'Infanterie, à la Cavalerie, à l'Artillerie et aux Equipages, suivant la disposition que vous donnez à chacun d'eux.

2.

Avant de vous mettre en marche, envoyez des partis ou des détachements en campagne, en avant, sur les flancs, et sur les derrières de la marche, avec ordre de se porter sur les sommités des hauteurs, pour reconnaître l'Ennemi, en découvrir les embuscades, et en éclairer tous les mouvements.

4.

Τα πλευρά της Πορείας να καλύπτονται από ποταμούς, προχώματα, οροσειρές ή άλλα δυσχερή κωλύματα σύμφωνα με τη φυσική κατάσταση του τόπου, όπου βαδίζουμε και το είδος του Εχθρού που αντιμετωπίζουμε.

5.

Στο πέρασμα των στενών τα πρώτα Στρατεύματα πρέπει να περιμένουν εκείνα που ακολουθούν.

II. Ως προς το Χρόνο

1.

Εάν ο Στρατός σας έχει συγκεντρωθεί, δώστε γραπτώς πάντοτε τη διαταγή της πορείας· να τη διανείμετε την παραμονή σε κάθε σώμα των Στρατευμάτων, δηλαδή στο Πεζικό, στο Ιππικό, στο Πυροβολικό και στα Πληρώματα ανάλογα με τη θέση που δίνετε στο καθένα από αυτά.

2.

Πριν ξεκινήσετε την πορεία, να στείλετε ομάδες ή αποσπάσματα ένοπλα στην κορυφή, στα πλάγια και στα μετόπισθεν της πορείας, με διαταγή να φτάσουν επάνω στα υψώματα για να αναγνωρίσουν τον Εχθρό, να ανακαλύψουν τις ενέδρες και να εξακριβώσουν όλες τις κινήσεις.

3.

Que votre avant-garde soit composée de Cavalerie, d'Infanterie et d'Artillerie; qu'elle s'assemble à l'heure prescrite; et que le Maréchal-Général-des-Logis, les Officiers de l'Etat-Major de l'Armée, le Capitaine des Guides, les Généraux de jour, les Gardes du Camp et les campements s'y trouvent.

4.

Que les grandes Gardes de l'Armée ne quittent leurs postes qu'après que tout sera passé, et se joignent ensuite à l'arrière-garde de l'Armée, ou fassent celle des Equipages.

5.

Si l'Armée est campée derrière des retranchements, faites ouvrir des passages, afin qu'elle puisse en sortir sur les plus grands débouchés possibles.

6.

Si vous marchez en été, partez de grand matin, marchez dans la fraîcheur, et hors des grains.

7.

Si vous marchez en hiver, faites de petites marches, et ayez grande attention au feu.

3.

Η εμπροσθοφυλακή σας πρέπει να αποτελείται από Ιππικό, Πεζικό και Πυροβολικό· να συγκεντρώνεται την καθορισμένη ώρα· στο σημείο αυτό πρέπει να βρίσκονται ο Αρχιλοχίας του Ιππικού, οι Αξιωματικοί του Επιτελείου της Στρατιάς, ο Αρχηγός των Φρουρών, οι Αξιωματικοί υπηρεσίας, οι Φρουροί του στρατοπέδου και των καταλυμάτων.

4.

Οι μόνιμες Φρουρές του Στρατεύματος δεν εγκαταλείπουν τη θέση τους παρά μόνον όταν όλοι έχουν περάσει και ενώνονται κατόπιν με την οπισθοφυλακή ή φρουρούν τα Συνοδευτικά τμήματα.

5.

Εάν ο Στρατός έχει στρατοπεδεύσει πίσω από χαρακώματα, να ανοίξετε περάσματα, ώστε να μπορεί να εξέλθει από όσο το δυνατόν περισσότερες διόδους.

6.

Εάν βαδίζετε κατά το θέρος, να ξεκινάτε πολύ πρωί, να περπατάτε με τη δροσιά.

7.

Εάν βαδίζετε κατά τον χειμώνα, να κάνετε μικρές πορείες και να προσέχετε πολύ τη φωτιά.

8.

Si vous marchez de nuit, que vos partis et votre avant-garde n'aillent point aussi loin en avant, que de jour.

Postez des Soldats dans les endroits où les chemins se croisent, pour indiquer celui que la tête de la colonne a pris; donnez l'ordre à votre avant-garde d'attaquer brusquement tout ce qui se présente devant elle, sans s'amuser à le reconnaître auparavant.

9.

Si vous marchez sans avoir quelque chose à craindre de l'Ennemi, faites marcher chaque Régiment, chaque Corps avec ses Equipages, l'Artillerie avec son escorte ordinaire, le gros Canon sur des charriots.

10.

Si vous croyez avoir quelque chose à craindre de l'Ennemi dans votre marche, renforcez la partie, où il peut vous attaquer, de Troupes et d'Artillerie. Faites marcher votre Artillerie sur les affuts, couvrez vos Equipages de vos Troupes.

11.

Si vous voulez dérober une marche à l'Ennemi, marchez de nuit, par des bois, des gorges, des défilés, loin des villages et des maisons; mettez la sourdine aux Trompettes et aux Tambours. Défendez de faire du feu, et de fumer. Envoyez

8.

Εάν βαδίζετε τη νύκτα, οι περίπολοι και η εμπροσθοφυλακή σας να μην πηγαίνουν τόσο μακριά μπροστά, όσο κατά τη διάρκεια της ημέρας. Να τοποθετήσετε στρατιώτες στις διασταυρώσεις δρόμων για να δείχνουν ποιόν δρόμο πήρε η κεφαλή του σώματος· να διατάξετε την εμπροσθοφυλακή σας να επιτεθεί με αιφνιδιασμό σε ό,τι παρουσιάζετε μπροστά της, χωρίς να χρονοτριβεί για αναγνώριση πρώτα.

9.

Εάν βαδίζετε χωρίς να υπάρχει κάποιος φόβος από τον Εχθρό για την πορεία σας, να προχωρεί κάθε τάγμα, κάθε Σώμα με τους Εξοπλισμούς του, το Πυροβολικό με τη συνήθη συνοδεία του και το μεγάλο κανόνι επάνω σε αμάξια.

10.

Εάν νομίζετε ότι διατρέχετε κάποιο κίνδυνο από τον Εχθρό κατά την πορεία σας, να ενισχύσετε το μέρος όπου μπορεί να σας επιτεθεί, με ομάδες στρατού και με πυροβολικό. Διατάξτε το Πυροβολικό σας να προχωρεί πάνω στους κιλλίβαντες και καλύψτε τους εξοπλισμούς σας με τμήματα στρατού.

11.

Αν θέλετε να κρύψετε μια πορεία από τον Εχθρό, να βαδίζετε το βράδυ μέσα σε δάση, φαράγγια, στενωπούς, μακριά από χωριά και σπίτια. Χαμηλώστε τον ήχο στις τρομ-

des détachements de Cavalerie en avant, avec ordre d'examiner, et d'arrêter toutes les personnes qu'ils rencontrent.

Si votre mouvement est découvert, prenez différents chemins, et faites des contre-marches.

Si c'est un détachement que vous faites sortir d'une Place, tenez les portes fermées, et les ponts levés, pendant quelque temps, afin qu'aucun espion ne puisse sortir de la Place, et donner des avis à l'Ennemi.

12.

Si votre Armée n'est point rassemblée, indiquez par écrit, et désignez aux Troupes, un rendez-vous général dans la partie vers laquelle vous voulez marcher, et sur le chemin que vous voulez tenir. Mettez des Espions et des Partis en campagne. Donnez vos ordres avec beaucoup de secret et de circonspection, afin que l'Ennemi ne puisse être prévenu de votre rendez-vous, ne s'y porte avant vous, et ne l'occupe en forces avant que vous y soyez arrivé.

πέτες και στα τύμπανα. Να απαγορευθεί το άναμμα φωτιάς και οι καπνοί. Προωθήστε αποσπάσματα Ιππικού με διαταγή να ερευνήσουν την περιοχή και να συλλάβουν κάθε άτομο που συναντούν.

Εάν η κίνησή σας έχει αποκαλυφθεί να πάρετε διαφορετικούς δρόμους και να κάνετε μεταβολές στην πορεία. Εάν ένα απόσπασμά σας βγαίνει από μια οχυρή θέση, να έχετε τις πόρτες κλειστές και τις γέφυρες ανυψωμένες για λίγο χρόνο σε τρόπο ώστε κανένας κατάσκοπος να μη μπορέσει να βγει από το Οχυρό και ειδοποιήσει τον Εχθρό.

12.

Εάν το Στράτευμά σας δεν έχει καθόλου συγκεντρωθεί, υποδείξτε εγγράφως στις Στρατιωτικές Μονάδες σημείο γενικής συνάθροισης στο μέρος προς το οποίο θέλετε να βαδίσετε και στο δρόμο που θέλετε να ακολουθήσετε. Τοποθετείστε κατασκόπους και Περιπόλους στην ύπαιθρο. Οι διαταγές σας να δίνονται με άκρα μυστικότητα και περίσκεψη, ώστε ο Εχθρός να μην πληροφορηθεί το σημείο συνάθροισής σας και φθάσει εκεί πριν από εσάς και το καταλάβει με δυνάμεις πριν φθάσετε εσείς.

III. Quant au Lieu

1.

Dans un Pays ouvert, marchez sur le plus grand front possible, en bataille, par Corps, par Brigades, par Divisions, sur le plus grand nombre de colonnes que vous pourrez.

Distribuez vos Equipages en autant de colonnes que les Troupes; et votre Artillerie en autant de colonnes que l'Infanterie.

Marchez surtout de manière que vous puissiez faire face sur le champ, de quelque côté que l'Ennemi se présente.

2.

Dans un Pays resserré et coupé, ayez égard à la nature des chemins, à la quantité, et à l'espèce de Troupes; et tâchez de regagner le temps que les difficultés des chemins peuvent vous faire perdre, par la bonne disposition de la marche.

Partagez votre Armée en plusieurs Corps; faites-la marcher sur plusieurs colonnes, par différentes routes, et logez-la en différents endroits.

Si l'Armée doit marcher ensemble, et suivre le même chemin, donnez le grand chemin à l'Artillerie, et aux Equipages; faites marcher les Troupes des deux côtés du grand chemin, en faisant ouvrir des passages, combler et applanir les fossés et les ravins, et bâtir des ponts sur les ruisseaux, le tout sur le plus grand front possible.

Renforcez votre avant-garde, et votre arrière-garde d'In-

III. Ως προς τον τόπο

1.

Σε ανοικτό μέρος να βαδίζετε σε διάταξη με το όσο δυνατόν μεγαλύτερο μέτωπο μάχης ανά Σώματα, Ταξιαρχίες, Μεραρχίες, σε φάλαγγες όσο γίνεται περισσότερες. Να κατανείμετε τα βοηθητικά σώματα σε τόσες φάλαγγες όσα και τα στρατεύματα· το δε Πυροβολικό σας σε τόσες φάλαγγες όσες και το Πεζικό.

2.

Σε μια τοποθεσία περιορισμένη και απότομη να προσέχετε τη φύση των δρόμων, το μέγεθος και το είδος των στρατιωτικών μονάδων· προσπαθείτε να κερδίζετε το χρόνο που οι δυσχέρειες των δρόμων σας αναγκάζουν να χάνετε, με την καλή διάταξη της πορείας.

Να διαιρέσετε το στρατό σας σε ορισμένα σώματα, διατάξτε να βαδίζουν σε περισσότερες φάλαγγες, από διαφορετικούς δρόμους και να στρατωνίζονται σε διαφορετικά μέρη.

Εάν ο Στρατός πρέπει να βαδίζει σε συμπαγές σώμα και να ακολουθεί τον ίδιο δρόμο, παραχωρείστε το μεγαλύτερο διάδρομο στο Πυροβολικό και στα Σώματα Υλικού· στις δύο πλευρές του μεγάλου διαδρόμου να βαδίζουν τα στρατεύματα, ανοίγοντας περάσματα, γेमίζοντας και ισιώνοντας

fanterie et d'Artillerie; et arrangez-vous de manière que la plus grande partie de l'Artillerie, de la Cavalerie, et des Equipages marche au centre.

Si vous avez des défilés à passer, envoyez-y d'avance de l'Infanterie pour les occuper; ou postez-y de l'Infanterie, chemin faisant, jusqu'à ce que les Equipages aient passé; ensuite elle se joindra à l'arrière-garde.

Laissez des distances entre les Toupes, afin qu'en cas d'attaque, la défaite des unes, ne porte point dans les autres le désordre et la confusion; si vous avez des bois à traverser, faites-les reconnaître auparavant.

3.

Si vous passez devant une Place; ou un poste de l'Ennemi; envoyez d'avance, pour le masque, un Corps de Troupes capable d'en imposer, jusqu'à ce que l'Armée ait passé.

4.

Si vous avez une rivière à passer, placez du canon et de l'Infanterie sur le bord, construisez votre pont sous la protection du feu continuel de l'Artillerie et de la Mousqueterie; et aussitôt que votre pont sera établi, faites passer de la

τα χαντάκια και τις χαράδρες, κτίζοντας γέφυρες στους ποταμούς, όλα στο ευρύτερο δυνατόν μέτωπο.

Ενισχύσετε την εμπροσθοφυλακή σας και την οπισθοφυλακή σας με πεζικό και πυροβολικό και φροντίστε ώστε το μεγαλύτερο μέρος του Πυροβολικού, του Ιππικού και των σωμάτων υλικού βαδίζουν στο κέντρο.

Εάν είστε υποχρεωμένοι να διαβείτε στενά, στείλτε προηγουμένως εκεί Πυροβολικό για να τα καταλάβει ή τοποθετείστε εκεί Πεζικό έως ότου περάσουν τα Σώματα Υλικού· έπειτα θα ενωθεί με την οπισθοφυλακή.

Να αφήνετε αποστάσεις μεταξύ των Στρατιωτικών Μονάδων, ώστε σε περίπτωση Επίθεσης, η ήττα της μιας να μη φέρει αταξία και σύγχυση στις άλλες. Αν πρέπει να διασχίσετε δάση, να ενεργήσετε προηγουμένως αναγνώριση εδάφους.

3.

Εάν περνάτε μπροστά από κάποιο χώρο ή θέση του εχθρού, στείλτε εκεί προηγουμένως ένα σώμα στρατού, ικανό να κρατηθεί στο σημείο αυτό, έως ότου περάσουν τα στρατεύματα.

4.

Αν πρέπει να διαβείτε ένα ποτάμι, να τοποθετήσετε στην όχθη κανόνι και πυροβολικό, να κατασκευάσετε τη γέφυρά σας υπό τη συνεχή κάλυψη του Πυροβολικού και των τυφεκιοφόρων. Μόλις ολοκληρωθεί η γέφυρά σας, να διαπε-

Cavalerie, de l'Infanterie, du Canon et des Travailleurs de l'autre côté, et élevez une tête de pont en forme de redoute; si ce pont doit subsister pendant quelque temps, faites-le fortifier sur l'un et l'autre bord.

IV. Quant à la Manière

1.

Si vous voulez surprendre un Quartier, secourir une Place, faire une diversion, n'envoyez point de partis en campagne; marchez par des chemins cachés et détournés, à la faveur d'un brouillard, d'un temps nébuleux, afin que vous ne soyez pas découvert de loin.

2.

Si vous voulez faire une retraite en présence de l'Ennemi, opération très difficile et très dangereuse, employez-y la plus grande diligence, le plus grand secret, et le plus grand ordre, afin que vous ne soyez point forcé de combattre.

Commencez votre retraite de nuit, plutôt que de jour; alors l'Ennemi peut craindre de tomber dans des embuscades; mettez les Equipages en marche à l'entrée de la nuit; l'Armée à minuit, et l'arrière-garde au point du jour. Laissez tous les feux allumés comme à l'ordinaire, et gardez-vous bien d'en éteindre aucun. Envoyez en avant de vous un gros détachement, avec ordre d'amuser et d'arrêter l'Enne-

ραιωθούν το Ιππικό, το Πεζικό, τα Κανόνια και οι Εργάτες στην αντίπερα όχθη και να υψώσετε ένα προγεφύρωμα σε σχήμα οχυρού. Αν αυτή η γέφυρα πρέπει να διατηρηθεί για κάποιο χρόνο, οχυρώστε την και από τις δύο πλευρές.

IV. Ως προς τον τρόπο

1.

Εάν θέλετε να αιφνιδιάσετε ένα στρατόπεδο, να βοηθήσετε ένα οχυρό, να ενεργήσετε αντιπερισπασμό, μη στέλνεται καθόλου αποσπάσματα σε διάταξη μάχης· να βαδίζετε σε δρόμο κρυφούς και αποκομμένους, μέσα σε ομίχλη, με συννεφιασμένο ουρανό, για να μη σας ανακαλύπτουν από μακριά.

2.

Εάν θέλετε να οπισθοχωρήσετε παρουσία του εχθρού, επιχείρηση πολύ δύσκολη και εξαιρετικά επικίνδυνη, να χρησιμοποιήσετε τη μεγαλύτερη ταχύτητα, την απόλυτη μυστικότητα και την μεγαλύτερη τάξη για να μην αναγκασθείτε καθόλου να δώσετε μάχη.

Αρχίστε οπισθοχώρηση μάλλον το βράδυ παρά την ημέρα, οπότε ο εχθρός θα φοβηθεί μήπως πέσει σε ενέδρες. Ας ξεκινήσουν τα πληρώματα στο σούρουπο, το στράτευμα τα μεσάνυχτα και η οπισθοφυλακή περί τη χαραυγή. Αφήστε αναμμένες τις φωτιές ως συνήθως και να έχετε το νου σας ώστε καμιά να μη σβύσει. Προωθήστε ένα ισχυρό απόσπα-

mi autant qu'il est possible, pour donner le temps à l'Armée de gagner pays; que ce détachement prenne en revenant un autre chemin que celui de l'ancien Camp, ou que celui que l'Armée a tenu.

3.

Si vous voulez marcher sur un point que l'Ennemi occupe, faites mine de vouloir passer dans un endroit, et en forcer le passage, et passez d'un autre côté.

Faites semblant de vous retirer, ou de marcher ailleurs; retournez ensuite précipitamment sur vos pas, et portez-vous brusquement sur le point que vous voulez attaquer, avant que l'Ennemi ne puisse le renforcer.

4.

Si vous voulez marcher avec célérité, laissez vos Equipages en arrière, envoyez la Cavalerie en avant, faites-lui porter de l'Infanterie en croupe, et attaquez l'Ennemi dans le moment qu'il s'y attend le moins.

σμα με διαταγή να διασκορπίσει και να σταματήσει τον Εχθρό όσο αυτό είναι δυνατόν για να δώσει χρόνο στο Στρατό να κερδίσει έδαφος· αυτό το απόσπασμα, επιστρέφοντας, πρέπει να πάρει άλλο δρόμο από εκείνον του παλιού στρατοπέδου ή από εκείνον που χρησιμοποίησε το στράτευμα.

3.

Αν θέλετε να βαδίσετε προς ένα σημείο που κατέχει ο Εχθρός, να προσποιηθείτε ότι θέλετε να περάσετε σε άλλο μέρος και παραβιάζοντας το πέρασμα να περάσετε από άλλη πλευρά. Προσποιηθείτε ότι υποχωρείτε ή ότι βαδίζετε προς άλλο σημείο· επιστρέφете στη συνέχεια με ταχύτητα και ορμάτε απότομα στο σημείο που θέλετε να προσβάλετε πριν ο Εχθρός κατορθώσει να ενισχυθεί.

4.

Αν θέλετε να βαδίσετε με ταχύτητα, πρέπει να αφήσετε πίσω τα πληρώματα, να στείλετε μπροστά το Ιππικό που θα μεταφέρει στρατιώτες στα καπούλια των αλόγων και να πλήξετε τον εχθρό τη στιγμή που δεν το περιμένει.

CAMPS ET LOGEMENTS

I. Manière de camper et de loger les Troupes

1.

Ayez égard à l'étendue du terrain, et au nombre d'hommes dont l'armée est composée.

Une trop grande étendue est dangereuse, et difficile à garder et à défendre.

Un terrain trop resserré est incommode; les troupes y sont les unes sur les autres.

Dès qu'un Camp est établi, que votre première attention se porte à le faire fortifier par des redoutes, ou par d'autres retranchements.

2.

Lorsque vous voulez aller camper ou loger quelque part avec votre Armée, envoyez auparavant des détachements avec le Maréchal Général des Logis, pour choisir et marquer le Camp, ou les Logements.

Avant de camper, ou de loger, mettez les troupes en bataille, placez les Gardes, et envoyez des partis en Campagne.

Campez, ou logez-vous de bonne heure, afin que vous ayez le temps de bien reconnaître votre poste, de placer vos

ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ

I. Τρόπος στρατοπέδευσης και στρατωνισμού των μονάδων Στρατού

1.

Να λαμβάνετε υπ' όψη σας την έκταση του γηπέδου και τον αριθμό των ανδρών, από τους οποίους αποτελείται το στράτευμα. Ένας υπερβολικά εκτεταμένος χώρος είναι επικίνδυνος και δύσκολος στο να διατηρείται και να προστατεύεται. Ένας χώρος περιορισμένος είναι άβολος· τα στρατεύματα είναι το ένα επάνω στο άλλο. Μόλις εγκατασταθεί ένα στρατόπεδο, η πρώτη φροντίδα είναι να το ενισχύσετε με οχυρώματα ή άλλα χαρακώματα.

2.

Εάν θέλετε να στρατοπεδεύσετε ή να στρατονίσετε το Στρατό σας κάπου, πρέπει να στείλετε προηγουμένως αποσπάσματα με τον Αρχιλοχία, για να επιλέξουν το στρατόπεδο ή τα καταλύματα. Πριν στρατοπεδεύσετε και στρατωνιστούν οι μονάδες, να είναι ετοιμοπόλεμες, να τοποθετηθούν φρουρές και να σταλούν αποσπάσματα σε απόσταση μάχης.

Να στρατοπεδεύσετε και να βρίσκετε καταλύματα ενωρίς το πρωί, ώστε να έχετε το χρόνο να αναγνωρίζετε με ευ-

Gardes, de fortifier votre Camp, de l'asseoir, d'aller au fourage, à la paille, au bois, à l'eau, et de découvrir les mouvements de l'Ennemi.

Campez dans un terrain où vous soyiez à portée de l'eau, du bois, du fourage, et où vous trouviez de l'ombre en été.

Campez dans un terrain commode, où vous puissiez combattre avec avantage, et où toutes vos troupes puissent se soutenir et se secourir les unes les autres.

Campez-vous enfin dans un terrain, qui ne soit dominé d'aucun côté, d'assez près, pour que vous puissiez être cantonné dans votre Camp, et où vous ne puissiez pas être surpris,

3.

Lorsque vous n'avez absolument rien à craindre de l'Ennemi, vous pouvez cantonner vos troupes dans des Villages, des Bourgs et des Villes.

Placez alors le quartier général au centre des cantonnements. Désignez un terrain à la proximité du quartier général, pour y rassembler l'armée au premier ordre, en cas de besoin.

Que l'Infanterie soit placée sur les débouchés principaux et sur tous les passages, qu'elle s'y barricade, et s'y retranche de toutes les manières.

Que la Cavalerie soit placée derrière l'Infanterie, pour la soutenir; et qu'elle s'ouvre des passages pour pouvoir sortir

χέρεια τη θέση σας, να τοποθετείτε τις φρουρές σας, να οχυρώνετε το στράτευμά σας, να το εδραιώνετε, να εξασφαλίζετε ζωοτροφές, άχυρα, ξύλα, νερό και να αποκαλύπτετε τις κινήσεις του Εχθρού.

Να στρατοπεδεύετε σε κατάλληλο χώρο, όπου θα έχετε πλεονέκτημα να πολεμήστε και όπου τα στρατεύματά σας θα μπορούν να στηρίζονται και να αλληλοβοηθούνται.

Να στρατοπεδεύετε, τέλος, σε έδαφος όπου γύρωθεν δεν υπάρχει κανένα ύψωμα, ώστε να είναι δυνατόν να κανονισβοληθείτε μέσα στο στρατόπεδό σας και όπου δεν θα διατρέχετε τον κίνδυνο να αιφνιδιαστείτε.

3.

Όταν δεν έχετε τίποτε να φοβηθείτε από τον Εχθρό, μπορείτε να στρατωνίστε τα στρατεύματά σας σε χωριά, κωμοπόλεις και πόλεις. Να τοποθετήσετε το Επιτελείο σας στο κέντρο των καταλισμών. Να καθαρίσετε ένα γήπεδο σε κοντινή απόσταση από το επιτελείο για να συγκεντρώνεται το στράτευμα με την πρώτη διαταγή σε περίπτωση ανάγκης. Το Πεζικό πρέπει να τοποθετηθεί στις βασικές εξόδους και σε όλα τα περάσματα, να υψώσει εκεί οδοφράγματα και να οχυρωθεί με κάθε τρόπο.

Το Ιππικό να τοποθετηθεί πίσω από το Πεζικό για να το υποστηρίζει και να διανοίγει περάσματα για να μπορεί να εξέρχεται ευχερώς από α στρατόπεδά του.

aisément de ses quartiers.

Que les toupes se gardent dans leurs cantonnements par des patrouilles et des partis; et à cet effet désignez tous les endroits, ou les points où elles doivent pousser les patrouilles et les partis qu'elles doivent envoyer en Campagne.

En cas d'allarme, établissez des signaux de distance en distance, soit par un certain nombre de coups de canon, soit par des feux, des fusées, ou de la fumée, pour servir d'avertissement à tous les quartiers.

Pour la sûreté des quartiers, ayez des Gardes, des Sentinelles doubles; de jour sur des hauteurs, des arbres, des clochers; de nuit sur toutes les avenues, et principalement dans les endroits où les chemins se croisent; de manière que les Sentinelles puissent se voir de jour, et s'entendre la nuit, afin qu'aucun poste ne puisse être surpris.

Défendez à vos Gardes de Cavalerie de mettre pied à terre, et de laisser approcher qui que ce soit, sans l'avoir arrêté et reconnu; et ordonnez-leur de se communiquer sans cesse les unes avec les autres par des patrouilles.

Ordonnez à vos Gardes d'Infanterie, de faire des rondes, de pousser des patrouilles fréquentes sur tous les chemins; et dès qu'elles apperçoivent le moindre mouvement de la part de l'Ennemi, d'en avertir sur le champ, soit en faisant feu, ou en donnant l'allarme par des signaux établis à cet effet.

Dans un pays plat et ouvert, faites reconnaître fort en avant de vous, et faites en occuper tous les passages par des

Τα στρατεύματα να φρουρούνται από περιπόλους και αποσπάσματα. Προς τούτο πρέπει να ορίσετε όλα τα μέρη και όλα τα σημεία από όπου πρέπει να περάσουν οι περίπολοι και τα αποσπάσματα που οφείλουν να τοποθετηθούν σε διάταξη μάχης.

Σε περίπτωση συναγερμού, ενεργοποιείτε σήματα από απόσταση σε απόσταση, είτε με ορισμένο αριθμό κανονισμο-βολισμών, είτε με φωτιές, φωτοβολίδες ή καπνό για να χρησιμοποιήσουν ως προειδοποίηση για όλα τα στρατόπεδα.

Για την ασφάλεια των στρατοπέδων να έχετε Φρουρές, διπλές περιπόλους· κατά την ημέρα σε υψώματα, σε δένδρα, σε καμπαναριά· κατά τη νύχτα σε όλες τις λεωφόρους και κυρίως στα σημεία όπου οι δρόμοι διασταυρώνονται· σε τρόπο ώστε οι περίπολοι να είναι ορατές την ημέρα και να συνεννοούνται τη νύχτα, για να μη μπορεί να αιφνιδιαστεί κανένα φυλάκιο.

Να απαγορεύσετε στους φρουρούς του Ιππικού να αφιππεύουν και να αφήνουν να πλησιάζει οποιονδήποτε, χωρίς να τον σταματούν και να τον αναγνωρίζουν. Και διατάξτε τους να επικοινωνούν συνεχώς μεταξύ τους με περιπολίες.

Διατάξτε στους Φρουρούς του Πεζικού να κάνουν περιπολίες, να προωθούν συνεχώς περιπόλους σε όλους τους δρόμους· και μόλις αντιληφθούν την παραμικρή κίνηση εκ μέρους του εχθρού, να προειδοποιούν αμέσως γι' αυτό, είτε ανάβοντας φωτιά, είτε σημαίνοντας συναγερμό με τα σήματα που έχουν προς τούτο εγκατασταθεί.

Gardes.

Si l'Ennemi a des postes dans la proximité de votre armée, poussez vos patrouilles jusqu'à ses postes avancés, même jusqu'aux barrières de ses postes principaux.

Envoyez des Partis et des Espions en Campagne. Que vos Gardes de Cavalerie soient continuellement aux prises avec l'Ennemi. Que votre Cavalerie reste sellée. Faites sonner le boute-selle. Prenez garde au feu.

4.

Lorsque vous avez quelque chose à craindre de l'Ennemi, le parti le plus sûr que vous puissiez prendre, est de faire camper votre armée, et alors faites retrancher votre Camp; et lorsque les retranchements seront achevés, faites dresser les tentes, ou barraquer l'armée avec de la paille; placez l'artillerie dans le centre, et mettez quelques pièces de campagne en batterie dans la partie où l'Ennemi peut venir.

Si la rigueur de la saison ne vous permet point de camper et vous force de cantonner, placez l'Infanterie et l'Artillerie près du quartier général, et la Cavalerie dans un petit nombre de Villages couverts par l'Infanterie, qui doit se retrancher avec des chevaux de frise, des palissades, des charret-

Σε τοποθεσία επίπεδη και ανοιχτή να γίνει αναγνώριση πολύ μακριά μπροστά σας και να καταλάβετε με Φρουρές σας όλα τα περάσματα.

Εάν ο Εχθρός έχει οχυρές θέσεις σε κοντινό μέρος από το στράτευμά σας, προωθήστε τις περιπολίες σας μέχρι τα προκεχωρημένα φυλάκιά του, ακόμη και μέχρι τις περιφράξεις των βασικών θέσεών του.

Στείλτε αποσπάσματα και κατασκόπους σε εκστρατεία. Οι σκοπιές του Ιππικού να βρίσκονται πάντοτε σε επαφή με τον Εχθρό. Το Ιππικό σας να είναι πάντοτε αρματωμένο για μάχη· ο σαλπικτής σας να είναι έτοιμος για το σύνθημα της εφόδου. Προσέξτε τη φωτιά.

4.

Όταν ανησυχείτε για κάτι εκ μέρους του Εχθρού, αυτό που πρέπει ασφαλώς να κάνετε είναι να στρατοπεδεύσετε τις δυνάμεις σας και να ενισχύσετε με χαρακώματα το στρατόπεδο σας· κι όταν αποπερατωθούν τα χαρακώματα, να στήσετε τις σκηνές ή να κατασκευάσετε αχυροκαλύβες· τοποθετείστε το πυροβολικό στο κέντρο και βάλτε μερικά τμήματα της πυροβολαρχίας στο μέρος όπου μπορεί να προσεγγίσει ο Εχθρός.

Αν οι δυσμενείς καιρικές συνθήκες δεν σας επιτρέπουν παντελώς να στρατοπεδεύσετε και σας υποχρεώνουν να εγκλεισθείτε σε συγκεκριμένο μέρος, τοποθετείστε το Πεζικό και το Πυροβολικό κοντά στο επιτελείο και το Ιππικό σε μι-

tes, ou se barricader d'ailleurs comme elle pourra.

Si vous craignez d'être attaqué dans vos cantonnements, prévenez l'Ennemi, soit en allant au-devant de lui, ou en vous tenant sur vos gardes, et prêt à le recevoir; soit en vous postant sur son passage, et en vous y trouvant en bataille avant lui. Cela fait que l'Ennemi ne s'y attendant point, se trouve surpris lui-même, se met en désordre, et que vous pouvez prendre toutes sortes d'avantages sur lui, ou en l'attaquant brusquement avant qu'il ait le temps de se reconnaître et de se former, ou en tombant sur son arrière-garde, s'il prend le parti de se retirer.

5.

Tous les jours, excepté ceux où vous marchez, faites relever les Gardes, au point, ou au déclin du jour.

Le nombre de ces Gardes doit être réglé suivant la quantité de points que vous avez à garder et à observer.

Il y en a de deux espèces; celles de l'extérieur, et celles de l'intérieur du Camp. Celles de l'extérieur du Camp doivent être placées sur tous les débouchés par où l'ennemi peut venir, dans tout point d'où l'on peut découvrir et éclairer ses démarches. Celles de l'intérieur du Camp sont

κρό αριθμό χωριών που πρέπει να καλύπτονται από το Πεζικό που οφείλει να περιβληθεί με άγκιστρα, φράχτες, χειράμαξες ή να οχυρωθεί άλλως όπως μπορεί.

Αν έχετε φόβο ότι θα σας επιτεθεί ο Εχθρός στα καλύμματά σας, προλαμβάνετε τον Εχθρό είτε κινούμενοι μπροστά από αυτόν ή διατηρώντας τις οχυρές θέσεις σας, έτοιμοι να τον υποδεχθείτε· είτε τοποθετούμενοι στο πέρασμά του και ευρισκόμενοι σε θέση μάχης πριν απ' αυτόν. Το αποτέλεσμα αυτού είναι πως ο Εχθρός μη αναμένοντας καθόλου αυτήν την εξέλιξη, να αιφνιδιαστεί και να πέσει σε αταξία ώστε σεις να μπορέσετε να αποκτήσετε κάθε πλεονέκτημα σε βάρος του είτε επιτιθέμενοι ξαφνικά εναντίον του πριν έχει τον χρόνο να συνέλθει και ανασχηματισθεί, είτε πέφτοντας πάνω στην οπισθοφυλακή του, αν αποφασίσει να οπισθοχωρήσει.

5.

Όλες τις ημέρες, εκτός εκείνων κατά τις οποίες βαδίζετε, να αλλάζετε τις σκοπιές στην αυγή ή στο δειλινό.

Ο αριθμός αυτών των Σκοπιών πρέπει να ρυθμίζεται σύμφωνα με το πλήθος των σημείων που πρέπει να φυλάξετε και να διατηρήσετε.

Υπάρχουν δύο ειδών σημείων: εσωτερικά και εξωτερικά του Στρατοπέδου. Εκείνα του εξωτερικού που πρέπει να τοποθετούνται σε όλες τις διεξόδους από όπου μπορεί να φθάσει ο Εχθρός, σε όλα τα σημεία όπου μπορούμε να αποκα-

placées à l'Artillerie, aux Munitions, aux Vivres, aux Drapeaux, et au Quartier général.

Outre ces Gardes, la sûreté d'un Camp consiste encore dans le mot du guet, le mot de l'ordre, les rondes, les patrouilles, les partis, les détachements, et les espions.

II. Camps stables

1.

Procurez-vous une provision abondante de vivres et de munitions de toute espèce.

Prenez les mesures convenables, à ce que ces provisions puissent être transportées au Camp en sûreté.

Conservez les communications et les Chemins libres pour les Vivandiers, et les Marchands; et ne permettez point, que les prises faites sur l'Ennemi, soient vendues ailleurs que dans le Camp.

2.

Campez de manière que vous n'ayiez aucune place ennemie derrière vous.

Aportée de l'eau; de sorte qu'elle soit bonne, et que l'ennemi ne puisse ni la couper, ni la gêner.

λύψουμε και να εξακριβώσουμε τις ενέργειές του. Εκείνα του εσωτερικού τοποθετούνται στο Πυροβολικό, στα Πολεμοφόδια, στα Τρόφιμα, στις Σημαίες και στο Γενικό Επιτελείο.

Εκτός από αυτές τις Σκοπιές, η ασφάλεια ενός Στρατοπέδου έγκειται ακόμη στο σύνθημα, στις διαταγές, στις επιθεωρήσεις, στις περιπολίες, στα αποσπάσματα και στους κατασκόπους.

II. Αξιοπίστα Στρατόπεδα

1.

Να εξασφαλίσετε άφθονη προμήθεια τροφίμων και πολεμοφοδίων κάθε είδους.

Να λαμβάνετε τα κατάλληλα μέτρα ώστε αυτές οι προμήθειες να μεταφέρονται με ασφάλεια στο Στρατόπεδο.

Να διατηρείτε τις επικοινωνίες και τους δρόμους ελεύθερους για τους πωλητές τροφίμων και τους εμπόρους και να μην επιτρέψετε καθόλου όσα έχουν αναληφθεί από τον Εχθρό να πωλούνται αλλού εκτός στρατοπέδου.

2.

Να στρατοπεδεύσετε με τρόπο ώστε να μην έχετε στην πλάτη σας καμιά εχθρική θέση.

Κοντά σε πηγή, αρκεί να είναι καλό το νερό και ο Εχθρός να μην μπορεί ούτε να κόψει τη ροή του ούτε να το νοθεύσει.

Aportée du bois; de sorte que vous en ayiez suffisamment pour brûler, et pour d'autres usages.

A portée des fourages; de sorte qu'il y en ait dans les champs, ou à la proximité du Camp.

Fouragez d'abord au plus loin en avant de l'armée, et ensuite à mesure de plus près en plus près. Envoyez des escortes afin que les Fourageurs, ou les convois puissent arriver en sûreté au Camp, et ne soient point inquiétés par les ennemis ou par des partis bleus. N'annoncez jamais d'avance le jour auquel voulez aller au Fourage, et n'en ayez jamais de fixe, afin que l'Ennemi n'en soit pas informé.

3.

Campez dans un terrain commode et uni, où il y ait un bon air, qui ne soit dominé d'aucune part, ni sujet aux inondations, ni aux incendies.

Si votre terrain est coupé de bois épais, faites faire dans ce bois des coupures, des abattis; entourez-le, campez hors du bois, ou mettez-y le feu.

Si vous avez des inondations à craindre, faites construire des digues; détournez les eaux.

Κοντά σε δάσος, ώστε να έχετε αρκετά ξύλα είτε για φωτιά είτε για άλλες χρήσεις.

Κοντά σε παραγωγή σανού, σε τρόπο ώστε να βρίσκεται στα χωράφια ή πλησίον του Στρατοπέδου.

Να συλλέγετε σανό πρώτα από τα πιο μακρινά σημεία μπροστά από το στρατό και στη συνέχεια βαθμιαία από τα πιο κοντινά. Στείλτε συνοδευτικά σώματα ώστε οι Συλλέκτες ή τα φορτία σανών να φθάνουν με ασφάλεια στο στρατόπεδο και να μη διατρέχουν κανένα κίνδυνο από τους εχθρούς ή άλλα αποσπάσματα. Μην ανακοινώνετε ποτέ εκ των προτέρων την ημέρα αποστολής προς προμήθεια σανού και να μην έχετε ποτέ καθορισμένη ημέρα, σε τρόπο ώστε ο Εχθρός να μην είναι ενήμερος.

3.

Να στρατοπεδεύετε σε κατάλληλο και ενιαίο έδαφος, όπου υπάρχει καθαρός αέρας, χωρίς να δεσπόζεται από καμιά πλευρά και που δεν απειλείται ούτε από πλημμύρες ούτε από πυρκαγιές.

Εάν στο γήπεδό σας εισχωρεί δάσος πυκνό, δημιουργείτε ελεύθερες ζώνες κόβοντας δέντρα· περικυκλώστε το, στρατοπεδεύστε έξω από το δάσος ή κάψτε το.

Εάν υπάρχει κίνδυνος πλημμυρών, να κατασκευάσετε αναχώματα και να αλλάξετε την κατεύθυνση των νερών.

4.

Faites observer la plus grande propreté dans le Camp; et surtout faites enterrer toutes les immondices.

Faites occuper par des postes tous les environs du Camp, et principalement les débouchés et les chemins, qui aboutissent aux magasins éloignés.

5.

Tâchez, s'il est possible, d'avoir toujours une rivière sur votre flanc, tant pour faciliter le transport de vos vivres, que pour vous procurer de l'eau en abondance, pour vous servir de point d'appui, et pour y jeter les immondices.

Mais alors ayez grande attention à ce que vos ponts ne puissent être cannonés, ni détruits, ni rompus par des moulins, des arbres, ou des bateaux armés de matières combustibles, que l'Ennemi pourrait faire descendre.

III. Quartiers d'Hiver

1.

En prenant vos quartiers d'hiver, choisissez un Camp avantageux auprès d'une grande place, et, s'il se peut, au centre de vos quartiers; et faites - le retrancher.

Logez les troupes dans des lieux fermés, point trop

4.

Να διατηρείτε τη μεγαλύτερη καθαριότητα στο στρατόπεδο και προπαντός να θάβετε όλες τις ακαθαρσίες.

Να καταλάβετε με φυλάκια όλα τα περίχωρα του Στρατοπέδου και κυρίως τις προσβάσεις και τους δρόμους που οδηγούν στις πιο απομακρυσμένες αποθήκες.

5.

Προσπαθήστε, αν είναι δυνατόν να υπάρχει πάντα ένα ποτάμι πλάι σας, τόσο για να διευκολύνει τη μεταφορά των τροφίμων σας, όσο για να σας προμηθεύει νερό άφθονο, να σας χρησιμεύει ως σημείο στήριξης και για να ρίχνετε σ' αυτό τα απόβλητά σας.

Προσέξτε όμως στην περίπτωση αυτή οι γέφυρές σας να μην πλήττονται από κανονιοβολισμούς ούτε να καταστρέφονται ή να διαλύονται από μύλους, δέντρα ή πλοία οπλισμένα με εύφλεκτες ύλες που ο Εχθρός θα μπορούσε να κατεβάσει εκεί.

III. Χειμερινοί τόποι στρατωνισμού

1.

Δημιουργώντας τους χειμερινούς χώρους στρατωνισμού σας, επιλέξτε ένα προνομιούχο στρατόπεδο σε ευρύχωρη έκταση και, αν είναι δυνατόν, στο κέντρο των καταλυμάτων σας· να περιβληθεί με χαρακώματα.

serrées, mais assez près les unes des autres, pour qu'elles puissent se soutenir, et se secourir promptement.

2.

Couvrez vos quartiers par de bonnes places de guerre, par une grande rivière, ou par une chaîne de montagnes; et gardez-en tous les débouchés par des postes d'Infanterie et de Cavalerie.

3.

Que ces postes aient ordre de se communiquer continuellement par des patrouilles, de convenir entre eux de certains signaux, pour s'avertir de s'opposer aux partis ennemis, de se porter sur les communications de l'Ennemi, d'éclairer ses mouvements, de lui couper ses vivres, de les enlever, et de les transporter dans les places.

Να εγκαταστήσετε τα στρατεύματα σε κλειστούς χώρους, όχι πολύ στρυμωγμένα, αλλά αρκετά κοντά το ένα στο άλλο για να μπορούν να αλληλοϋποστηρίζονται και να αλληλοβοηθούνται άμεσα.

2.

Να καλύπτετε τις βάσεις σας με κατάλληλα πολεμικά οχυρά, με μεγάλο ποτάμι ή με μια οροσειρά· και να φρουρείτε όλες τις διεξόδους με μονάδες Πεζικού και Ιππικού.

3.

Αυτές οι μονάδες να έχουν τη διαταγή να επικοινωνούν διαρκώς μεταξύ τους με περιπόλους, να συμφωνούν από κοινού για ορισμένα συνθήματα για να ειδοποιούνται ώστε να αμύνονται κατά εχθρικών ομάδων, να ενημερώνονται για τις επικοινωνίες του Εχθρού, να εξακριβώνουν τις κινήσεις του, να του κόβουν τη μεταφορά τροφίμων, να του τα αρπάζουν και να τα μεταφέρουν στις δικές τους βάσεις.

BATAILLES

I. Maximes générales

1.

Procurez-vous toutes les ressources, dont l'esprit présent, et le courage sont capables, et que la variété des situations et des événements peuvent rendre nécessaires.

2.

Employez vos troupes avec avantage, et n'en laissez aucune dans l'inaction.

3.

Dans le commencement d'une affaire, attachez-vous à faire des prisonniers, questionnez - les sur les forces, et les desseins de l'ennemi, et faites-vous en rendre compte, par des menaces, ou par des promesses, ou par des bienfaits.

II. Raisons pour donner Bataille

1.

Lorsque vous pouvez compter sur vos troupes, risquez une bataille pour terminer la guerre.

ΜΑΧΕΣ

I. Γενικές Αρχές

1.

Προμηθευθείτε όλα τα εφόδια για τα οποία ο καθарός νους και η τόλμη δύνανται να αποκτήσουν και τα οποία η ποικιλία των καταστάσεων και των γεγονότων μπορούν να καταστήσουν αναγκαία.

2.

Χρησιμοποιήστε τα στρατεύματά σας επωφελώς και μην αφήσετε κανένα σε απραξία.

3.

Στην αρχή μιας επιχείρησης πολεμικής, ορμήστε να συλλάβετε ομήρους, ανακρίνατέ τους για τις δυνάμεις και τα σχέδια του εχθρού και εξαναγκάστε τους να αναφέρουν σχετικά, είτε με απειλές, είτε με υποσχέσεις, είτε με ευεργεσίες.

II. Λόγοι για τη σύναψη μάχης

1.

Όταν μπορείτε να βασίζεσθε στις δυνάμεις σας, τότε διακινδυνεύστε μια μάχη για να τελειώστε τον πόλεμο.

2.

Vous pouvez donner bataille, lorsque vous avez lieu d'espérer que vous remporterez une Victoire complète.

3.

Lorsqu'il vous importe de faire lever un siège, ou de secourir un corps attaqué par des forces supérieures.

4.

Lorsque vous y serez forcé, faute de subsistances, ou d'autres choses nécessaires.

5.

Lorsque vous pourrez par là empêcher l'Ennemi d'attirer à lui de nouvelles forces.

6.

Enfin, lorsque vous pourrez par là gagner sur l'Ennemi un avantage considérable, soit qu'il présente le flanc dans une marche, soit qu'il occupe un passage important, ou qu'il ait partagé son armée en plusieurs corps.

III. Raisons pour éviter les Batailles

1.

Lorsque la perte d'une bataille, peut entraîner des suites beaucoup plus fâcheuses, que la victoire ne peut procurer d'avantages réels.

2.

Μπορείτε να συνάψετε μάχη όταν είστε σε θέση να ελπίζετε ότι θα σημειώστε ολοκληρωτική νίκη.

3.

Όταν σας συμφέρει να άρετε μια πολιορκία ή να βοηθήσετε ένα σώμα που δέχεται επίθεση από ανώτερες δυνάμεις.

4.

Όταν θα εξαναγκαστείτε να το κάνετε από έλλειψη εφοδίων και άλλων αναγκαίων πραγμάτων.

5.

Όταν θα μπορείτε έτσι να εμποδίσετε τον Εχθρό να δεχθεί νέες δυνάμεις.

6.

Τέλος, όταν θα μπορείτε έτσι να έχετε ένα πλεονέκτημα σημαντικότερο έναντι του Εχθρού, είτε παρέχει τη δυνατότητα πλαγιοκόπησης, είτε κατέχει ένα σπουδαίο πέρασμα, είτε έχει κατανείμει το στρατό του σε αρκετά σώματα.

III. Λόγοι για να αποφεύγετε τις Μάχες

1.

Όταν η απώλεια μιας μάχης μπορεί να επιφέρει συνέπειες πολύ πιο δυσάρεστες από πραγματικά πλεονεκτήματα της νίκης.

2.

Lorsque l'ennemi est supérieur en forces, ou se trouve dans un poste inexpugnable.

3.

Enfin lorsque vous n'avez pas toutes vos forces rassemblées.

D'ailleurs l'ennemi se détruit souvent de lui-même, par la disette, ou par la désunion entre ses Généraux.

IV. Moyens d'engager l'Ennemi à une Bataille

1.

Assiégez une de ses places importantes; attaquez-le en marche. Tombez sur lui sans qu'il s'y attende, en l'attaquant de front, et à dos.

2.

Tâchez de l'attirer dans une embuscade; et à cet effet, faites semblant de vous retirer, ou de menacer quelque point intéressant pour lui.

3.

Coupez-lui les vivres; et à cet effet enlevez toutes les subsistances du plat pays, et enfermez-les dans vos places.

2.

Όταν ο εχθρός είναι ανώτερος σε δυνάμεις ή βρίσκεται σε απόρθητο μέρος.

3.

Όταν, τέλος, δεν έχετε συγκεντρωμένες όλες σας τις δυνάμεις. Άλλωστε, ο εχθρός συχνά αυτοκαταστρέφεται από τη σιτοδεία ή από τη διαφωνία μεταξύ των στρατηγών του.

IV. Μέσα εξαναγκασμού του Εχθρού σε μάχη

1.

Πολιορκήστε μια από τις οχυρές θέσεις του· επιτεθείτε εναντίον του στη διάρκεια της πορείας του. Να πέσετε επάνω του, όταν δεν το περιμένει, επιτιθέμενοι κατά μέτωπο και από τα νώτα του.

2.

Προσπαθήστε να τον οδηγήσετε σε ενέδρα· προς τούτο προσποιηθείτε ότι δήθεν υποχωρείτε ή ότι απειλείτε ένα σημαντικό γι' αυτόν σημείο.

3.

Κόψτε του τα τρόφιμα· προς τούτο να αρπάξετε όλα τα εφόδια από τη γύρω χώρα και να τα κλείσετε στα δικά σας

Brûlez les champs, pillez le pays, bloquez ou occupez les principaux passages.

4.

Enfin campez près de l'Ennemi dans un poste avantageux, et fort par la nature, ou fortifié par l'art.

V. Disposition

1.

La poussière, le vent, le soleil, la pluie, sont des choses auxquelles il faut avoir égard dans une bataille; mais toutes importantes qu'elles soient, elles sont accidentelles, sujettes à des variations fréquentes, et dépendent plus du hasard que de la science.

L'attention principale d'un homme de guerre doit se porter sur la connaissance parfaite, et le choix judicieux de son terrain, et sur l'art d'en tirer tout le parti imaginable.

2.

Employez la Cavalerie dans les terrains ouverts et de plaine.

Employez l'Infanterie dans les terrains coupés et serrés.

Tirez avantage des marais, des ravins. Garnissez-les de troupes. Cherchez-y des passages, ou faites en ouvrir; et faites y passer des troupes, pour prévenir, ou surprendre l'ennemi dans quelque point.

στρατόπεδα. Κάψτε τα χωράφια, λεηλατείτε την περιοχή, σφραγίστε ή έχετε στην κατοχή σας τις κύριες διαβάσεις.

4.

Τέλος, να στρατοπεδεύστε κοντά στον Εχθρό σε προνομιακό μέρος και ισχυρό από τη φύση του ή οχυρωμένο με τεχνικά μέσα.

V. Διάταξη

1.

Η σκόνη, ο άνεμος, ο ήλιος, η βροχή είναι στοιχεία που πρέπει να υπολογίζει κανείς σε μια μάχη· όσο σημαντικά όμως κι αν θεωρούνται, εν τούτοις είναι τυχαία, υποκειμένα σε συχνές εναλλαγές και εξαρτώμενα περισσότερο από την τύχη παρά από την επιστημονική γνώση.

Η βασική προσοχή ενός στρατιωτικού πρέπει να στηρίζεται στην τέλεια γνώση και τη συνετή επιλογή του εδάφους του καθώς και στην επιδεξιότητα να εξασφαλίζει στην περίπτωση αυτή το μεγαλύτερο όφελος.

2.

Χρησιμοποιείστε το Ιππικό σε ανοικτά εδάφη και στις πεδιάδες.

Χρησιμοποιείστε το Πεζικό σε εδάφη αποκομμένα και στενά.

Να επωφεληθείτε από τα έλη και τα υψώματα. Να τα περιβάλλετε με φρουρές στρατιωτικές. Να αναζητήσετε εκεί περάσματα ή να διανοίξετε αν δεν υπάρχουν και να περάσουν από αυτά στρατεύματα για να προλάβετε ή να αιφνιδιάσετε τον Εχθρό σε ορισμένο σημείο.

3.

Arrangez votre ordre de bataille, de manière que l'Infanterie puisse renforcer et soutenir la Cavalerie, et qu'il en soit de même de la Cavalerie à l'égard de l'Infanterie, suivant les circonstances; que vous puissiez toujours soutenir les corps qui combattent avec des troupes fraîches, ou avec une bonne réserve; que, lorsque des troupes seront repliées, elles ne puissent se jeter sur la réserve, la rompre, ou la mettre en désordre; que les flancs de l'armée soient toujours couverts et appuyés par un terrain avantageux, par des fortifications, des chevaux de frises, des bataillons, ou par la Cavalerie.

4.

Employez un nombre juste et suffisant d'Officiers généraux aux ailes, au corps de bataille, aux deux lignes, et à la réserve de votre armée.

Que chacun de ces Officiers généraux soit instruit bien clairement et bien exactement des intentions du Général en chef, et de ce qu'il doit faire dans la partie où il commande, pour contribuer à la victoire. Que leur attention principale se porte surtout à rallier promptement, et sur le champ, les troupes qui pourraient être repoussées ou rompues.

3.

Να ρυθμίσετε τη δική σας τάξη μάχης σε τρόπο ώστε το Πεζικό να μπορεί να ενισχύσει και να στηρίξει το Ιππικό και να συμβεί το ίδιο με το Ιππικό απέναντι στο Πεζικό ανάλογα με τις περιστάσεις· να μπορείτε πάντοτε να υποστηρίξετε τα σώματα που αγωνίζονται με νέα στρατεύματα ή με γερές εφεδρείες. Και, όταν στρατεύματα αναδιπλωθούν, να μη μπορούν να επιτεθούν στα εφεδρικά σώματα, να τα διασπάσουν ή να τα οδηγήσουν σε αταξία. Τα πλάγια του στρατεύματος πρέπει να είναι πάντοτε καλυμμένα και υποστηριζόμενα από προνομιακό έδαφος, από οχυρώσεις και χαρακώματα, από λόχους ή από το Ιππικό.

4.

Να τοποθετήσετε ακριβή και ικανοποιητικό αριθμό Αξιωματικών στις πτέρυγες, στο σώμα της μάχης, στις δυο γραμμές και στην εφεδρεία του στρατεύματος σας.

Καθένας από τους Αξιωματικούς αυτούς πρέπει να είναι με σαφήνεια και με ακρίβεια ενημερωμένος για τις προθέσεις του Αρχιστρατήγου και όσα ο ίδιος πρέπει να εκτελέσει στο μέρος όπου διοικεί για να συμβάλει στη νίκη. Η κύρια προσοχή του συνίσταται πρωτίστως στο να επανενώσει σταθερά και άμεσα τις δυνάμεις που ενδεχομένως είχαν απωθηθεί ή διασπαστεί.

5.

Placez les meilleures troupes sur les ailes de votre armée.

Laissez une distance au moins de 300 pas entre les deux lignes, et faites observer cette distance avec la plus grande exactitude, afin que les troupes de chaque ligne puissent manoeuvrer et agir sans s'embarrasser ni se nuire.

Entremêlez quelque ois l'Infanterie de la seconde ligne, d'escadrons de Cavalerie ou de Dragons.

Placez la réserve derrière le centre de l'Infanterie, afin que de là elle soit également à portée de donner du secours où il en sera besoin. Portez-la sur un des flancs. Faites-lui faire, par vos intervalles, des charges imprévues sur l'ennemi, pour le rompre, ou pour le prendre à dos.

Placez l'Artillerie sur des hauteurs, en pente douce, afin que ses tirs soient plus rasants que plongeants; et ayez soin qu'elle soit toujours pourvue d'un nombre suffisant de munitions, pour que ni elle, ni les troupes ne puissent jamais en manquer, quelle que soit la chaleur d'une action.

6.

Postez la plus grande partie de votre Cavalerie sur une aile, lorsque l'autre est assurée par la situation du terrain.

5.

Να τοποθετήσετε τους καλλίτερους στρατιώτες σας στις πτέρυγες του στρατού σας.

Αφήστε μια απόσταση τουλάχιστον 300 βημάτων μεταξύ των δύο γραμμών και κρατείστε αυτή την απόσταση με την μεγαλύτερη ακρίβεια, ώστε τα στρατεύματα κάθε γραμμής να δύνανται να κινούνται και να ενεργούν χωρίς να εμποδίζονται ή να ενοχλούνται.

Να διανθήσετε (αναμίξετε) ενίοτε το Πεζικό της δεύτερης γραμμής με ίλες Ιππικού ή με Δραγώνους.

Να τοποθετήσετε την εφεδρεία πίσω από το κέντρο του Πεζικού, ώστε από εκεί να έχει εξίσου τη δυνατότητα να προσφέρει τη βοήθειά της όπου αυτή χρειασθεί. Βάλτε την σε μια από τις πλευρές σας. Υποχρεώστε την, μέσα από τα διαστήματα σας, να κάνει αιφνιδιαστικές επιθέσεις στον εχθρό, για να τον διασπά ή να προσβάλει τα νώτα του.

Να τοποθετείτε το Πυροβολικό σε υψώματα με ομαλή πλαγιά σε τρόπο ώστε οι βολές να είναι ευθείες και όχι υπό γωνία, να φροντίζετε δε να είναι εφοδιασμένο με ικανό αριθμό πολεμοφοδίων για να μη λείψουν ποτέ ούτε από αυτό ούτε από τα στρατεύματα, οποιοδήποτε κι αν είναι η ένταση μιας δράσης.

6.

Να οδηγείτε το μεγαλύτερο μέρος του Ιππικού σας σε μια πτέρυγα, όταν η άλλη έχει ασφάλεια από την κατάσταση του

Ménagez-vous toujours une réserve de troupes d'élite, pour vous en servir en cas de besoin, et sans être obligé de rompre les Bataillons et les Escadrons.

Ne confiez la retraite qu'à un Officier Général de la première classe.

Enfin, lorsque vous n'avez pas une certaine confiance dans vos Troupes, disposez-les de manière que tout moyen et tout espoir de retraite leur soient ôtés; vous les mettez par-là dans la nécessité de vaincre ou de mourir.

VI. Action

1.

Donnez un mot de ralliement.

Faites placer les Chirurgiens et les Aumôniers derrière les Régiments, pour avoir soin des blessés.

Encouragez vos Soldats par de bons propos, par l'apparence d'une guerre juste. Animez-les par l'appas de la gloire, de la victoire et du butin; promettez-leur des récompenses et de bons quartiers d'hiver.

2.

Ne changez jamais les ordres, ni les dispositions dont vous êtes convenu une fois, à moins que les circonstances

εδάφους.

Να έχετε πάντοτε στη διάθεσή σας μια εφεδρεία επιλέκτων δυνάμεων, για να σας χρησιμεύσει σε περίπτωση ανάγκης, χωρίς να είστε υποχρεωμένοι να διασπάτε τους Λόχους και τις Ίλες.

Να μην εμπιστεύεσθε την υποχώρηση παρά μόνον σε Αξιωματικό πρώτης τάξης.

Τέλος, όταν δεν έχετε ορισμένη εμπιστοσύνη στα Στρατεύματά σας, να τα τοποθετήσετε με τρόπο ώστε να αφαιρεθεί από αυτά κάθε μέσο και κάθε ελπίδα οπισθοχώρησης· θα τους βάλετε έτσι το δίλημμα να νικήσουν ή να πεθάνουν.

VI. Δράση

1.

Δώστε διαταγή συγκέντρωσης. Να τοποθετήσετε τους χειρουργούς και του ιερείς πίσω από τις Μονάδες για να φροντίζουν τους τραυματίες.

Να εμπυχώνετε τους στρατιώτες σας με κατάλληλα λόγια, δημιουργώντας την αίσθηση ενός πολέμου δικαίου. Να τους ενθαρρύνετε με το θέλητρο της δόξας, της νίκης και της λείας· να τους υποσχεθείτε ανταμοιβές και καλά χειμερινά καταλύματα.

2.

Να μην αλλάξετε ποτέ τις διαταγές ούτε τις διαθέσεις άπαξ και καταλήξατε σ' αυτές, τουλάχιστον όταν οι περι-

ne vous y obligent absolument; car ces changements sont sujets à entraîner la confusion.

3.

Lorsque vous aurez à faire à un Ennemi supérieur en forces, attaquez-le à l'entrée de la nuit.

Commencez l'action dans la partie où vous croyez être le plus fort; refusez ou tâtez seulement celle où vous vous croirez le plus faible, soit en profitant d'un terrain avantageux, ou en faisant montre de Troupes, soit en amusant l'Ennemi par des escarmouches.

4.

Attaquez l'ennemi surtout lorsqu'il se trouve dans une mauvaise position.

Commencez l'action par le feu du canon aussitôt que vous appercevrez l'Ennemi. Ne vous arrêtez point sous le feu de l'Ennemi, mais attaquez-le aussitôt qu'il commence à tirer.

N'attendez jamais l'ennemi de pied ferme, à moins que ce ne soit dans un poste; mais marchez à lui, et attaquez-le sur le champ dès qu'il s'avance.

Commencez et postez des Tirailleurs exprès, pour ne tirer que sur les Officiers des Ennemis.

Soutenez à temps, et relevez, par des Troupes fraîches, celles qui, ayant combattu pendant quelque temps, se trou-

στάσεις δεν σας υποχρεώνουν απόλυτα για κάτι τέτοιο· γιατί παρόμοιες αλλαγές είναι ικανές να επιφέρουν σύγχυση.

3.

Όταν έχετε να αντιμετωπίσετε Εχθρό ανώτερο σε δυνάμεις, τότε πρέπει να επιτεθείτε κατά το σούρουπο, μόλις αρχίζει να νυχτώνει.

Να αρχίσετε τη δράση στο μέρος όπου πιστεύετε ότι είστε ισχυρότεροι· αρνηθείτε ή απλά βολιδοσκοπήστε αυτό που θεωρείτε ότι είστε πιο αδύνατοι, είτε επωφελούμενοι ενός προνομιακού εχθρού ή κάνοντας επίδειξη Στρατευμάτων είτε εξαπατώντας τον Εχθρό με μικροσυμπλοκές.

4.

Επιτεθείτε στον Εχθρό κυρίως όταν βρίσκεται σε δυσχερή θέση. Αρχίστε τη δράση με τα πυρά του κανονιού, μόλις αντιληφθείτε τον Εχθρό. Μη σταματήσετε καθόλου κάτω από το εχθρικό πυρ, αλλά κτυπήστε τον αμέσως μόλις αρχίσει να βάλει.

Μην περιμένετε ποτέ τον Εχθρό αδρανείς, εκτός αν βρίσκεστε σε στρατόπεδο· βαδίστε αντιθέτως εναντίον του και κτυπήστε τον αμέσως πριν προχωρήσει.

Να οδηγήσετε στα νότια τους ειδικούς Σκοπευτές για να πυροβολούν μόνον εναντίον Αξιωματικών του Εχθρού.

Να υποστηρίζετε εγκαίρως και να αντικαταστήσετε με νέα στρατεύματα εκείνα που έχουν ήδη πολεμήσει επί αρκετό χρόνο και αισθάνονται εξασθενημένα, για να μπορούν

vent affaiblies, afin qu'elles puissent reprendre haleine.

Ne vous livrez point à l'appas du butin, avant que l'Ennemi ne soit entièrement défait et mis en fuite.

Prenez peu de prisonniers, pour ne pas en être embarrassé.

Dans la poursuite, gardez-vous bien de vous laisser emporter trop loin du Corps principal qui poursuit, et ayez toujours des troupes formées, prêtes et en état de soutenir.

5.

Si vous gagnez la bataille, rendez grâces à Dieu; faites chanter le *Te Deum*, enterrez les morts; publiez la victoire.

Profitez de vos avantages, poursuivez l'Ennemi dispersé, sommez les Places, emparez-vous des principaux débouchés du pays, ainsi que de tous les postes qui en empêchent la communication avec l'Ennemi.

6.

Si vous perdez la bataille, rassemblez vos Troupes, soulevez le pays, armez les Paysans, munissez les Places et les Postes, coupez les bois, faites-y des abattis, inondez le pays, formez une nouvelle armée, demandez du secours à vos amis et à vos alliés.

να αναπνεύσουν λίγο.

Μην ενδίδετε στη σαγήνη της λείας πριν ο Εχθρός ηττηθεί ολοσχερώς και τραπεί σε φυγή.

Να συλλάβετε λίγους αιχμαλώτους για να μην δυσχεραίνουν τη θέση σας.

Κατά την καταδίωξη να προσέχετε να μην απομακρυνθείτε πολύ από το Κεντρικό Σώμα που καταδιώκει και να έχετε πάντοτε γυμνασμένα στρατεύματα, έτοιμα και σε θέση για ενισχυτικό ρόλο.

5.

Εάν κερδίστε τη μάχη, να απευθύνετε ευχαριστίες προς τον Θεό· να ψάλετε Δοξολογία, να ενεργείστε ταφή των νεκρών. Δημοσιοποιείστε τη νίκη σας.

Να επωφεληθείτε από τα πλεονεκτήματά σας, να καταδιώξετε τον διασκορπισμένο Εχθρό, να ανακτήσετε τα οχυρά, να καταλάβετε τις βασικές διεξόδους της περιοχής, όπως και όλες τις θέσεις που εμποδίζουν την επικοινωνία με τον Εχθρό.

6.

Αν χάσετε τη μάχη, να ανασυγκροτήσετε τα στρατεύματά σας, να ξεσηκώσετε τη χώρα, να οπλίστε τους χωρικούς, να εφοδιάσετε με πολεμοφόδια τα οχυρά και τις θέσεις, να κόψετε τα δάση και να δημιουργήσετε εκεί ξέφωτα, να πλημμυρήσετε τη χώρα, να συγκροτήσετε νέα στρατιά, να ζητήσετε βοήθεια από τους φίλους σας και από τους συμμάχους σας.

COMBATS

I. Surprises

1.

On surprend les Gardes et les Fourageurs de l'Ennemi, surtout lorsque ses Troupes s'abandonnent au pillage.

2.

L'on surprend quelquefois l'Ennemi en marche. On l'attend alors près d'un défilé qu'il est obligé de passer; dans une situation où il ne peut avoir ses Troupes rassemblées, et où elles ne peuvent se secourir les unes les autres; lorsqu'il est occupé au passage d'une rivière, lorsqu'il traverse un bois; dans ce dernier cas on poste des troupes d'Infanterie et de Cavalerie, qui, après avoir laissé passer une grande partie de l'Armée ennemie, l'attaquent de front, en flanc et à dos, sans lui donner le temps de se reconnaître et de se former.

3.

On surprend encore l'Ennemi dans ses quartiers. On l'attaque alors pendant la nuit, au point du jour, ou le soir même qu'il y arrive, avant qu'il ait eu le temps de placer ses Gar-

ΕΝΟΠΛΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

I. Αιφνιδιασμοί

1.

Αιφνιδιάζουμε τις φρουρές και τους Προμηθευτές ζωοτροφών του Εχθρού, κυρίως όταν τα στρατεύματα επιδίδονται με τη ληλασία.

2.

Αιφνιδιάζουμε ενίοτε τον Εχθρό κατά την πορεία του. Τον αναμένουμε κοντά σε μια στενωπό που είναι υποχρεωμένος να διαβεί· σε κατάσταση που δεν μπορεί να έχει συγκεντρωμένα τα στρατεύματά του, τα οποία δεν είναι δυνατόν να αλληλοβοηθούνται· όταν είναι απασχολημένος με τη διάβαση ενός ποταμού, όταν διασχίζει ένα δάσος· στην τελευταία περίπτωση τοποθετούμε κοντά μονάδες Πεζικού και Ιππικού, οι οποίες, αφού αφήσουν να περάσει μεγάλο μέρος της εχθρικής Στρατιάς, επιτίθενται εναντίον της κατά μέτωπο, από τα πλάγια και τα νώτα της, χωρίς να της δώσει το χρόνο να συνέλθει και να ανασυγκροτηθεί.

3.

Αιφνιδιάζουμε ακόμη τον Εχθρό μέσα στο στρατόπεδό του. Του επιτιθέμεθα στη διάρκεια της νύχτας, κατά την χαρραγή ή το απόγευμα μάλιστα που θα φθάσει εκεί, πριν έχει

des, de reconnaître ses postes, de faire ses dispositions, de prendre ses précautions; ou en plein midi, lorsqu'on sait que ses troupes sont allées au fourage.

4.

Dans toutes ces circonstances, votre première et principale attention doit se porter à avoir de bons Espions chez l'Ennemi, afin d'être informé promptement et exactement de toutes ses démarches, de tous ses desseins et à vous pourvoir d'une quantité suffisante de voitutes chargées d'outils, d'agrêts, de ponts et de pétards.

5.

Au reste, procurez-vous une connaissance parfaite du pays, du terrain et du lieu que vous voulez surprendre; et tâchez d'être bien instruit de toutes les circonstances relatives à votre objet. Marchez avec beaucoup de secret et de circonspection. Tâchez d'arriver par les derrières ou par les flancs de l'Ennemi, et, autant qu'il est possible, sans être aperçu; à cet effet, ne négligez rien pour couper et enlever ses patrouilles et ses grandes gardes, afin d'empêcher qu'il ne soit averti, et qu'il ne puisse se rassembler ou joindre d'autres corps de ses Troupes.

το χρόνο να εγκαταστήσει τις φρουρές του, να αναγνωρίσει τις θέσεις και εγκατασταθεί, πριν λάβει προφυλακτικά μέσα· ή το μεσημέρι, όταν γνωρίζουμε πως τα στρατεύματά του έχουν φύγει προς αναζήτηση ζωοτροφών.

4.

Σε όλες αυτές τις περιστάσεις η πρώτη και κυριότερη έγνοια σας είναι να έχετε καλούς Κατασκόπους στις τάξεις του Εχθρού, προκειμένου να είστε άμεσα και ακριβώς ενημερωμένοι για όλες τις ενέργειές του, για όλα του τα σχέδια και να διαθέτετε ικανό αριθμό αμαξών φορτωμένων με εργαλεία, όργανα, συνδέσμους και κροτίδες.

5.

Κατά τα λοιπά να έχετε τέλεια γνώση της περιοχής, του εδάφους και της τοποθεσίας, όπου θέλετε να ενεργήσετε τον αιφνιδιασμό· να προσπαθήσετε να γνωρίζετε όλες τις περιστάσεις που σχετίζονται με τον αντικειμενικό σας στόχο. Να βαδίζετε με μεγάλη μυστικότητα και προφύλαξη. Να προσπαθείτε να προσεγγίσετε εκ των όπισθεν ή από τα πλάγια του Εχθρού και όσο είναι δυνατόν, να μη γίνετε αντιληπτοί· προς το σκοπό αυτό μην αμελήσετε τίποτε που θα βοηθήσει να ανακόψετε ή να συλλάβετε τις περιπολίες του και τις μεγάλες φρουρές του, προκειμένου να μην μπορέσει να ενημερωθεί και να πραγματοποιήσει συγκέντρωση ή να συναντήσει άλλα σώματα του στρατεύματός του.

6.

Arrivé au point où vous voulez aller, partagez votre troupe en plusieurs parties, attaquez de tous les côtés en même temps, et tâchez d'entrer pêle-mêle avec l'Ennemi, dès que vous l'apercevez.

Par exemple, formez cinq troupes:

Que la première entre pêle-mêle avec l'Ennemi dans le quartier; qu'elle le pousse l'épée dans les reins jusques sur la place, en culbutant et chassant ses postes et ses gardes.

Que la deuxième suive la première au galop jusques sur la place, d'où, si elle n'y trouve point de résistance, elle se partagera dans toutes les rues, cherchera à prendre le Commandant et les Officiers, entrera dans les maisons, et y mettra le feu, s'il est nécessaire.

Que la troisième suive de même la première, mais avec un peu moins de précipitation que la seconde, bien serrée et en ordre, jusques sur la place où elle se mettra en bataille, pour recevoir les prisonniers, et pour la police.

Que la quatrième se porte dans la partie où il y aura le plus de tumulte.

Que la cinquième reste en dehors, se partage en deux, et tourne tout autour du lieu pour empêcher que rien ne s'échappe, et que personne ne se sauve.

Outre ces troupes ayez un poste pour observer la partie d'où il peut venir du secours à l'Ennemi, et pour vous en avertir.

6.

Όταν φτάσετε στο σημείο που έχετε επιλέξει, μοιράστε το Στράτευμα σε πολλά μέρη, επιτεθείτε συγχρόνως από όλα τα μέρη και συγκρουσθείτε φύρδην-μύγδην με τον Εχθρό μόλις τον αντιληφθείτε.

Για παράδειγμα, σχηματίστε πέντε ομάδες:

Η πρώτη θα συγκρουσθεί με τον Εχθρό στο στρατόπεδό του, θα τον απωθήσει με το ξίφος μέχρι την πόλη-φρούριο, ανατρέποντας και εκδιώκοντας τα φυλάκια και τους φρουρούς.

Η δεύτερη θα ακολουθήσει την πρώτη με γοργό ρυθμό μέχρι την πόλη-φρούριο από όπου, αν δεν συναντήσει καμιά αντίσταση, θα διασκορπιστεί σε όλους τους δρόμους, θα επιδιώξει να καταλάβει το Διοικητήριο και να συλλάβει τους Αξιωματικούς, θα εισέλθει στις οικίες και θα τις πυρπολήσει αν κριθεί αναγκαίο.

Η Τρίτη θα ακολουθήσει επίσης την πρώτη, με λιγότερη όμως ταχύτητα από τη δεύτερη, συντεταγμένα και με καλή διάταξη, μέχρι την πόλη-φρούριο, όπου θα είναι σε θέση μάχης για να δεχθεί τους ομήρους και λειτουργήσει ως αστυνομία.

Η τέταρτη θα προχωρήσει στο μέρος όπου υπάρχει η μεγαλύτερη αναταραχή.

Η Πέμπτη θα μείνει έξω, θα χωριστεί στα δύο και θα περιολεί ολόγυρα του πεδίου των επιχειρήσεων για να εμποδίσει κάθε διαφυγή και διάσωση.

Ces dispositions faites, exécutez votre projet le plus promptement qu'il vous sera possible; et surtout ne négligez pas d'assurer votre retraite, en occupant un point sur lequel vous devez vous retirer, avec un corps de troupes capable de recevoir et de soutenir celui qui vient de faire l'expédition.

II. Embuscades

1.

Les Embuscades ont pour objet d'enlever à l'Ennemi des Convois, des Fourageurs, des Partis, des Patrouilles et des détachements.

A cet effet on les tend dans des bois, des jardins, derrière des haies, des ravins, des collines, des maisons, dans des villages et dans des fonds.

Toute embuscade doit laisser passer devant elle une grande partie de l'Ennemi sans se montrer, et puis sortir de son poste pour tomber brusquement dessus sans lui donner le temps de se reconnaître.

Εκτός από αυτές τις στρατιωτικές μονάδες να έχετε ένα στρατηγικό σημείο για να επιτηρείτε το μέρος από όπου μπορούν να έλθουν βοήθειες προς τον Εχθρό και για να ενημερώνεστε γι' αυτό.

Μετά τις διευθετήσεις αυτές, εκτελέστε το σχέδιο σας όσο πιο γρήγορα μπορείτε· και προ παντός μην αμελήσετε να εξασφαλίσετε την οπισθοχώρησή σας, έχοντας στην κατοχή σας ένα μέρος στο οποίο πρέπει να αποσυρθείτε, με ένα στρατιωτικό σώμα ικανό να δεχθεί και να υποστηρίξει αυτό που προ ολίγου διεξήγαγε την εκστρατεία.

II. Ενέδρες

1.

Οι ενέδρες έχουν ως αντικείμενο την αρπαγή από τον Εχθρό των εφοδιασμών, των προμηθευτών ζωοτροφών, Διμοιριών, Περιπόλων και Στρατιωτικών Αποσπασμάτων.

Προς το σκοπό αυτό στήνονται μέσα σε δάση, κήπους, πίσω από φράχτες, υψώματα, λόφους, σπίτια, μέσα σε χωρρία ή στον πυθμένα κοιλοτήτων.

Κάθε ενέδρα οφείλει να αφήσει να περάσει μπροστά της ένα ικανό μέρος του Εχθρού χωρίς να φαίνεται η ίδια και έπειτα να βγει από το πόστο της για να πέσει απότομα επάνω του χωρίς να του δώσει χρόνο να αντιληφθεί τι συμβαίνει.

2.

On forme quelquefois de doubles et de triples Embuscades.

Celles que l'on forme pour attirer l'Ennemi dans quelque piège, doivent tenir différentes routes, dont personne ne doit avoir connaissance que celui qui les commande.

3.

Dans tous ces cas, votre première attention doit être de bien reconnaître le lieu et le terrain où vous voulez placer l'Embuscade, et de prendre garde que l'Ennemi ne vous y prévienne.

N'arrivez jamais à ce lieu qu'au moment précis où vous croyez pouvoir faire votre coup; et ne vous y arrêtez point trop longtemps, afin que l'Ennemi n'en puisse avoir connaissance.

4.

Postez-vous de manière que vous puissiez tomber sur l'Ennemi de différents côtés à la fois, et vous retirer facilement, au cas que vous soyez découvert, ou que l'Ennemi vienne trop en force.

Postez des Sentinelles autour de vous, avec ordre d'être bien sur leurs gardes, et très attentives à découvrir l'Ennemi, afin que vous ne soyez pas surpris vous-même.

2.

Σχηματίζουμε ενίοτε διπλές και τριπλές Ενέδρες.

Αυτές που σχηματίζουμε για να τραβήξουν τον Εχθρό προς κάποια παγίδα, πρέπει να βρίσκονται σε διαφορετικούς δρόμους, τους οποίους μόνον αυτός που είναι επικεφαλής τους οφείλει να γνωρίζει.

3.

Σε κάθε περίπτωση, η πρώτη σας προσοχή συνίσταται στο να κάνετε καλή αναγνώριση του χώρου και του εδάφους όπου θέλετε να εγκαταστήσετε την ενέδρα και στη λήψη μέτρων ώστε να μη σας προλαμβάνει ο Εχθρός.

Να φθάνετε στο σημείο εκείνο μόνο σε συγκεκριμένη στιγμή κατά την οποία νομίζετε ότι μπορείτε να στήσετε το κόλπο σας· μη μείνετε εκεί για πολύ χρόνο, ώστε ο Εχθρός να μη μπορέσει να έχει ενημέρωση.

4.

Να έχετε σταθμεύσει σε σημεία που να μπορείτε να επιτεθείτε στον Εχθρό συγχρόνως από διάφορες πλευρές και να αποσυρθείτε εγκαίρως, σε περίπτωση που αποκαλυφθείτε ή που ο Εχθρός καταφθάσει πιο ενισχυμένος.

Να τοποθετήσετε φρουρές γύρω σας με τη διαταγή να είναι σε επιφυλακή και προσεκτικές στο να ανακαλύπτουν τον Εχθρό, ώστε να μην αιφνιδιαστείτε σεις οι ίδιοι.

5.

Si l'Ennemi n'est point en force, vous pouvez mettre tout votre détachement en Embuscade, autrement n'embusquez qu'une partie de votre troupe, et conservez-en le reste pour favoriser votre retraite.

III. Retraites

1.

Donnez un point de ralliement à vos Troupes.

Rassemblez votre monde.

Séparez les prisonniers en trois ou quatre parties; placez-les entre les escadrons, sans armes, sans éperons, et montés sur de mauvais chevaux.

En cas d'attaque, mettez à couvert le butin et les prisonniers sous une garde suffisante et proportionnée aux circonstances; ou éloignez-les au plus vite, en les faisant partir d'avance.

2.

Cachez votre perte. Retirez-vous par des chemins où vous soyez assuré de ne point rencontrer d'ennemi.

Retirez-vous par des bois, des montagnes, des gorges, des défilés; postez-y des troupes pour les défendre et pour y arrêter l'Ennemi.

5.

Εάν ο Εχθρός δεν έχει μεγάλες δυνάμεις, μπορείτε να βάλλετε στην Ενέδρα όλο το στρατιωτικό σας απόσπασμα, διαφορετικά θα χρησιμοποιήσετε μέρος του στρατεύματός σας και διατηρήσετε το υπόλοιπο για να διευκολύνει την υποχώρησή σας.

III. Υποχωρήσεις

1.

Ορίσατε ένα σημείο συγκέντρωσης του Εχθρού. Συγκεντρώστε το δυναμικό σας.

Χωρίστε τους αιχμαλώτους σε τρία ή τέσσερα μέρη, τοποθετείστε τους στις ίλες Ιππικού, άοπλους, χωρίς σπιρουνία, επάνω σε αδύνατα άλογα.

Σε περίπτωση επίθεσης, να καλύψετε τα λάφυρα και τους αιχμαλώτους με φρουρά ικανή και ανάλογη με τις περιστάσεις ή να τους απομακρύνετε το συντομότερο, εξαποστέλλοντας τους εκ των προτέρων.

2.

Κρύψτε τις απώλειές σας. Αποσυρθείτε από δρόμους που σας παρέχουν ασφάλεια ώστε να μη συναντήσετε καθόλου τον Εχθρό.

Αποσυρθείτε μέσα σε δάση, βουνά, φαράγγια, στενά: τοποθετείστε εκεί στρατεύματα για να τα προστατεύουν και

Lorsque vous serez dans des bois ou des gorges, faites sonner et battre la marche par plusieurs Trompettes et Tambours, pour faire croire à l'Ennemi qu'il vous arrive du renfort, et que vous vous êtes mis en état de défense.

3.

Prenez si bien votre temps en vous retirant, que vous puissiez vous éloigner promptement de l'Ennemi, autant qu'il est nécessaire pour qu'il ne puisse plus vous atteindre.

Mais si l'Ennemi vous pousse avec chaleur, sacrifiez votre arrière-garde, afin que le reste ait le temps de se retirer.

4.

Si, dans votre retraite, l'avant-garde ennemie vous poursuit trop vivement, et s'aventure au point que le reste ne puisse suivre, postez-vous dans quelque endroit couvert, dans un terrain avantageux, et attaquez avec vigueur et en ordre l'Ennemi, qui arrive sur vous faible et en désordre.

για να ακινητοποιήσουν τον Εχθρό.

Όταν θα βρίσκεστε μέσα σε δάση ή σε χαράδρες, δώστε το σύνθημα για πορεία με αρκετές τρομπέτες και τύμπανα, για να νομίσει ο Εχθρός ότι σας έρχεται ενίσχυση και ότι έχετε οργανωθεί σε θέση άμυνας.

3.

Φροντίστε να έχετε τον κατάλληλο χρόνο κατά την υποχώρησή σας, ώστε να μπορέσετε να απομακρυνθείτε από τον Εχθρό εγκαίρως για να μην του είναι δυνατόν να σας φθάσει.

Αν όμως ο Εχθρός σας καταδιώκει με θέρμη, θυσιάστε την οπισθοφυλακή σας, προκειμένου οι υπόλοιποι να έχουν χρόνο να αποσυρθούν.

4.

Εάν κατά την υποχώρησή σας, η εχθρική εμπροσθοφυλακή σας καταδιώκει έντονα και ριψοκινδυνεύει σε σημείο που το υπόλοιπο μέρος δεν μπορεί να ακολουθήσει, να παραμείνετε σε κάποιο σημείο καλυμμένο και σε προνομιούχο έδαφος και να επιτεθείτε με δύναμη και με τάξη στον Εχθρό, που καταφθάνει εναντίον σας αδύναμος και χωρίς τάξη.

IV. Rencontres

Attaquez brusquement et avec vigueur.

Si vous êtes en force, faites montre de peu de monde, présentez peu de front, et beaucoup de profondeur; serrez-vous le plus que vous pourrez, et ne laissez point d'intervalles entre vos troupes.

Si au contraire vous êtes faible, faites montre, présentez un grand front et peu de profondeur, étendez-vous le plus que vous pourrez, laissez des intervalles entre vos troupes, faites voir des bataillons, des escadrons; faites entendre des timbales, des trompettes, des tambours, dans des parties où vous n'avez point de troupes, et où l'Ennemi ne peut voir.

V. Escarmouches

Faites faire des Escarmouches, pour reconnaître un pays, une position, un poste; pour examiner les mouvements, la contenance de l'Ennemi; pour animer et encourager vos propres troupes, et pour faire des prisonniers, afin d'avoir des nouvelles.

Relevez souvent vos Escarmoucheurs par des troupes fraîches, en faisant retirer celles qui ont combattu pendant quelque temps.

Enfin, ayez grande attention de ne point vous laisser attirer dans quelque embuscade.

IV. Συγκρούσεις

Επιτεθείτε απότομα και με δύναμη.

Αν είστε ισχυροί, δείξτε λίγο κόσμο, παρουσιάστε μικρό μέτωπο και μεγάλο βάθος· πυκνώστε τις τάξεις σας όσο το δυνατόν περισσότερο και μην αφήστε καθόλου κενό ανάμεσα στους λόχους σας.

Αν αντιθέτως είστε ανίσχυροι, κάνετε επίδειξη, παρουσιάστε μεγάλο μέτωπο και μικρό βάθος, απλωθείτε όσο περισσότερο μπορείτε, αφήστε διαστήματα μεταξύ των δυνάμεών σας, αφήστε να φαίνονται λόχοι και ίλες· κάντε να ηχήσουν κύμβαλα, τρομπέτες, τύμπανα σε μέρη που δεν έχετε καθόλου στρατεύματα και όπου δεν μπορεί να βλέπει ο Εχθρός.

V. Αψιμαχίες

Δώστε εντολή να γίνουν Αψιμαχίες για αναγνώριση του εδάφους, μιας τοποθεσίας, μιας οχυράς θέσης· για να εξετάσετε τις κινήσεις, τη συνοχή του Εχθρού· για να εμπυχώσετε και ενθαρρύνετε τις δικές σας δυνάμεις και να συλλάβετε αιχμαλώτους, προκειμένου να έχετε νέες.

Να ανανεώνετε συχνά τους άνδρες των αψιμαχιών με νέες δυνάμεις, αποσύροντας όσους έχουν πολεμήσει για μεγάλο χρονικό διάστημα.

Τέλος, να προσέχετε πολύ μήπως σεις οι ίδιοι παρασυρθείτε σε κάποια ενέδρα.

VI. Après les Combats

Reparez la perte des chevaux tués.

Partagez le butin: le dixième appartient au Commandant du détachement; le reste se partage à proportion de la quantité des rations qui revient à chacun, suivant son grade. Les prisonniers de marque appartiennent au Général en chef: les provisions, les munitions, l'artillerie, la caisse militaire, appartiennent au Souverain.

VI. Μετά τις Μάχες

Να επανορθώσετε την απώλεια των αλόγων που σκοτώθηκαν. Μοιράστε τα λάφυρα: το δέκατο ανήκει στον Διοικητή του αποσπάσματος· το υπόλοιπο κατανέμετε σε αναλογία με την ποσότητα των μεριδίων που ανήκει στον καθένα σύμφωνα με τον βαθμό του. Οι επιφανείς αιχμάλωτοι ανήκουν στον Αρχιστράτηγο: οι προμήθειες, τα πολεμοφόδια, το πυροβολικό, το στρατιωτικό ταμείο ανήκουν στον Ηγεμόνα.

MANŒUVRES

I. Offensives

1.

Otez à votre Ennemi les moyens de continuer la guerre, en vous emparant de toutes ses places les plus importantes, et qui lui sont les plus avantageuses, et en l'enfermant dans son pays.

Otez-les lui, en dévastant et brûlant les champs, les villes, les villages, les moulins, même en faisant mettre le feu à son camp par trahison, en corrompant les eaux, barrant les passages, rompant les chemins, les ponts, faisant des abattis dans les bois; enfin en lui coupant les vivres, en attaquant ses fourages avec beaucoup de Cavalerie, pendant que votre Armée reste en bataille, pour empêcher qu'il ne puisse envoyer du secours.

2.

Si vous êtes maître de la campagne, partagez votre armée en autant de corps que vous pouvez en faire agir ensemble et en même temps.

Portez la terreur dans le pays; faites paraître votre armée beaucoup plus forte qu'elle ne l'est en effet, en envoyant de gros partis sur différents points, ou en faisant courir des bruits à cet égard.

Levez des contributions, prenez des otages dans les en-

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΙ ΕΛΙΓΜΟΙ

I. Επιθέσεις

1.

Να αφαιρέσετε από τον Εχθρό τα μέσα συνέχισης του πολέμου, καταλαμβάνοντας όλες τις πιο σημαντικές θέσεις του, οι οποίες του είναι και οι πιο πλεονεκτικές και περιορίζοντάς τον στην περιοχή του.

Να του τα αφαιρέσετε καταστρέφοντας και πυρπολώνοντας τους αγρούς, τις πόλεις, τα χωρία, τους μύλους, βάζοντας ακόμη φωτιά στο στρατόπεδό του με προδοσία, μολύνοντας τα ύδατα, φράζοντας τα περάσματα, διαλύοντας τους δρόμους, τις γέφυρες, δημιουργώντας ξέφωτα στα δάση· τέλος, στερώνοντας του τα τρόφιμα και καταστρέφοντας τις ζωοτροφές με μεγάλη δύναμη Ιππικού, ενώ το στράτευμά σας παραμένει σε μάχη, για να εμποδίσετε να έχει δυνατότητα να στείλει βοήθεια.

2.

Εάν είστε κυρίαρχοι της υπαίθρου, χωρίστε το Στράτευμά σας σε τόσα σώματα όσα μπορείτε να θέσετε σε δράση μαζί και συγχρόνως.

Να σπείρετε τον τρόμο στην περιοχή. Να επιδείξετε τον στρατό σας πιο ισχυρό από όσο είναι στην πραγματικότητα, αποστέλλοντας μεγάλα τμήματα σε διάφορα σημεία, ή διαδίδοντας προς τούτο φήμες.

Να συλλάβετε τους προύχοντες της περιοχής, αν σας φαί-

droits que vous ne pouvez garder.

Enlevez les principaux du pays, s'ils vous sont suspects, en usant avec eux des meilleurs procédés.

3.

Campez près de l'Ennemi, côtoyez ses marches.

Mettez des Garnisons partout, et tâchez de surprendre et d'enlever les magasins de l'Ennemi.

Campez entre l'ennemi et les points d'où il tire ses vivres, afin que toute communication avec eux lui soit interceptée.

Faites semblant de craindre l'Ennemi, et retirez-vous devant lui pour l'attirer dans un terrain désavantageux; retournez ensuite sur vos pas, et attaquez-le.

II. Défensives

1.

Changez souvent de position, et choisissez-en toujours de bonnes.

2.

Tenez-vous près de la mer ou près d'une grande rivière, et fortifiez-vous partout.

3.

Mettez successivement plusieurs partis en campagne, pour découvrir les embuscades, les détachements, et pour éclairer les mouvements de l'Ennemi.

νονται ύποπτοι, χρησιμοποιώντας γι' αυτούς τις καλλίτερες μεθόδους.

3.

Στρατοπεδεύστε κοντά στον Εχθρό, πλευρίστε την πορεία των δυνάμεών του.

Τοποθετείστε παντού φρουρές και προσπαθήστε να αιφνιδιάσετε και να κυριεύσετε τις αποθήκες του Εχθρού.

Στρατοπεδεύστε ανάμεσα στον Εχθρό και στα σημεία από όπου προμηθεύεται τα τρόφιμά του, σε τρόπο ώστε κάθε επικοινωνία μαζί τους να αναχατίζεται.

Προσποιηθείτε ότι φοβάστε τον Εχθρό και υποχωρήστε ενώπιόν του για να τον παρασύρετε σε έδαφος μειονεκτικό γι' αυτόν· επιστρέψτε έπειτα στην αρχική σας θέση και επιτεθείτε εναντίον του.

II. Αμυνες

1.

Αλλάζετε συχνά θέση και επιλέγεται πάντοτε κατάλληλες.

2.

Να μένετε κοντά σε θάλασσα ή κοντά σε ποταμό και οχυρωθείτε ολόγυρα.

3.

Να στέλνετε διαδοχικά ευάριθμα τμήματα σε επιχείρηση, για να ανακαλύπτουν τις ενέδρες, τα αποσπάσματα και για να εξακριβώνουν τις κινήσεις του Εχθρού.

MAXIMES DE GUERRE. GUERRE DES SIÈGES

FORTERESSES

PARTIE II

I. Places

1.

Dans un Etat vaste, l'on fortifie les frontières, les débouchés, les ports; il faut à cet effet avoir principalement égard au bon air, à une situation avantageuse pour la défense, et commode pour le commerce.

2.

Que vos Places de guerre soient donc toutes situées sur vos frontières, et sur vos débouchés principaux.

Avez assez de troupes pour les défendre, assez d'argent pour les entretenir, pour payer les troupes, et pour les approvisionner abondamment en vivres, en munitions; et munissez-les alors d'une garnison suffisante, et capable d'arrêter l'Ennemi et de l'empêcher de pénétrer dans l'intérieur de votre pays.

ΠΟΛΙΟΡΚΗΤΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

ΚΑΣΤΡΑ

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

I. Οχυρές θέσεις

1.

Σε απέραντη χώρα οχυρώνουμε τα σύνορα, τις διεξόδους, τα λιμάνια· πρέπει να προσέχουμε προς τούτο την ποιότητα του αέρα, την προνομιακή θέση για την άμυνα και την κατάλληλη για το εμπόριο.

2.

Οι πολεμικές σας θέσεις πρέπει λοιπόν να βρίσκονται στα σύνορα και στις βασικές διόδους σας.

Να έχετε αρκετά στρατεύματα για να υπερασπίξετε αυτές τις θέσεις, αρκετά χρήματα για να τις συντηρείτε, για να πληρώνετε τους στρατιώτες και να τους εφοδιάζετε με άφθονα τρόφιμα και πολεμοφόδια· και να εγκαταστήσετε εκεί ικανή φρουρά για να συγκρατεί τον Εχθρό και για να εμποδίζει να εισχωρεί στο εσωτερικό της χώρας σας.

II. Citadelles

1.

On a des Citadelles dans un pays conquis, où l'on ne peut pas encore compter sur la fidélité des sujets, afin de les contenir dans leur devoir.

Sur les frontières, afin que si l'Ennemi se rend maître de la Place, par surprise ou par trahison, il en soit chassé par la garnison de la Citadelle.

2.

Le meilleur emplacement des Citadelles est une hauteur qui domine la Place, une rivière dont on soit maître, et en général une situation où elles puissent aisément être secourues.

3.

L'essentiel est que les Citadelles ne soient point trop grandes, afin qu'elles n'exigent pas des garnisons trop considérables.

Qu'il n'y en ait qu'aux Places dont les habitants sont suspects, ou réputés séditieux, ou rebelles à autorité du Souverain, et dans lesquelles il sera indispensable de se servir de ce moyen pour les contenir dans l'obéissance.

II. Κάστρα

1.

Υπάρχουν Κάστρα σε μια κατακτημένη χώρα, όπου δεν μπορούμε να έχουμε ακόμη εμπιστοσύνη στους πολίτες τους για να τους περιορίζουμε στα καθήκοντά τους.

Στα σύνορα, εάν ο Εχθρός καταστεί κυρίαρχος της Οχυράς θέσης από αιφνιδιασμό ή από προδοσία, να είναι δυνατόν να εκδιωχθεί από τη Φρουρά του Κάστρου.

2.

Η καλύτερη τοποθεσία των Κάστρων είναι ένα ύψωμα που δεσπόζει του Στρατοπέδου, ένας ποταμός του οποίου είμαστε κυρίαρχοι και γενικά ένα μέρος όπου εύκολα μπορούν να καταφθάνουν βοήθειες.

3.

Ως βασικό γνώρισμα θεωρείται τα Κάστρα να μην είναι καθόλου υπερβολικά μεγάλα προκειμένου να μη χρειάζεται πολύ σημαντικές φρουρές.

Να υπάρχουν μόνον σε περιοχές στρατοπεδεύσεως, των οποίων οι κάτοικοι είναι ύποπτοι ή θεωρούνται ως στασιαστές, ή ανυπάκουοι στην εξουσία του Ηγεμόνα· σ' αυτές και μόνον θα κρίνεται αναγκαίο να λαμβάνονται μέτρα που θα τους υποχρεώσουν σε υπακοή.

APPROVISIONNEMENTS DES PLACES DE GUERRE

I. Troupes

1.

Pour mettre une proportion juste dans la quantité de troupes dont la Garnison d'une Place de guerre doit être composée, si la Place n'est pas bien grande, comptez autant d'hommes qu'elle a de pas de circonférence: si elle est vaste, comptez à raison de 200 hommes pour chaque Bastion.

2.

Pour la Garde ordinaire de la Place, comptez suivant le nombre des postes, et chaque poste suivant le nombre de Sentinelles dont vous avez besoin.

Faites la répartition des Officiers à proportion des postes principaux que vous avez à garder.

3.

Après avoir fait ce calcul, multipliez-le par trois, afin que le Soldat ait au moins deux nuits franches.

Nota. M.de Vauban compte à raison de 600 hommes pour chaque Bastion, tant pour la défense que pour la garde ordinaire d'une place.

ΑΝΕΦΟΛΙΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΟΛΕΜΙΚΩΝ ΘΕΣΕΩΝ

I. Στρατεύματα

1.

Για να έχουμε σωστή αναλογία στην ποσότητα των στρατευμάτων που πρέπει να συνθέτουν το δυναμικό της Φρουράς μιας πολεμικής θέσης, εάν δεν είναι μεγάλη υπερβολικά, να υπολογίσετε τόσους άνδρες, όσα βήματα αποτελούν την περιφέρειά της: εάν είναι ευρύτατη, να υπολογίσετε διακόσιους άνδρες ανά Προπύργιο.

2.

Για τη μόνιμη φρουρά του Στρατοπέδου, να υπολογίσετε ανάλογα με τον αριθμό οχυρωμένων θέσεων και κάθε θέση ανάλογα με τον αριθμό των Περιπόλων, τις οποίες έχετε ανάγκη.

Να κάνετε την κατανομή των Αξιοματικών ανάλογα με τις βασικές οχυρές θέσεις που θέλετε να φυλάξετε.

3.

Αφού πραγματοποιήσετε αυτόν τον υπολογισμό, να τον πολλαπλασιάσετε επί τρία, προκειμένου ο Στρατιώτης να είναι ελεύθερος για δύο νύκτες.

Σημείωση. Ο κ. de Vauban υπολογίζει ανά 600 άνδρες για κάθε Προπύργιο, τόσο για την άμυνα όσο και για τη μόνιμη φρουρά ενός στρατοπέδου.

II. Munitions

1.

Conservez et ménagez les munitions et les matériaux dont on les compose, de sorte que vous en ayez pour treize mois au moins, à raison de dix coups par jour pour chaque pièce de canon, d'une demi-livre de poudre pour chaque Soldat, et d'une quantité de balles de calibre proportionnée à celle de la poudre.

Que dans ce calcul soit comprise la poudre pour les mines, les grenades, les bombes et les mortiers.

2.

Ayez des armes, des outils de toutes les espèces, et pour toutes les opérations de Sièges imaginables.

3.

Ayez du canon de différentes espèces, de différents calibres, et à différents usages, à raison de 4 pièces de chaque espèce par Bastion.

III. Vivres

1.

Conservez et ménagez les Vivres, pourvoyez-en les magasins pour un an, visitez les magasins deux fois l'année, et

II. Πολεμοφόδια

1.

Να διατηρείτε και να διευθετείτε τα πολεμοφόδια και τα υλικά που τα συνθέτουν, σε τρόπο ώστε να έχετε τουλάχιστον για δεκατρείς μήνες, ήτοι για δέκα κανονιοβολισμούς ημερησίως για κάθε κανόνι και να διαθέτετε μισή λίβρα πυρίτιδας για κάθε στρατιώτη και μια ποσότητα σφαίρες διαμετρήματος ανάλογα με εκείνη της πυρίτιδος.

Στον υπολογισμό αυτό πρέπει να περιλαμβάνονται η πυρίτιδα για τις νάρκες, τις χειροβομβίδες, τις βόμβες, τους όλμους.

2.

Να έχετε όπλα, εργαλεία κάθε είδους και για όλες τις δυνατές επιχειρήσεις Πολιορκίας.

3.

Να έχετε διαφορετικού είδους κανόνια, διαφόρου διαμετρήματος και για διάφορες χρήσεις, ανά 4 μονάδες κάθε είδους ανά προπύργιο.

III. Τρόφιμα

1.

Να διατηρείτε και να διευθετείτε τα τρόφιμα, να εφοδιάζετε με αυτά τις αποθήκες για ένα χρόνο, να επισκέπτεσθε

remplacez à mesure ce que vous en ôtez.

2.

Ayez dans vos magasins des grains de toute espèce, du biscuit, du sel, du beurre, du fromage, de la graisse, de l'huile, du lard, de la viande salée et fumée, des oignons, du tabac, du vin, de l'eau-de-vie, du vinaigre, de la bière, des épices, du bois de chauffage et de construction, des moulins à bras et à eau, à vent et à chevaux, de la paille, du foin, de l'avoine, des habillements, du linge, de la buffleterie, des souliers, des bas, des guêtres, des bottes, des cuirs.

3.

Ayez enfin des citernes et des puits dont on ne puisse vous couper les eaux.

IV. Outils

1.

Ayez dans vos arsenaux une provision suffisante de tout ce qui appartient à l'Artillerie, en canons, affûts, mortiers, pétards, boulets, bombes et grenades de tout calibre.

τις αποθήκες δυο φορές ετησίως και να συμπληρώνετε προοδευτικά ό,τι αφαιρείτε από εκεί.

2.

Να έχετε στις αποθήκες σας κάθε είδους δημητριακά, παξιμάδια, αλάτι, βούτυρο, τυρί, λίπος, λάδι, λαρδί, παστό και καπνιστό κρέας, κρεμμύδια, καπνό, κρασί, ρακί, ξύδι, μπόρα, καρκεύματα, ξύλα για θέρμανση και για κατασκευές, μύλους χειροκίνητους, νερόμυλους, ανεμόμυλους και ιπποκίνητους, άχυρα, σανό, βρώμη, ενδύματα, ασπρόρουχα, δεσμούς ανάρτησης όπλων, υποδήματα, κάλτσες, γκέτες, μπότες, δέρματα.

3.

Να έχετε, τέλος, δεξαμενές και πηγάδια, με τα οποία δεν είναι δυνατόν να σας λείψει το νερό.

IV. Εργαλεία

1.

Να έχετε στα οπλοστάσιά σας αρκετή προμήθεια από όλα αυτά που ανήκουν στο Πυροβολικό, κανόνια, κιλλίβαντες, όλμοι, κροτίδες οβίδες, βόμβες και χειροβομβίδες κάθε μεγέθους.

2.

Ayez-en une de mousquets, d'armes à feu, de faulx, de carcasses, de sacs à terre.

3.

Ayez-en une encore très abondante de plomb, de fer, d'acier, d'étain, de cuivre, de clous, de cailloux, de sable, de soufre, de salpêtre, de charbon, de matières combustibles, de sacs de cuir, de pompes à feu, d'agrêts de ponts, de lanternes, de pots à feu, de palissades, de chevaux de frise, de haches, de pèles, de pioche, de bêches, de cordes, de mèches, de charrettes, de brouettes, de gabions, de fascines, de claies, de pontons de cuivre, de canne et de cuir, de sacs et de tentes.

4.

Ayez enfin, avec tous ces outils et matériaux, les ouvriers de toute espèce, comme Serruriers, Maréchaux, Charpentiers, et autres.

2.

Να έχετε μια ποσότητα από τυφέκια (μουσκέτα), πυροβόλα όπλα, κοσιές, σκαλωσιές (βάσεις), σάκκους με χώμα.

3.

Να έχετε ακόμη άφθονη ποσότητα από μολύβι, σίδηρο, ατσάλι, κασσίτερο, χαλκό, καρφιά, χαλίκια, άμμο, θειάφι, νιτρικό κάλιο, κάρβουνο, εύφλεκτες ύλες, δερμάτινους σάκκους, πυροσβεστικές αντλίες, όργανα γεφυρών, φανούς, στήλες πυρός, φράχτες, μηχανές χαρακωμάτων, τάπες, σχοινιά, φυτίλια, αμάξια, καροτσάκια, καλαμωτές, χάλκινες εξέδρες, καλάμια και δέρματα, σακιά και σκηνές.

4.

Να έχετε, τέλος, με όλα αυτά τα εργαλεία και υλικά, τεχνίτες κάθε είδους, όπως κλειθροποιούς, πεταλωτές, ξυλουργούς και άλλους.

PRÉCAUTIONS POUR LA SÛRETÉ DES PLACES DE GUERRE

I. Corps-de-Garde

1.

Logez les Troupes dans deux, trois ou quatre quartiers différents de la ville, le long des remparts, et près des portes.

2.

Etablissez des Corps-de-Garde à toutes les portes, sur la place d'armes, au centre de la ville, près de la Maison de Ville et du Gouvernement, à l'entrée et à la sortie des eaux, sur la rivière, s'il y en a une qui traverse la ville, ou qui passe auprès; au confluent de deux rivières, s'il y en a qui se joignent auprès d'une Place de guerre; et enfin dans toutes les parties importantes et faibles d'une ville, et garnissez-les de palissades.

Posez des Sentinelles sur les remparts à tous les magasins, et dans tous les endroits importants à garder.

3.

Placez des Gardes de Cavalerie dans la campagne, aux environs de la place, et donnez-leur un mot différent de ce-

ΠΡΟΦΥΛΑΞΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΕΜΙΚΩΝ ΘΕΣΕΩΝ

I. Σώμα Φρουρών

1.

Να εγκαταστήσετε τα Στρατεύματά σας σε δύο, τρεις ή τέσσερες διαφορετικούς συνοικισμούς της πόλης, κατά μήκος των τειχών και κοντά στις πύλες.

2.

Να τοποθετήσετε Σώματα Φρουράς σε όλες τις πύλες, στην αποθήκη των όπλων, στο κέντρο της πόλης, κοντά στα κτήρια του Δημαρχείου και της Κυβέρνησης, στην είσοδο και στην έξοδο των υδάτων, επί του ποταμού, εάν υπάρχει ποταμός που διασχίζει την πόλη ή που ρέει σε κοντινή απόσταση· στο σημείο συνάντησης δύο ποταμών· εάν υπάρχουν δυο ποταμοί που ενώνονται κοντά σε πολεμική θέση· και τέλος σε όλα τα σημαντικά και ασθενή μέρη μιας πόλης και να τα περιλάβετε με φράχτη.

Βάλτε Σκοπιές επάνω στα τείχη, σε όλες τις αποθήκες και σε όλα τα σημαντικά προς φύλαξη μέρη.

3.

Να τοποθετήσετε Φρουρές Ιππικού στην ύπαιθρο, στα περίχωρα της πολεμικής θέσης και να τις δώσετε ένα σύν-

lui que vous donnez aux Gardes de l'intérieur de la Place.

4.

Renforcez les Gardes toutes les fois que vous croirez que cette précaution puisse devenir nécessaire; mais surtout toutes les fois qu'il y aura une grande affluence de monde dans la ville, comme en temps de foire, de vendange, de récolte; les jours de fêtes, de marchés, d'exécutions publiques; aux grandes fêtes, aux processions.

5.

Quelque compte que vous puissiez faire sur la fidélité des Bourgeois, ne placez jamais les Gardes bourgeoises que dans les postes les moins importants et les moins exposés.

6.

Si vous ne pouvez pas faire grand fond sur la fidélité des Bourgeois, désarmez-les.

Faites publier des bans, par lesquels il leur soit défendu, sous des peines rigoureuses, d'entretenir aucune correspondance, aucun négoce, ni aucun commerce avec l'Ennemi; de recevoir, loger et garder dans leurs maisons aucun étranger, sans le dénoncer et en prévenir le Commandant; de se faire voir sur les remparts, ou dans les ouvrages; de s'attrouper,

θημα διαφορετικό από εκείνο που δίνετε στις Φρουρές του εσωτερικού της πολεμικής θέσης του στρατοπέδου.

4.

Να ενισχύσετε τις Φρουρές κάθε φορά που θα θεωρείτε ότι αυτή η πρόνοια είναι αναγκαία· σε κάθε περίπτωση όμως όταν θα υπάρχει μεγάλη συρροή κόσμου στην πόλη, όπως σε εποχές εμποροπανήγυρης, τρύγου, συγκομιδής προϊόντων· κατά τις ημέρες εορτών, αγορών, δημόσιων εκτελέσεων· κατά τις μεγάλες εορτές και τις λιτανείες.

5.

Όση εμπιστοσύνη κι αν έχετε στους Μεγαλοαστούς, μη τοποθετείτε ποτέ αστικές Φρουρές παρά μόνον στα φυλάκια που είναι τα λιγότερο σημαντικά και τα λιγότερο εκτεθειμένα.

6.

Εάν δεν μπορείτε να βασισθείτε στην πίστη των Μεγαλοαστών, τότε να τους αποπλίσετε.

Δημοσιοποιείτε την Αγγελία με την οποία απαγορεύεται σ' αυτούς επί αυστηρής ποινής, να διατηρούν οποιαδήποτε επικοινωνία, συναλλαγή, εμπόριο ή συνεννόηση με τον Εχθρό· να δέχονται, φιλοξενούν και συντηρούν στα σπίτια τους χωρίς να τους καταδίδουν και προειδοποιούν τον Διοικητή· να εμφανίζονται στα τείχη ή στα εργοτάξια· να

de faire des assemblées secrètes, enfin d'aller la nuit dans les rues sans lumière. Ordonnez-leur, sous les mêmes peines, d'être retirés dans leurs maisons, tous les soirs à une heure prescrite, et à la moindre allarme, de mettre des lumières aux fenêtrés.

7.

A l'occasion des processions publiques et religieuses, ne souffrez pas que personne s'y trouve le visage couvert, comme il est d'usage dans certaines Confréries. Rien de toutes ces choses ne doit se pratiquer dans une ville de guerre, sans la permission et sans la participation du Commandant.

8.

Si enfin la Bourgeoisie se révolte, mettez le feu aux quatre coins et au centre de la ville, et n'épargnez personne.

II. Fermeture et ouverture des Portes

1.

Les Portes d'une ville de guerre doivent se fermer au coucher et s'ouvrir au lever du soleil.

σχηματίζουν ομάδες και να συναθροίζονται κρυφά, τέλος να βρίσκονται τη νύχτα σε δρόμους χωρίς φωτισμό. Διατάξτε τους, με την απειλή των ιδίων ποινών, να περιορίζονται στο εσωτερικό των σπιτιών τους, κάθε βράδυ κατά την προδιαγεγραμμένη ώρα και με τον παραμικρό συναγερμό να βάζουν τα φωτιστικά στα παράθυρα τους.

7.

Στη διάρκεια δημοσίων παρελάσεων και θρησκευτικών λιτανειών, να μην επιτρέπεται να βρίσκεται κάποιος εκεί με πρόσωπο καλυμμένο, όπως συνηθίζεται σε ορισμένες Συντεχνίες. Τίποτε από όλα αυτά δεν πρέπει να συμβαίνει σε μια πολεμική πόλη χωρίς την άδεια και τη συμμετοχή του Διοικητή.

8.

Εάν, τέλος, η Αστική τάξη επαναστατήσει, να βάλετε φωτιά στα τέσσερα σημεία και στο κέντρο της πόλης και να μην αφήσετε να σωθεί κανένας.

II. Κλείσιμο και Άνοιγμα των Πυλών

1.

Οι Πύλες μιας πολεμικής πόλης πρέπει να κλείνουν με τη δύση και να ανοίγουν με την ανατολή του ηλίου.

Le Major de la Place doit s'y trouver en personne, et toutes les Gardes doivent être sous les armes.

2.

A l'ouverture des Portes, on commence par ouvrir le guichet, et l'on y fait passer des troupes pour aller à la découverte, et pour battre l'estrade.

3.

A la fermeture, de même qu'à l'ouverture des Portes, ayez attention de ne jamais laisser entrer beaucoup de monde à la fois, soit à pied ou à cheval ou en voiture, ni aucune voiture ou chariot, sans avoir examiné ce qu'il y a dedans.

Faites ordonner aux Sentinelles d'arrêter et d'examiner tout ce qui se présente pour sortir ou pour entrer, et enfin de demander à tous ceux qui entrent, leurs logements, et de se faire remettre leurs armes, s'ils en ont.

4.

Les Aubergistes doivent de même examiner et désarmer tous ceux qui viennent loger chez eux, et en donner tous les jours une liste au Gouverneur, qui examine ensuite si ces listes s'accordent avec les rapports des Gardes.

Ο Διοικητής του Στρατοπέδου πρέπει να βρίσκεται εκεί αυτοπροσώπως και όλοι οι φρουροί πρέπει να είναι ένοπλοι.

2.

Κατά το άνοιγμα των Πυλών, αρχίζουμε ανοίγοντας τη μικρή πόρτα από όπου οδηγούμε τις στρατιωτικές μονάδες με αποστολή να περιδιαβάζουν προς αναγνώριση και διερεύνηση τους δρόμους.

3.

Στο κλείσιμο όπως και στο άνοιγμα των Πυλών να προσέχετε ώστε να μην αφήσετε να εισέλθει συγχρόνως πολύς κόσμος είτε πεζοί ή έφιπποι ή σε άμαξες, ούτε καμιά απολύτως άμαξα ή καρότσι, χωρίς προηγουμένως να ελεγχθεί το φορτίο τους.

Δώστε διαταγή στις Φρουρές να σταματούν και να ελέγχουν οτιδήποτε παρουσιάζεται για να εισέλθει ή εξέλθει και, τέλος, να ερωτούν όλους όσους εισέρχονται για τα καταλύματά τους και να τους υποχρεώνουν να παραδίδουν τα όπλα τους, αν βέβαια έχουν όπλα.

4.

Οι ιδιοκτήτες Πανδοχείων πρέπει επίσης να ελέγχουν και να αποπλίζουν όσους έρχονται για διαμονή στην επιχείρησή τους και να παραδίδουν καθημερινά κατάλογο των ενοίκων στον Διοικητή, ο οποίος στη συνέχεια εξετάζει αν οι κατάλογοι αυτοί συμφωνούν με τις αναφορές των Φρουρών.

5.

Les Portes d'une ville de guerre ne doivent jamais s'ouvrir la nuit, à moins que ce ne soit pour un objet de la plus grande importance, et alors le Gouverneur doit y être présent.

III. Ordres, Rondes et Patrouilles

1.

Dans une ville de guerre, l'ordre ne doit se donner qu'après la fermeture des Portes.

Donnez aux Gardes de l'extérieur un mot différent de celui que vous donnez aux Gardes de l'intérieur de la Place.

Changez le mot toutes les fois que vous serez dans le cas d'ouvrir les portes pendant la nuit, en cas d'allarme et de désertion.

2.

Les Rondes doivent être réglées par le Gouverneur de la Place, suivant les circonstances et ses vues. Le Major de la Place fait autant de billets qu'il y a de Rondes d'ordonnées, écrit sur ces billets les noms de ceux qui sont commandés pour ce genre de service, donne à chacun d'eux son billet, lequel se transporte à l'heure qui lui est indiquée au Corps-de-Garde principal, y montre son billet, y reçoit le mot, et

5.

Οι Πύλες μιας πολεμικής πόλης δεν πρέπει να ανοίγουν ποτέ στη διάρκεια της νύχτας, εκτός αν πρόκειται για αντικείμενο υψίστης σημασίας και στην περίπτωση αυτή ο Διοικητής οφείλει να είναι παρών.

III. Διαταγές

1.

Σε μια εμπόλεμη πόλη η διαταγή πρέπει να δίνετε μόνον μετά το κλείσιμο των Πυλών.

Δώστε στις Φρουρές του εξωτερικού σύνθημα διαφορετικό από εκείνο που δίνεται στις Φρουρές του εσωτερικού του Στρατοπέδου.

Να αλλάζετε το σύνθημα κάθε φορά που θα είσθε υποχρεωμένοι να ανοίγετε τις Πύλες κατά τη νύχτα, σε περίπτωση συναγερμού και λιποταξίας.

2.

Οι περιπολίες πρέπει να ρυθμίζονται από τον Στρατοπεδάρχη, ανάλογα με τις περιστάσεις και τις εκτιμήσεις του. Ο Επιτελάρχης εκδίδει τόσα σημειώματα όσες και οι διατεταγμένες περιπολίες, γράφει σ' αυτά τα ονόματα όσων έχουν ορισθεί για τέτοιου είδους υπηρεσία, παραδίδει στον καθένα τα σημειώματά του, κι αυτός οφείλει να παρουσιασθεί την ώρα που του έχει καθορισθεί στο Σώμα της κυρίας

part de là pour faire sa ronde dans la partie qui lui est prescrite.

Les Rondes ordinaires visitent les Sentinelles le long des remparts. Les Rondes extraordinaires, qui se font souvent par le Gouverneur même, visitent non seulement les Sentinelles, mais aussi les Corps-de-Gardes, pour examiner s'il y a du feu et de la lumière, si les Gardes et les Sentinelles sont alertes, si leurs armes sont en bon état, si les Officiers et les Soldats sont tous à leur poste, et exacts à leur devoir, si le mot de l'ordre est exactement le même à tous les Postes, et tel qu'il a été donné.

3.

Les patrouilles sont prises des Gardes. Elle font leurs tournées dans l'intérieur de la ville, arrêtent tous ceux qu'ils rencontrent dans les rues, commettant du désordre, paraissant suspects, ou s'y trouvant aux heures défendues ou d'ailleurs en défaut, et veillent à ce que tout soit tranquille dans les cabarets et dans les maisons aux heures ordonnées.

Φρουράς, όπου επιδεικνύοντας το σημείωμά του δέχεται στο σύνθημα και φεύγει από εκεί για να εκτελέσει την περιπολία του στην περιοχή που του έχει προκαθορισθεί.

Οι κανονικές περιπολίες επισκέπτονται τα φυλάκια κατά μήκος των τειχών.

Οι έκτακτες περιπολίες, που οργανώνονται συχνά από τον ίδιο τον Διοικητή, επισκέπτονται όχι μόνον τα φυλάκια, αλλά και τα Σώματα φρουρών, για να εξετάσουν αν υπάρχει φωτιά και φωτισμός, αν οι Φρουροί και τα Φυλάκια βρίσκονται σε επιφυλακή, αν τα όπλα τους είναι σε καλή κατάσταση, αν οι Αξιωματικοί και οι Στρατιώτες βρίσκονται όλοι στη θέση τους και επιτελούν με ακρίβεια το καθήκον τους, αν το σύνθημα είναι ακριβώς το ίδιο σε όλα τα φυλάκια και ίδιο με εκείνο που είχε δοθεί.

3.

Οι περίπολοι σχηματίζονται από φρουρούς. Εκτελούν τις επιθεωρήσεις τους στο εσωτερικό της πόλης, συλλαμβάνουν όλους όσους συναντούν στους δρόμους να κάνουν αταξίες και να φαίνονται ύποπτοι ή να βρίσκονται εκεί κατά τις απαγορευμένες ώρες, και εκτός κανονισμών και να επιβλέπουν ότι τα πάντα είναι ήσυχα στα καπηλεία και στα σπίτια κατά τις διατεταγμένες ώρες.

IV. Cas d'allarme

1.

Établissez des signaux à chaque poste, afin que, si quelque poste aperçoit un détachement ennemi aux environs de la Place, il puisse donner un signal qui marque la force du détachement, le côté d'où il vient, et la quantité de Cavalerie qu'il est nécessaire de faire sortir de la Place, et d'envoyer à sa rencontre; alors cette Cavalerie doit sortir avec précaution, et être soutenue par une troupe d'Infanterie pour la recevoir en cas d'échec.

2.

S'il s'élève du tumulte dans la Place, faites lever les ponts, fermer les portes, prendre les armes à la Garnison, et rester les Troupes sous les armes, jusqu'à ce que tout soit apaisé.

3.

S'il survient un incendie, ne laissez accourir au feu que les troupes commandées pour s'y porter, les ouvriers avec les pompes et les outils nécessaires pour éteindre le feu et pour abattre les maisons voisines, les hommes et les femmes en état de porter de l'eau.

Renforcez les Gardes, et faites faire des patrouilles con-

IV. Περίπτωση συναγερμού

1.

Να τοποθετήσετε σήματα σε κάθε φυλάκιο, ώστε αν κάποιος από αυτά αντιληφθεί ένα εχθρικό απόσπασμα στα περικόρια του Στρατοπέδου να δώσει σήμα που να γνωστοποιεί τη δύναμη του αποσπάσματος, την πλευρά από την οποία έρχεται και το πλήθος του Ιππικού που είναι αναγκαίο να εξέλθει του Στρατοπέδου και να σπεύσει προς συνάντησή του. Το Ιππικό αυτό λοιπόν πρέπει να εξέλθει με προφύλαξη και να υποστηρίζεται από δύναμη Πεζικού για να υποδεχθεί σε περίπτωση αποτυχίας.

2.

Αν υπάρξει ταραχή στο Στρατόπεδο, υψώστε τις γέφυρες, κλείστε τις πύλες, πάρτε τα όπλα από τη Στρατιωτική Μονάδα και διατηρείτε τις Δυνάμεις ένοπλες μέχρις ότου τα πάντα να ηρεμήσουν.

3.

Αν συμβεί πυρκαϊά μην αφήσετε να τρέξουν στη φωτιά παρά μόνον οι επιτετραμμένες προς τούτο στρατιωτικές δυνάμεις, οι εργάτες με τις αντλίες πυρόσβεσης και τα αναγκαία εργαλεία για το σβύσιμο της φωτιάς και για την κατεδάφιση των γειτονικών σπιτιών, οι άνδρες και οι γυναίκες που είναι σε θέση να μεταφέρουν νερό.

tinuelles pour empêcher les vols et les désordres.

4.

En cas d'attaque de nuit, le Gouverneur se transporte à la Garde principale, fait renforcer toutes les Gardes, allumer des pots à feu dans les ouvrages, et en jeter dans la campagne pour l'éclairer.

Les Troupes qui ont descendu la Garde retournent à leur ancien poste pour renforcer celles qui y sont.

Les Troupes qui sont commandées pour monter la Garde, s'assemblent sur la place d'armes.

Les Aubergistes ne laissent sortir aucun Étranger de leurs maisons.

Να ενισχύσετε τις Φρουρές και να γίνονται συνεχείς περιπολίες για να εμποδίζουν τις κλοπές και τις αταξίες.

4.

Σε περίπτωση νυκτερινής επίθεσης, ο Διοικητής μεταβαίνει στην κεντρική Φρουρά, ενεργεί ώστε να ενισχυθούν όλα τα φυλάκια, να ανάψουν δοχεία φωτός σε όλες τις επάλξεις και να ρίψουν ορισμένα στην ύπαιθρο για να την φωτίσουν.

Οι Στρατιωτικές δυνάμεις που ενίσχυσαν την Φρουρά επιστρέφουν στην προηγούμενη θέση τους για να ενδυναμώσουν εκείνες που βρίσκονται εκεί.

Οι Στρατιωτικές δυνάμεις που έχουν εντολή να πραγματοποιήσουν σκοπιά, συγκεντρώνονται στο χώρο των όπλων.

Οι ιδιοκτήτες πανδοχείων δια θα αφήσουν κανένα Ξένο να εξέλθει από τα κτήριά τους.

ATTAQUE DES PLACES

I. Attaque de vive force

Si vous voulez attaquer une Place de vive force, saisissez le moment où vous serez informé avec certitude que la Garnison est faible, ou qu'il y règne une terreur panique.

Attaquez l'épée à la main de tous les côtés en même temps, et avec la plus grande vigueur et opiniâtreté.

II. Blocus

1.

Formez le Blocus d'une Place lorsqu'elle est trop peuplée, lorsqu'il y a disette de vivres, avant que la récolte soit faite, enfin lorsqu'elle sera remplie de monde, comme en temps de foire et de procession.

2.

A cet effet, cantonnez les Troupes dans les villages, aux environs de la Place, et surtout sur les principaux débouchés; masquez par des postes toutes les portes et sorties de la Place, afin que personne ne puisse en sortir ni y entrer.

ΕΠΙΘΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΩΝ

I. Επίθεση με μεγάλη δύναμη

Εάν θελήσετε να προσβάλετε ένα Στρατόπεδο με μεγάλη δύναμη, επιλέξτε τη στιγμή όταν θα έχετε ενημερωθεί με βεβαιότητα ότι η Φρουρά είναι ανίσχυρη ή ότι βασιλεύει εκεί φοβερός πανικός.

Να επιτεθείτε με το ξίφος στο χέρι από όλα τα μέρη συγχρόνως και με την πιο μεγάλη δύναμη και πείσμα.

II. Αποκλεισμός

1.

Να ενεργήσετε τον αποκλεισμό μιας Στρατιωτικής περιοχής, όταν έχει υπερπληθυσμό, όταν υπάρχει έλλειψη τροφίμων, πριν συντελεστεί η συγκομιδή και, τέλος, όταν θα είναι γεμάτη από κόσμο, όπως σε εποχή εμποροπανηγυρης ή λιτανείας.

2.

Προς τούτο, να κατασκηνώσουν τα Στρατεύματα στα χωρία, στα περίχωρα της Στρατιωτικής περιοχής και κυρίως στις οδικές διεξόδους· να τοποθετήσετε σκοπιές σε όλες τις πύλες και εξόδους ώστε κανένας να μην μπορεί να εξέλθει ούτε να εισέλθει.

3.

Construisez des forts ou des redoutes pour assurer vos communications et vos convois.

Elevez des lignes de circonvallation, avec des redoutes de distance en distance, qui se défendent mutuellement, à la portée du canon.

Formez des inondations à l'entour de la Place, ou coupez-lui l'eau.

Détruisez à coups de canon les ponts et les moulins de la Place.

4.

Si une rivière traverse la Place, mettez-vous à cheval dessus, construisez des ponts pour la communication de vos quartiers, et des redoutes sur les deux rives.

Barrez la rivière avec des chaînes ou avec un double rang de pallisades.

Jetez dans l'eau, et fixez-y de grands arbres, dont les principales branches seront taillées en pointe, et joints par des crochets de fer, afin d'avoir le temps d'ouvrir les ponts pour laisser passer tout ce que l'Ennemi pourrait faire descendre, et empêcher par-là que le choc ne brise et ne détruise rien.

3.

Κτίστε φρούρια και οχυρώματα για να ασφαλίσετε τις επικοινωνίες σας και τις εφοδιοπομπές σας.

Δημιουργείστε ελικοειδείς γραμμές με οχυρώματα ανά διαστήματα για να αλληλοϋποστηρίζονται εντός της εμβέλειας του κανονιού.

Σχηματίστε νεροπλημμύρα γύρω από τη Στρατιωτική περιοχή ή κόψτε την παροχή νερού προς αυτήν.

Καταστρέψτε με κανονιοβολισμούς τις γέφυρες και τους μύλους της Στρατιωτικής περιοχής.

4.

Αν ένας ποταμός διασχίζει την περιοχή, να τοποθετηθείτε και από τις δύο πλευρές, να κατασκευάσετε γέφυρες για την επικοινωνία των στρατοπέδων σας και των οχυρωμάτων σας στις δυο όχθες.

Φράζτε τον ποταμό με αλυσίδες ή με διπλή σειρά από ξυλόφρακτες.

Ρίξτε μέσα στο νερό και στερεώστε εκεί μεγάλα δένδρα, των οποίων τα βασικά κλαδιά θα είναι κλαδωμένα μυτερά και ενωμένα με σιδερένια άγκιστρα, ώστε να έχετε τον χρόνο να ανοίξετε τις γέφυρες για να περάσει οτιδήποτε ο εχθρός θα μπορούσε να κατεβάσει και να εμποδίσετε έτσι να σπάσει και να καταστραφεί κάτι από τη σύγκρουση.

III. Surprise

1.

Pour prendre une Place par surprise, il faut avoir une connaissance exacte et parfaite de la situation, des parties fortes et faibles de cette Place, et des chemins que vous devez tenir pour y arriver, afin de pouvoir juger, s'il convient de faire marcher vos troupes ensemble, ou de les séparer en différentes parties.

Lorsque vous formez une telle entreprise, munissez-vous de tous les outils nécessaires pour son exécution; ayez-en le double de ce que vous en avez besoin, de chaque espèce, afin que, s'il y en a qui viennent à manquer, vous en ayez d'abord d'autres à la place, ou de rechange, et qu'il ne puisse vous arriver aucun retard ni aucune confusion.

Calculez et combinez votre marche suivant la quantité de troupes que vous mettez en mouvement, suivant le train que vous menez à leur suite, et la nature des chemins que vous avez à suivre.

Faites vos dispositions avant de vous mettre en marche; donnez-les par écrit à ceux qui doivent agir, et spécifiez-y les noms de chacun d'eux.

Enfin, ne commandez pour une telle expédition que les plus braves Soldats, les plus ingambes, les plus intrépides et les plus déterminés.

III. Αιφνιδιασμός

1.

Για να καταλάβετε μια Οχυρή Θέση με αιφνιδιασμό, πρέπει να έχετε σωστή και τέλεια γνώση της κατάστασης, των ισχυρών και αδυνάτων σημείων αυτής της θέσης και των δρόμων, που πρέπει να κατέχετε για να φτάσετε εκεί, προκειμένου να είσθε σε θέση να κρίνετε αν αρμόζει να προχωράτε με όλες σας τις δυνάμεις ενωμένες ή να τις χωρίζετε σε διάφορα τμήματα.

Όταν οργανώνετε μια τέτοια επιχείρηση, να προμηθευθείτε όλα τα αναγκαία εργαλεία για την εκτέλεσή της· να έχετε εις διπλούν όσα σας είναι απαραίτητα, κάθε είδους, ώστε σε περίπτωση που σας λείψουν ορισμένα, να έχετε άλλα στη θέση τους ή προς αντικατάσταση και να μην είναι δυνατόν να σας συμβεί κάποια καθυστέρηση ή σύγχυση.

Να υπολογίσετε και να συνδυάσετε την πορεία σας σύμφωνα με την ποσότητα των στρατευμάτων που θέτετε σε κίνηση, το ρυθμό που ορίζετε στην ακολουθία τους και τη φύση των δρόμων που πρέπει να ακολουθήσετε.

Οι ρυθμίσεις αυτές να γίνουν πριν την έναρξη της πορείας· να τις δώσετε εγγράφως σε όσους πρέπει να ενεργήσουν και να καθορίσετε ειδικά τα ονόματα του καθενός από αυτούς.

Τέλος, για μια παρόμοια εκστρατεία να επιλέγετε τους πιο γενναίους, τους πιο ζωντανούς, τους πιο ατρόμητους και τους πιο αγέρωχους Στρατιώτες.

2.

Entre autres instruments dont on se sert pour exécuter une telle entreprise, les plus essentiels sont les pétards et les échelles.

Les échelles doivent être longues, légères et aisées à porter, garnies en bas de pointes de fer, afin de pouvoir les fixer en terre; et en haut, d'étoffe rembourrée de laine ou de crin, afin de pouvoir les appuyer au mur sans faire de bruit.

3.

On surprend une Place par escalade, lorsque son enceinte est mauvaise, peu élevée, qu'il s'y trouve des brèches, ou qu'elle est facile à ouvrir. Escaladez alors dans différents points en même temps; et pendant qu'une partie de vos troupes escalade, qu'une autre cherche à entrer dans la Place par les embrasures, lorsqu'elles ne sont pas fort élevées, par les égouts et par l'entrée des eaux; tâchez d'attirer l'attention et les principales forces de l'Ennemi dans une autre partie, par une fausse attaque, et faites faire un feu continuel sur les flancs et les défenses de la place.

Lorsque vous serez dans la Place, employez une partie de vos troupes aux travaux nécessaires pour vous y maintenir, une autre partie pour couvrir et soutenir les Travailleurs, une troisième pour la Garde extérieure de la Place, et pour observer ce qui se passe dans la campagne; une quatrième

2.

Μεταξύ των εργαλείων που χρησιμοποιούμε για να εκτελέσουμε μια τέτοια επιχείρηση, τα πιο σημαντικά είναι οι κροτίδες και οι ανεμόσκαλες. Οι ανεμόσκαλες πρέπει να είναι μακριές, ελαφρές και εύκολες στη μεταφορά, εφοδιασμένες στη βάση με μεταλλικές αιχμές ώστε να στεριώνονται στο έδαφος· και στο επάνω μέρος με ύφασμα γεμισμένο με μαλλί ή τρίχες ώστε να είναι δυνατόν να στηριχθούν στον τοίχο χωρίς να προκαλέσουν θόρυβο.

3.

Αιφνιδιάζουμε μια ισχυρή θέση με αναρρίχηση, όταν το περιτείχισμά της είναι κακό, ελάχιστα υψηλό, με σχισμές ώστε να είναι εύκολο το πέρασμά του. Αναρριχηθείτε σε διάφορα σημεία συγχρόνως. Και ενώ μέρος του στρατού σας πραγματοποιεί αναρρίχηση, ένα άλλο επιχειρεί να εισέλθει στο φρούριο από τα ανοίγματα όταν δε βρίσκονται σε ψηλό σημείο, από τους υπονόμους και από την είσοδο των υδάτων· προσπαθήστε να τραβήξετε την προσοχή και τις κυριώτερες δυνάμεις του Εχθρού σε τελείως διαφορετικό σημείο με εικονική επίθεση και ανάψτε φωτιά που θα την τροφοδοτείτε συνέχεια στις πλαγιές και στις αμυντικές θέσεις του φρουρίου.

Όταν βρεθείτε εντός του φρουρίου, να χρησιμοποιήσετε τμήμα των στρατευμάτων σας για τα έργα που θα εξασφαλίσουν την κατοχή σας, ένα άλλο τμήμα για να καλύπτει και

pour mettre en bataille sur les Places; dispersez le reste dans les rues pour faire des prisonniers et désarmer les habitants; partagez les maisons pour le pillage, de manière que les meilleures échoient de préférence aux troupes qui se seront le plus distinguées; repartissez le reste au hazard, ou faites-les tirer au sort par quartier.

4.

On surprend une place par ruse, en profitant de la négligence des Gardes; pour embarrasser les portes avec des voitures, des charrettes, des chariots, pour égorger les Corps-de-Gardes au moyen des Soldats qui se sont introduits dans la place en secret, seul à seul, cachés dans des chariots, dans des bateaux, ou comme déferreurs, ou déguisés en marchands, en prêtres, en femmes, en bourgeois, ou en paysans; en mettant le feu aux Faubourgs, et pendant que tout le monde accourt pour l'éteindre, on surprend les Gardes des portes et on s'en rend maître.

Ou, lorsqu'on est averti qu'un détachement ennemi doit rentrer dans la place, on se fait passer pour lui, en se prévalant d'un ordre soit-disant intercepté, ou en produisant un supposé, qui porte de faire sortir une partie de la garnison, ou d'y faire entrer des troupes fraîches.

υποστηρίζει τους Εργάτες· ένα τρίτο για την εξωτερική Φρουρά και για να παρατηρεί οτιδήποτε συμβαίνει στην ύπαιθρο· τέταρτο τμήμα για να δημιουργεί ταραχή στο φρούριο· διασκορπίστε το υπόλοιπο μέρος στους δρόμους για να συλλάβουν ομήρους και να αφοπλίσουν τους κατοίκους. Μοιράστε τα σπίτια για λεηλασία με τρόπο ώστε τα καλλίτερα να πέσουν κατά προτίμηση στα στρατεύματα που θα διακριθούν ιδιαίτερα· μοιράστε τα υπόλοιπα στην τύχη ή βάλτε κλήρο ανά συνοικία.

4.

Αιφνιδιάζουμε ένα φρούριο με τέχνασμα, επωφελούμενοι από την αμέλεια των φρουρών· για να φράξουμε τις πύλες με οχήματα, άμαξες, καροτσάκια, για να κόψουμε το λαιμό των Σωμάτων Φρουράς με Στρατιώτες που θα έχουν εισέλθει κρυφά στο φρούριο, ένας προς ένα, κρυμμένοι μέσα σε καρότσες ή μέσα σε πλεούμενα, ή ως αποσυναρμολογητές, ή μεταμφιεσμένοι σε εμπόρους, σε ιερείς, σε γυναίκες, σε αστούς ή σε χωρικούς· βάζοντας φωτιά στα περιχωρα και ενώ όλοι τρέχουν να τη σβήσουν, αιφνιδιάζουμε τους Φρουρούς των πόλεων και γινόμαστε κυρίαρχοι.

Ή, όταν έχουμε ειδοποιηθεί ότι ένα εχθρικό απόσπασμα πρέπει να επιστρέψει στο Φρούριο, παρουσιαζόμαστε εμείς στη θέση του, προβάλλοντας μια δήθεν ληφθείσα καθ' οδόν διαταγή ή διατυπώνοντας μια άλλη υποτιθέμενη που αναφέρεται στο να εξέλθει ένα μέρος της Φρουράς ή στο να ει-

Enfin, en faisant montre de drapeaux, d'étendards, de prisonniers, comme si l'on venait de gagner une Bataille, pour intimider et décourager la Garnison; et en faisant semblant d'attaquer dans une partie, tandis que l'on tâche de percer dans une autre.

5.

On surprend enfin une place par trahison, en gagnant avec de l'argent, ou par des promesses, des Bourgeois, des Soldats, qui ouvrent les portes secrètement, s'assurent des Sentinelles et des Gardes, introduisent des Soldats déguisés, ouvrent les prisons, et arment les prisonniers de guerre qui sont dans la place, et gâtent les vivres et les munitions. Ou l'on gagne le Commandant même, afin qu'il soutienne une fausse attaque, fasse sauter les magasins, comme si cela était arrivé par accident, et rende la Place; ou l'on tâche de mettre le trouble et la discorde parmi ceux qui commandent.

Mais, si vous voulez vous servir de ces moyens, faites-vous donner des ôtages, ou d'autres sûretés, afin que vous ne soyez pas trompé ou trahi vous-même.

σέλθουν νέες στρατιωτικές δυνάμεις.

Τέλος, επιδεικνύοντας σημαίες, λάβαρα, αιχμαλώτους, ως εάν είχαμε κερδίσει μια μάχη, για να φοβίσουμε και αποθαρρύνουμε τη Φρουρά· και προσποιούμενοι ότι επιτιθέμεθα σε ένα μέρος, ενώ επιχειρούμε να διεισδύσουμε σε άλλο.

5.

Αιφνιδιάζουμε τέλος ένα Φρούριο με προδοσία, εξαγοράζοντας με χρήμα ή με υποσχέσεις Αστούς, Στρατιώτες που ανοίγουν κρυφά τις Πύλες, εξασφαλίζουν την εμπιστοσύνη των Περιπόλων και των Φρουρών, εισάγουν μεταμφιεσμένους στρατιώτες, ανοίγουν τις φυλακές και οπλίζουν τους αιχμαλώτους πολέμου που βρίσκονται στο φρούριο και καταστρέφουν τα τρόφιμα και τα πολεμοφόδια, ή παίρνουμε με το μέρος μας ακόμη και τον Διοικητή, προκειμένου να στηρίξει μια εικονική επίθεση, να ανατινάξει τις πυριτιδαποθήκες, ως αυτό να ήταν ένα ατύχημα και να παραδώσει το Φρούριο· ή επιχειρούμε να ενσπείρουμε την ταραχή και τη διχόνοια μεταξύ των διοικούντων.

Όμως, εάν θέλετε να χρησιμοποιήσετε αυτά τα μέσα, να σας δώσουν ομήρους και άλλες εξασφαλίσεις, προκειμένου να μην εξαπατηθείτε ή προδοθείτε σεις οι ίδιοι.

IV. Siège en forme

1.

Servez-vous de tous les stratagèmes que vous puissiez imaginer.

Faites semblant de menacer une autre Place, et attaquez celle que vous voulez assiéger, dans le temps qu'elle s'y attend le moins, et avant qu'elle soit pourvue de tout ce qui lui est nécessaire pour sa défense.

2.

Soyez supérieur en forces à l'Ennemi, ou ayez deux Armées, l'une d'observation, l'autre pour faire le Siège,

Prenez si bien votre temps et vos mesures, que vous soyez retranché devant la Place, avant que l'Ennemi ne puisse arriver sur vous; et alors, ou tenez-vous dans vos retranchements, ou allez audevant de lui, pour le combattre, ou levez le Siège à propos.

3.

Soyez muni du véritable plan de la Place, et des provisions en tout genre qui vous sont nécessaires, pendant tout le temps que vous présumez que le Siège pourra durer.

IV. Σχεδιασμένη Πολιορκία

1.

Χρησιμοποιείστε όλα τα τεχνάσματα που μπορείτε να διανοηθείτε. Προσποιηθείτε ότι απειλείτε ένα άλλο φρούριο και επιτεθείτε σ' αυτό που προτίθεστε να πολιορκήσετε κατά τον χρόνο τον ολιγότερο αναμενόμενο και πριν προμηθευθεί όσα του είναι αναγκαία για να αμυνθεί.

2.

Να υπερέχετε σε δυνάμεις του Εχθρού ή να έχετε δυο Στρατιές, μία επιτήρησης και την άλλη προς διεξαγωγή της πολιορκίας.

Να έχετε τόση άνεση χρόνου και να λάβετε όλα τα μέτρα, ώστε να είστε καλυμμένοι μπρος από το Φρούριο, πριν ο Εχθρός μπορέσει να βαδίσει εναντίον σας· και τότε ή να μείνετε στα χαρακώματά σας, ή να φθάσετε μπροστά του για να τον πολεμήσετε ή να άρετε την πολιορκία έγκαιρα.

3.

Να είσθε εφοδιασμένοι με το ακριβές σχεδιάγραμμα του Φρουρίου και με όλες τις κάθε είδους προμήθειες που σας είναι αναγκαίες σε όλη τη διάρκεια του χρόνου που υπολογίζετε ότι θα διαρκέσει η Πολιορκία.

4.

Investissez la Place de tous les côtés avec la Cavalerie; et pendant que vous formez l'investissement, faites escarmoucher continuellement avec l'Ennemi, afin que vous puissiez reconnaître la Place avec exactitude.

5.

Mettez l'Armée en Bataille devant la Place, et faites-la sommer.

Campez l'Armée le plus près de la Place qu'il vous sera possible, mais hors de la portée du Canon.

Formez autant de Camps, que vous voulez former d'attaques.

Faites construire les lignes de circonvallation et de contravallation, enfermez dans ces lignes les parties qui dominent, établissez et assurez toutes vos communications.

6.

Ouvrez la tranchée de nuit, hors de la portée du fusil; à moins que vous ne puissiez le faire de jour sans courir beaucoup de risque, à la faveur d'une colline, d'un fond, d'un ravin, ou de quelque ouvrage que vous auriez fait construire à cet effet.

Ayez grande attention à ce que votre tranchée ne soit

4.

Ενισχύστε το Φρούριο από όλες τις πλευρές με το Ιππικό και στη διάρκεια της εγκατάστασης του ιππικού να αψιμαχείτε συνεχώς με τον Εχθρό, προκειμένου να δυνηθείτε να αναγνωρίσετε το Φρούριο με ακρίβεια.

5.

Παρατάξτε τη Στρατιά προς μάχη μπροστά από το Φρούριο με ρητή διαταγή.

Στρατοπεδεύσετε τη Στρατιά όσο πιο κοντά είναι δυνατόν στο Φρούριο, αλλά μακριά από την εμβέλεια του κανονιού.

Σχηματίστε τόσα στρατόπεδα, όσες επιθέσεις σχεδιάζετε να πραγματοποιήσετε.

Να κατασκευάσετε γραμμές οχυρών χαρακωμάτων και να περικλείσετε στις γραμμές αυτές τα μέρη που δεσπόζουν, να εγκαταστήσετε και να ασφαλίσετε όλες σας τις επικοινωνίες.

6.

Ανοίξτε το χαρακωμα τη νύχτα, εκτός βεληνεκούς του όπλου· τουλάχιστον αν δεν μπορείτε να το ανοίξετε την ημέρα χωρίς να διατρέξετε μεγάλο κίνδυνο, με τη βοήθεια ενός λόφου, ενός κοιλώματος, μιας πλαγιάς ή οποιοδήποτε έργου που θα μπορούσατε να στήσετε προς τούτο.

Να λάβετε μεγάλη προσοχή ώστε το χαρακωμά σας να

point enfilée, qu'elle soit bien flanquée, que son parapet ait l'élévation nécessaire; évitez, autant que vous le pourrez, de la diriger dans un terrain pierreux; qu'elle ait la profondeur convenable, et qu'en approchant du chemin couvert, le parapet en soit double et revêtu de fascines.

Employez à sa construction des fascines, des claies, des gabions et des palissades.

Elevez dans les points principaux des redoutes contre les sorties.

7.

Construisez des batteries pour détruire les défenses de la Place, et avancez-les à mesure que vous pousserez la tranchée en avant.

Si vous rencontrez un terrain élevé, enfoncez-vous; dans un terrain plat couvrez-vous d'un parapet de terre, de fascines, de gabions, et de sacs à terre ou à laine.

Battez en brèche, dès que vous serez assez près; et si vous avez des mines à craindre, faites des puits assez profonds pour les découvrir.

Tirez sur les clochers, les magasins et les citernes, pour les détruire.

μην είναι καθόλου συνεχόμενο, στα πλευρά του οχυρωμένο, με παραπέτο αρκετά υψωμένο· να αποφύγετε να το κατευθύνετε, όσο είναι δυνατόν, σε πετρώδες έδαφος· να έχει το κατάλληλο βάθος και πλησιάζοντας προς τον σκεπασμένο δρόμο, το παραπέτο να είναι διπλό και καλυμμένο με κλαδιά παραλλαγής.

Χρησιμοποιείστε για την κατασκευή δεματιών παραλλαγής καλάμια, φρύγανα και θάμνους για φράχτες.

Να υψώσετε στα κύρια σημεία οχυρώματα απέναντι από τις πύλες.

7.

Να κατασκευάσετε πολυβολεία για να καταστρέψετε τα αμυντικά σημεία του Φρουρίου και να τα προωθείτε καθόσον θα μετακινείτε το χαρακώμα προς τα εμπρός.

Εάν συναντάτε ένα υπερυψωμένο έδαφος, βυθισθείτε σ' αυτό. Σε επίπεδο έδαφος καλυφθείτε με χωμάτινο παραπέτασμα, με δεμάτια κλαδιών παραλλαγής, με φρύγανα και με σάκκους για χώμα ή για μαλλί.

Να επιτεθείτε με σφοδρότητα μόλις πλησιάσετε· και ας υπάρχει φόβος για νάρκες, ανοίξτε βαθιά ορύγματα για να τις ανακαλύψετε.

Ρίξτε βόλια στα κωδωνοστάσια, στις αποθήκες και στις δεξαμενές για να τις καταστρέψετε.

8.

Avancez vers le chemin couvert par la sappe, par des mines, et moyennant des ponts, s'il y a un avant-fossé; et lorsque vous vous en serez rendu maître, ayez sous la main les outils nécessaires, pour vous y loger et vous y maintenir.

9.

Ouvrez la contrescarpe par la sappe; et à cet effet détruisez auparavant les flancs, et les défenses de l'Ennemi.

10.

La meilleure attaque est celle qui se dirige sur la face du Bastion.

Faites le passage du fossé avec des galeries; sur des ponts de cuir, de toile, de canne, de cuivre, de tonneaux, de roues; en desséchant les fossés, en détournant les eaux, moyennant des pompes ou des digues. Si vous vous servez de galeries, mettez-les à l'abri des coups de canon du côté où l'Ennemi peut les battre.

11.

Attachez le Mineur au chemin couvert, au pied du rempart, en creusant sous le fossé, et en y faisant des fourneaux et des galeries.

8.

Προχωρήστε προς τον καλυμμένο από υποσκάμματα, από νάρκες δρόμο και χρησιμοποιώντας γέφυρες, εάν υπάρχει εξωτερική τάφρος· και όταν καταστείτε κυρίαρχοι, να έχετε στα χέρια σας τα αναγκαία εργαλεία για να εξασφαλίσετε καταλύματα και να διατηρηθείτε στη θέση αυτή.

9.

Ανοίξτε την εξωτερική πλευρά του αναχώματος και προς τούτο να καταστρέψετε προηγουμένως τα πλάγια και τα αμυντικά φυλάκια του Εχθρού.

10.

Η καλλίτερη επίθεση είναι αυτή που γίνεται μετωπικά στο Φρούριο. Δημιουργείστε πέρασμα της τάφρου με σήραγγες· πάνω σε γέφυρες από δέρμα, από πανί, από καλάμια, από χαλκό, από βαρέλια, από ρόδες· αποστραγγίζοντας τις τάφρους, αντιστρέφοντας τη ροή των υδάτων, χρησιμοποιώντας αντλίες και αναχώματα. Εάν χρησιμοποιήσετε σήραγγες, να τις τοποθετήσετε εκτός εμβέλειας κανονιού από την πλευρά όπου ο Εχθρός μπορεί να τις πλήξει.

11.

Να τοποθετήσετε τον Ναρκοθέτη στον καλυμμένο δρόμο, στη βάση του τείχους, σκάπτοντας κάτω από την τάφρο, δημιουργώντας εκεί καμίνια και σήραγγες.

12.

Lorsque vous aurez ouvert une brèche par vos mines, ou par vos batteries, faites-la reconnaître par des Soldats cuirassés; et si vous la trouvez praticable, donnez l'assaut à un signal convenu d'un certain nombre de coups de canon ou de bombes.

Faites de fausses attaques, en même temps que vous monterez à l'assaut en plusieurs endroits à la fois; attaquez avec furie, revenez souvent à la charge avec des Troupes fraîches, et logez-vous sur la brèche dès que vous vous en serez rendu maître.

13.

Lorsque vous serez maître de la Place, si vous voulez la garder, comblez la tranchée et les mines, chassez-en tous les gens inutiles ou suspects, et munissez-la de toutes les choses nécessaires. Si vous ne voulez pas la garder, rasez-la. Le butin appartient aux Soldats. L'Artillerie, les munitions, les vivres appartiennent au Souverain.

12.

Όταν θα έχετε ανοίξει μια σχισμή με τους δυναμίτες σας ή με τα πυροβολεία σας, πραγματοποιείτε την αναγνώρισή τους από θωρακισμένους Στρατιώτες· και εάν τη θεωρείτε χρησιμοποιήσιμη, να κάνετε την έφοδο με το αρμόδιο σύνθημα ενός συγκεκριμένου αριθμού κανονιοβολισμών ή βομβών.

Να κάνετε εικονικές επιθέσεις, ενώ συγχρόνως να κάνετε έφοδο σε περισσότερα σημεία μαζί. Επιτεθείτε με μένος, να επανέρχεστε συχνά εναντίον του Εχθρού με ξεκούραστες δυνάμεις και να παραμείνετε στο σημείο της ρωγμής, μόλις θα έχετε καταστεί κυρίαρχοι.

13.

Όταν θα έχετε κατακτήσει το Φρούριο, εάν θέλετε να το κρατήσετε, γεμίστε το χαράκωμα και τα ναρκοπέδια, εκδιώξτε από εκεί όλα τα άχρηστα ή ύποπτα άτομα και εφοδιασθείτε με όλα τα αναγκαία πράγματα. Εάν δεν επιθυμείτε να το κρατήσετε, ισοπεδώστε το. Η λεία ανήκει στους Στρατιώτες. Το Πυροβολικό, τα πολεμοφόδια, τα τρόφιμα ανήκουν στον Ηγεμόνα.

DÉFENSE DES PLACES

I. Contre l'Attaque de vive force

Ayez une bonne et suffisante Garnison, les armes, les munitions et les outils nécessaires; une bonne enceinte bien fortifiée, bien palissadée et bien fraisée, ou formez d'autres obstacles.

II. Contre le Blocus

Faites prévenir tout le monde, et ordonnez que chacun se pourvoie de vivres; faites visiter les Magasins, les Couvents, les maisons des particuliers, et notez ce qui s'y trouve.

Chassez de la ville toutes les bouches inutiles, et faites brûler aux environs de la Place tout ce que vous n'aurez pas pu y faire entrer.

III. Contre les Surprises

1.

Soyez sur vos gardes, lorsque vous remarquerez que certaines personnes, qui viennent habituellement en ville, restent tout d'un coup dehors, ou lorsqu'on vous donne de temps en temps de fausses alertes, pour éprouver votre vi-

ΑΜΥΝΑ ΤΩΝ ΟΧΥΡΩΝ ΘΕΣΕΩΝ

I. Αντεπίθεση με μεγάλη δύναμη

Να διαθέτετε καλή και επαρκέστατη Φρουρά, τα αναγκαία όπλα, πολεμοφόδια και εργαλεία· κατάλληλο περίβολο καλά οχυρωμένο με φράχτες και θάμνους, ή δημιουργήστε άλλα εμπόδια.

II. Ενάντια στον Αποκλεισμό

Να ειδοποιήσετε όλο τον κόσμο και διατάξτε όπως ο καθένας προμηθευθεί τρόφιμα· να επισκεφθείτε τα Καταστήματα, τα Μοναστήρια, τις ιδιωτικές κατοικίες και σημειώστε ό,τι βρίσκεται εκεί.

Να απομακρύνετε από την πόλη όλα τα άχρηστα στόματα και να κάψετε στα περίχωρα του Φρουρίου, ό,τι δεν θα έχετε μωρόσει να μεταφέρετε εντός του Φρουρίου.

III. Ενάντια στους Αιφνιδιασμούς

1.

Να βρίσκεστε σε επιφυλακή, όταν παρατηρήσετε ότι ορισμένα άτομα, που συνήθως έρχονται στην πόλη, μένουν ξαφνικά έξω ή σας δημιουργούν από καιρού εις καιρόν λάθος συναγερό, για να δοκιμάσουν την ετοιμότητά σας και

gilance et votre contenance.

Envoyez alors des partis et des Espions en campagne; faites faire des Espions en campagne; faites faire des Patrouilles fréquentes autour de votre Place en dehors; postez de la Cavalerie dans les villages situés sur les débouchés par où l'Ennemi peut venir; et des Gardes de Cavalerie en avant de ces Villages.

2.

Si votre enceinte est bonne et élevée, gardez avec soin les dehors de la Place, ayez des pallissades au milieu des fossés et le long de l'enceinte, et en hiver faites casser la glace.

Que les fossés de votre Place soient remplis d'eau, ou qu'il y ait des avant-fossés.

Placez du Canon chargé à cartouche ou à boulets ramés, sur tous les flancs; munissez-vous de poutres, de pierres, de matières combustibles sur votre parapet, pour jeter sur ceux qui cherchent à vous prendre par Escalade.

3.

Si votre enceinte est mauvaise, faites-la réparer autant qu'il vous sera possible. Etablissez des Corps-de-Gardes des bois, ou des Caponnières dans les fossés, et dans les endroits qui ne sont point flanqués.

Faites faire des estacades, ou plusieurs rangées de palis-

τη συνοχή σας.

Να στείλετε τότε αποσπάσματα και κατασκόπους στην ύπαιθρο· να έχετε συχνές περιπολίες έξω από την Οχυρή θέση σας· να εγκαταστήσετε ιππικό στα χωριά που βρίσκονται κοντά σε οδικές αρτηρίες από όπου ο Εχθρός μπορεί να φθάσει· και φρουρούς του Ιππικού μπροστά από τα χωριά αυτά.

2.

Εάν ο περίβολός σας είναι καλός και υπερυψωμένος, φροντίστε να διατηρείτε τα εξωτερικά μέρη του Φρουρίου, να έχετε φράχτες στο μέσον της τάφρου και κατά μήκος του περιβόλου και κατά τον χειμώνα να σπάζετε τον πάγο.

Οι τάφροι του Φρουρίου σας να είναι γεμάτες νερό ή να υπάρχουν πριν από αυτές χαντάκια.

Να τοποθετήσετε Κανόνι οπλισμένο με φυσίγγια ή οβίδες σε όλες τις πλαγιές· εφοδιασθείτε με δοκούς, πέτρες και εύφλεκτα υλικά στο ανάχωμά σας για να τα ρίξετε σε όσους επιχειρήσουν να σας καταλάβουν με έφοδο αναρρίχησης.

3.

Εάν ο περίβολός σας είναι κακός, να τον επισκευάσετε όσο σας είναι δυνατόν. Να τοποθετήσετε ξύλινα φυλάκια και προστατευόμενες διόδους στις στεγνές τάφρους και στα μέρη που δεν είναι καθόλου οχυρωμένα.

Δημιουργείστε αναχώματα ή κάποιες σειρές από φράχτες

sades, à l'entrée des eaux; et n'y laissez qu'un très petit passage pour les bateaux, que vous puissiez barrer avec des chaînes.

Si votre poste est sur une grande rivière, faites rassembler tous les bateaux, en un lieu, et mettez-y une Garde; s'il est sur la mer, faites-y construire des ouvrages.

4.

Fortifiez les parties faibles de votre poste avec de la terre, ou avec des palissades. Bouchez-en les portes en dedans avec du fumier, ou couvrez-les en dehors par quelque ouvrage. Fermez-en l'entrée avec des barrières, des palissades, des herses, des orgues, des ponts levis, des chevaux de frise; placez-y du canon chargé à cartouches, et des corps-de-gardes, et n'en faites jamais qui soient en ligne directe. Ce sont les moyens de vous précautionner contre le pétard.

5.

Ne souffrez aucune négligence, dans le service, dans les ordres, et dans la règle que vous avez établie dans votre Place.

Faites tirer les Postes au sort. Chassez de votre Place, de force ou sous quelque prétexte, toutes les personnes qui vous paraîtront suspects.

στην είσοδο των υδάτων· και θα αφήσετε μόνον ένα στενό πέρασμα για τα πλοία που θα μπορείτε να φράξετε με αλυσίδες.

Εάν η θέση σας βρίσκεται πάνω σε μεγάλο ποτάμι, να συγκεντρώσετε όλα τα πλοία σε ένα σημείο και τοποθετήστε εκεί φρουρά. Εάν είναι παραθαλάσσια, να κατασκευάσετε έργα.

4.

Να οχυρώσετε τα αδύναμα σημεία του Φρουρίου σας με χώμα ή με φράχτες. Να βουλώσετε εσωτερικά τις πύλες με κοπριά ή να τις καλύψετε εξωτερικά με κάποια κατασκευή. Να κλείσετε την είσοδο με μπάρες, φράχτες, καταρράκτες, πυροβολεία, αναδιπλούμενες γέφυρες, ξύλινοι ή μεταλλικοί ίπποι με γάντζους. Να τοποθετήσετε εκεί κανόνι οπλισμένο με φυσίγγια και φυλάκια και ποτέ να μην κάνετε τίποτε από αυτά που θα είναι σε ευθεία γραμμή. Αυτά θα είναι τα μέσα προφύλαξης σας από τις κροτίδες.

5.

Να μην συγχωρείτε καμιά αμέλεια· στην υπηρεσία, στις διαταγές στον κανόνα που έχετε ορίσει στο Φρούριό σας.

Να ενισχύσετε στο έπακρο τις θέσεις σας. Να εκδιώξετε από το Φρούριό σας, δια της βίας ή με κάποιο πρόσχημα όλα τα άτομα που σας φαίνονται ύποπτα.

Να μην εμπιστευθείτε κανένα σημαντικό Φυλάκιο σε άν-

Ne confiez jamais aucun Poste de grande importance, à des hommes sur la fidélité desquels vous puissiez avoir des doutes; faites-les suivre, et épiez toutes leurs démarches.

Séparez les prisonniers, barricadez les prisons, mettez-y des Gardes, et n'en confiez les clefs qu'à des hommes sûrs.

Promettez de grandes récompenses à celui qui découvrira une conspiration ou une trahison.

Ne confiez les Gouvernements des Places qu'à des personnes incorruptibles; et ne réunissez jamais sur la même tête le commandement de la Place, et celui de la Citadelle.

Voilà les moyens de vous précautionner contre la trahison.

IV. Contre un Siègè en forme

1.

Faites prêter serment et signer à tous les Chefs des Corps, et généralement à tous ceux qui, par état, doivent être appelés au Conseil de Guerre, qu'ils promettent de vivre et de mourir ensemble, et s'engagent à punir de mort le premier qui parlera de rendre la Place.

2.

Si votre Garnison est forte, faites des sorties fréquentes et nombreuses, en différents temps et à différentes heures.

δρες για την πίστη των οποίων θα μπορούσατε να έχετε αμφιβολίες· να τους παρακολουθείτε και να κατασκοπεύετε όλες τους τις ενέργειες.

Να χωρίσετε τους φυλακισμένους, να σφραγίσετε τις φυλακές, να τοποθετήσετε εκεί Φρουρούς και να εμπιστευθείτε τα κλειδιά σε έμπιστους άνδρες.

Να υποσχεθείτε μεγάλη αμοιβή σε όποιον ανακαλύψει συνωμοσία ή προδοσία.

Να εμπιστευθείτε τη Διοίκηση των οχυρών θέσεων σε αδιάφθορα άτομα· και μη συγκεντρώνετε ποτέ υπό την ίδια κεφαλή την διοίκηση του Στρατοπέδου και του Κάστρου.

Αυτά είναι τα μέσα για να προφυλαχθείτε κατά της προδοσίας.

IV. Ενάντια στη σχεδιασμένη Πολιορκία

1.

Να βάλλετε να ορκισθούν και να υπογράψουν όλοι οι Αρχηγοί των Σωμάτων και γενικά όλοι όσοι εκ της θέσεώς τους πρέπει να καλούνται στο Συμβούλιο του Πολέμου, ότι θα ζουν και θα πεθαίνουν μαζί και ότι δεσμεύονται να τιμωρούν με θάνατο τον πρώτο, που θα μιλήσει για παράδοση του Φρουρίου.

2.

Αν η Φρουρά σας είναι ισχυρή, να πραγματοποιείτε συχνές και πολλές εξόδους, σε διαφορετικούς χρόνους και δια-

Mettez-y beaucoup de résolution et de vigueur; mais observez le plus grand secret, et assurez-vous bien de votre retraite.

Si votre Garnison est faible, faites peu de sorties.

3.

Les sorties ont pour objet de faire des prisonniers, de combler la tranchée, d'enclouer le canon, de faire sortir de la Place, ou entrer dans la Place, des Troupes; elles doivent donc se faire la plupart du temps la nuit, ou au point du jour.

Mais en quel temps que ce soit, donnez aux Troupes commandées pour une sortie, un mot du guet, et une marque distinctive, pour se reconnaître entre elles; partagez-les en différentes parties, qui se soutiennent les unes les autres; et munissez-les de tous les outils nécessaires pour remplir l'objet auquel elles sont destinées.

Employez une partie de la Cavalerie, à tourner, et à prendre à dos les Gardes de l'Ennemi; une autre à occuper quelque point intéressant, pendant l'action et jusqu'à ce qu'elle soit finie; une troisième pour donner de fausses allarmes en différentes parties.

Postez des Gardes aux endroits où vous faites sortir les Troupes; avec ordre de demander le mot du guet à toutes les personnes qui reviennent de l'attaque et qui se présentent pour rentrer dans la Place, afin qu'aucun Espion ne puisse

φορετικές ώρες· να το κάντε με μεγάλη αποφασιστικότητα και δύναμη· να τηρείτε όμως άκρα μυστικότητα και να εξασφαλίζετε την επιστροφή σας.

Εάν η Φρουρά σας είναι αδύναμη, να κάνετε λίγες εξόδους.

3.

Οι εξόδοι έχουν ως αντικείμενο να συλλάβετε αιχμαλώτους, να γεμίσετε το χαράκωμα, να στερεώσετε το κανόνι, για να βγάλετε από του Φρούριου ή να φέρετε σ' αυτό Στρατεύματα· πρέπει ως εκ τούτου να γίνονται τη νύχτα, ή κατά τα ξημερώματα.

Οποιοσδήποτε όμως κι' αν είναι ο χρόνος, να δώσετε στα στρατεύματα που έχουν εντολή να εξέλθουν, ένα σύνθημα και ένα διακριτικό σημάδι για να αναγνωρίζονται μεταξύ τους· να τα χωρίσετε σε διάφορα τμήματα που να αλληλοϋποστηρίζονται· και να τα προμηθεύσετε τα αναγκαία εργαλεία για να εκπληρώσουν τον σκοπό για τον οποίο προορίζονται.

Χρησιμοποιείστε ένα μέρος του Ιππικού να γυρίζει και να πλήττει από τα νότα τις Φρουρές του Εχθρού· ένα δεύτερο να κατέχει κάποιο ενδιαφέρον σημείο κατά τη διάρκεια της δράσης και μέχρις ότου αυτή τελειώσει· ένα τρίτο μέρος για να σημαίνει εικονικό συναγερμό σε διάφορα σημεία.

Να τοποθετήσετε Φρουρούς στα σημεία από τα οποία εξέρχονται τα στρατεύματά σας· με τη διαταγή να ζητούν το σύνθημα σε όσους επιστρέφουν από την επίθεση και παρυσιάζονται για να εισέλθουν στο Φρούριο, ώστε κανένας

s'y glisser,

On encloue les canons avec des clous d'acier, des cailloux, ou des pièces de bois.

4.

Faites faire un feu continu sur les approches, pour inquiéter les travailleurs, et détruire les travaux.

Faites des sorties, et des contre-approches; et donnez souvent de ofsausses allarmes,

5.

Faites des contre-batteries sur des cavaliers, ou d'autres élévations.

Minez vos batteries extérieures; et faites-les sauter, aussitôt que vous ne pouvez plus les maintenir.

6.

Faites des contre-mines; éventez celles de l'Ennemi, et ôtez-en la poudre. Minez la contrescarpe, et faites la sauter, pendant que l'Ennemi travaille à y établir des batteries.

7.

Défendez les fossés; s'ils sont remplis d'eau, en brûlant, ou en enlevant les matériaux que l'Ennemi y aura jettés

κατάσκοπος να μη μπορεί να παρεισφύσει.

Στερεώνουμε τα Κανόνια με ατσάλινα καρφιά, χαλίκια ή κομμάτια ξύλου.

4.

Βάλτε να ανάψουν και να συντηρούν συνεχώς φωτιά σε κοντινά σημεία για να τρομάξετε τους Εργάτες και να καταστρέψετε τα έργα.

Πραγματοποιείστε εξόδους και αντεπιθέσεις· και να κά-νετε συχνά εικονικούς συναγερμούς.

5.

Δημιουργείστε αντι-πυροβολεία σε προχώματα ή άλλα υψώματα. Ναρκοθετείστε τα εξωτερικά πυροβολεία σας και ανατινάξτε τα μόλις δεν θα μπορείτε να τα διατηρείτε.

6.

Δημιουργείστε αντι-ναρκοπέδια· διαλύστε τα αντίστοιχα του εχθρού και αφαιρέστε από αυτά την πυρίτιδα. Ναρκοθετείστε την εξωτερική χωμάτινη εξέδρας και ανατινάξτε την, ενώ ο Εχθρός εργάζεται να εγκαταστήσει εκεί πυροβολεία.

7.

Υπερασπιστείτε τις τάφρους· εάν είναι γεμάτες νερό, καίοντας ή αφαιρώντας τα υλικά που ο Εχθρός έριξε για να

pour faciliter son passage; s'ils sont secs, en y faisant des coupures, des traverses, des places d'armes.

Détruisez les galeries de l'Ennemi à coups de canon, en y jettant des bombes, des grenades, des artifices; avec des pétards, ou avec des bateaux armés de pièces courtes qui, faisant un feu continu sur la galerie, la battent en ruine.

8.

Supposez des lettres, et des Exprès, qui vous annoncent du secours; répandez-en le bruit, et faites croire qu'il vous en arrive en effet.

9.

Lorsque la brèche sera faite, empêchez que l'Ennemi ne vienne la reconnaître.

Faites-la réparer, et en escarper le débouché, pendant la nuit.

Faites-y des fougasses; mettez-y des chasses-trappes, des planches garnies de clous pointus, des chevaux de frise.

Allumez-y des feux, et ayez-y en même temps toutes sortes d'armes de longueur prêtes au besoin, et du canon chargé à cartouches.

Aussi-tôt que l'Ennemi aura fait le passage du fossé, retranchez-vous sur la brèche. Faites-y même plusieurs re-

διευκολύνει το πέρασμά του· εάν είναι στεγνές, κάνοντας εκεί τομές και βάζοντας δοκάρια και φυλάκια.

Καταστρέψτε τις σήραγγες του Εχθρού με βολές κανονικού, ρίχνοντας εκεί βόμβες, χειροβομβίδες, πυροτεχνήματα· με κροτίδες ή με πλοιάρια εξοπλισμένα με ελαφρά όπλα που, δημιουργώντας συνεχή φωτιά στη σήραγγα, την ερειπώνουν ολοσχερώς.

8.

Προσποιηθείτε ότι λάβατε γράμματα και επείγοντα Μηνύματα που σας αναγγέλλουν την άφιξη βοήθειας· να διαδώσετε την φήμη και κάνετε να πιστέψουν ότι πράγματι έρχεται η βοήθεια αυτή.

9.

Όταν γίνει ρωγμή στο πρόχωμα, εμποδίστε τον Εχθρό να την αντιληφθεί. Επισκευάστε την και κλείστε τη δίοδο στη διάρκεια της νύχτας.

Κατασκευάστε εκεί ορύγματα. Βάλτε μέσα παγίδες, σανίδες γεμάτες με μυτερά καρφιά, ξύλινους ή μεταλλικούς μηχανισμούς με γάντζους.

Ανάψτε φωτιές και να έχετε συγχρόνως εκεί κάθε είδους όπλα έτοιμα για οποιαδήποτε ανάγκη και κανόνι οπλισμένο με οβίδες.

Μόλις ο Εχθρός πραγματοποιήσει τη διάβαση της τάφρου, να οχυρωθείτε κοντά στη ρωγμή. Δημιουργείστε μά-

tranchements les uns derrière les autres, un peu éloignés de l'attaque, et qui ne puissent être ni minés, ni dominés.

10.

Lorsque l'Ennemi tentera de monter à l'assaut, défendez la brèche avec des Soldats cuirassés.

Partagez vos Troupes en dix parties: employez-en deux sur la brèche, pour la défendre; placez-en trois derrière les deux premières, pour les soutenir. Placez-en deux sur le flanc qui voit la brèche; employez les trois restantes sur le parapet, des deux côtés de la brèche.

Faites les mêmes dispositions pour la Bourgeoisie, et employez les uns, pour jeter des pierres et des matières combustibles sur les assaillants; et les autres pour apporter des munitions et autres choses nécessaires.

11.

Lorsque la Place sera réduite à la dernière extrémité:

Donnez-en avis au Souverain, ou au Général Commandant l'Armée en Chef.

Convenez à cet effet ensemble d'un signal, qui distingue les avis véritables, d'avec ceux qui ne seront que supposés.

Assemblez un Conseil de guerre, où vous exposerez la situation actuelle de la Place. Si ceux qui y sont appelés, con-

λιστα αρκετά οχυρώματα, το ένα πίσω από το άλλο, λίγο μακριά από την επίθεση και να μη μπορούν ούτε να ναρκοθετούν ή να κατακτηθούν.

10.

Όταν ο Εχθρός επιχειρήσει έφοδο με αναρρίχηση, να υπερασπισθούν τη σχισμή θωρακισμένοι στρατιώτες.

Μοιράστε τις δυνάμεις σας σε δέκα μέρη: χρησιμοποιείστε δυο στο σημείο της ρωγμής για να την υπερασπισθούν· τοποθετείστε τρία πίσω από τα δύο πρώτα για να τα υποστηρίζουν. Βάλτε δύο στην πλευρά που βλέπει τη ρωγμή· χρησιμοποιείτε τα τρία υπόλοιπα πάνω στο ανάχωμα, στις δύο πλευρές της ρωγμής.

Κάντε την ίδια διάταξη για τους πολίτες και χρησιμοποιείστε τους μεν για να ρίχνουν πέτρες και εύφλεκτα υλικά στους επιτιθέμενους· και τους άλλους για να μεταφέρουν εφόδια και άλλα αναγκαία αντικείμενα.

11.

Όταν το Φρούριο θα έχει φθάσει στο έσχατο όριο:

Ειδοποιείστε γι' αυτό τον Ηγεμόνα ή τον Γενικό Αρχηγό του Στρατού.

Συμφωνείστε προς τούτο από κοινού όλοι για ένα σύνθημα που διακρίνει τις πραγματικές ειδοποιήσεις από εκείνες που είναι μόνον υποτιθέμενες.

Συγκαλέστε ένα πολεμικό συμβούλιο, όπου θα εκθέσετε

sentent tous d'une voix unanime à rendre la Place, faites-en dresser un procès-verbal, dans lequel soient spécifiés tous les détails de la défense, et de la perte que vous aurez faite, les défauts de la Place, en un mot toutes les raisons qui vous obligent à demander à capituler; et faites signer ce procès-verbal par tous les Officiers qui composent le Conseil de guerre, et par les principaux Bourgeois de la Ville.

Pour traiter et convenir avec l'Ennemi des articles de la Capitulation, faites arborer le Drapeau blanc, battre la chamade, c'est-à-dire, rappeler sur la brèche, ou sur le rempart; envoyez chez l'Ennemi des Officiers de marque, faites-vous donner des ôtages de la même qualité, et doublez les Gardes, pendant tout le temps que dureront les pourparlers.

Le Gouverneur en personne ne doit jamais sortir de la Place.

12.

La Capitulation la plus avantageuse que vous puissiez faire, c'est d'obtenir les honneurs de la Guerre; c'est-à-dire, de sortir par la brèche, avec armes, bagages, et munitions, drapeaux déployés, tambour battant, mèche allumée, quelques pièces de canon avec une certaine quantité de coups à tirer pour chaque pièce, un certain nombre de cha-

την τωρινή κατάσταση του Φρουρίου. Εάν εκείνοι που έχουν κληθεί σ' αυτό συμφωνούν ομόφωνα να παραδοθεί το Φρούριο, να συντάξετε πρακτικό, στο οποίο θα εξειδικευθούν όλες οι λεπτομέρειες της άμυνας και της απώλειας που θα έχετε υποστεί, τα μειονεκτήματα του Φρουρίου, με μια λέξη όλους τους λόγους που σας υποχρεώνουν να ζητήσετε συνθηκολόγηση· και να υπογραφεί το πρακτικό από όλους τους Αξιωματικούς που συνθέτουν το Συμβούλιο Πολέμου και από τους εξέχοντες αστούς της Πόλης.

Για να διαπραγματευθείτε και συμφωνήσετε με τον Εχθρό τα άρθρα της Συνθηκολόγησης, να υψώσετε τη Λευκή σημαία και να ηχήσει η παράδοση στο σημείο της ρωγμής ή πάνω στο τείχος. Να στείλετε στον Εχθρό επίλεκτους Αξιωματικούς, να δώσετε ομήρους της ίδιας αξίας και να διπλασιάσετε τις φρουρές σε όλο το χρόνο, που θα διαρκούν οι συζητήσεις.

Ο Διοικητής δεν οφείλει ποτέ αυτοπροσώπως να εξέλθει από το Φρούριο.

12.

Η πιο συμφέρουσα Συνθηκολόγηση, που μπορείτε να συνάψετε, είναι να επιτύχετε τις τιμές του Πολέμου· δηλαδή να εξέλθετε από τη ρωγμή με τα όπλα, τις αποσκευές και τα πολεμοφόδια, με υψωμένες τις σημαίες, υπό τους ήχους του τυμπάνου, με αναμμένη τη δάδα, με ορισμένα κανόνια και ένα αριθμό από βόλια για μερικές ριπές για κάθε μονάδα,

riots couverts, des voitures pour transporter les Malades et les Equipages, une Escorte pour conduire la Garnison à un certain endroit, par un certain chemin, et dans un certain temps, le tout spécifié dans la Capitulation, enfin l'échange des Prisonniers de part et d'autre sans rançon.

Lorsque tous les articles de la Capitulation auront été expliqués bien clairement, et de manière qu'il n'y ait aucune équivoque, vous garderez les ôtages jusqu'à ce qu'ils aient été remplis suivant leur véritable teneur.

13.

Lorsque la Garnison sortira de la Place, la moitié de la Cavalerie aura la tête, les Bagages marcheront au Centre, et l'Infanterie sera Arrière-Garde, ainsi que les principaux Officiers, et le Gouverneur sera le dernier de tous. L'Escorte sera partagée en trois parties, dont l'une sera l'Avant-Garde, l'autre marchera au centre, et la troisième sera l'Arrière-Garde du tout.

La Garnison étant arrivée à sa destination, l'on renvoie l'Escorte, et l'on se rend les ôtages de part et d'autre.

ένα συγκεκριμένο αριθμό σκεπασμένων οχημάτων, με άμαξες για τη μεταφορά Ασθενών και Πληρωμάτων, μια συνοδεία για να οδηγήσει τη Φρουρά σε ασφαλές μέρος, δια μέσου ασφαλούς οδού και σε ορισμένο χρόνο, τα πάντα εξειδικευμένα στη Συνθηκολόγηση, τέλος η ανταλλαγή από τις δύο πλευρές των Αιχμαλώτων χωρίς λύτρα.

Όταν όλα τα άρθρα της Συνθηκολόγησης θα έχουν εξηγηθεί ευκρινώς και με τρόπο ώστε να μην προκύψει καμιά αμφιβολία, θα κρατήστε τους αιχμαλώτους μέχρις ότου εκπληρωθούν όλα σύμφωνα με το περιεχόμενό τους.

13.

Όταν η Φρουρά εξέλθει από του Φρούριου, το ήμισυ του Ιππικού θα είναι επικεφαλής, οι Αποσκευές θα βρίσκονται στο κέντρο και το Πεζικό θα αποτελεί την Οπισθοφυλακή, όπως και οι βασικοί Αξιωματικοί, ενώ ο Διοικητής θα είναι ο τελευταίος όλων. Η συνοδεία θα είναι χωρισμένη σε τρία μέρη, εκ των οποίων ένα θα είναι η Εμπροσθοφυλακή, το άλλο θα βαδίζει στο κέντρο και το τρίτο θα είναι η Οπισθοφυλακή πάντων.

Μόλις η Φρουρά φθάσει στον προορισμό της, επιστρέψουμε τη συνοδεία και ανταλλάσσουμε τους αιχμαλώτους από τις δύο πλευρές.

V. Secours

1.

Si vous voulez secourir une Place, ôtez à l'Ennemi tout moyen de subsister; ravagez son pays; attaquez une de ses propres Places; enfin approvisionnez la vôtre de tout ce qui lui est nécessaire en Vivres, en Munitions, en Troupes, en tâchant d'y faire entrer le tout, ou avec un petit nombre de Troupes, comme par surprise, ou avec toutes vos forces, en attaquant son Camp, en lui présentant la Bataille d'un côté, pendant que vous faites entrer le secours d'un autre.

Faites toutes ces expéditions à propos, et avant que l'Ennemi ne se soit fortifié; et envoyez auparavant dans la Place des avis, pour annoncer et publier l'arrivée du secours, afin de ranimer le courage des assiégés.

2.

Si vous voulez faire entrer du secours dans une Place, marchez avec le plus grand secret, par les chemins les moins éclairés, les moins gardés, et les moins défendus.

Distribuez à la Cavalerie, la farine ou la poudre, à raison de 30 livres par homme, pour les transporter dans la Place en les portant en croupe.

V. Βοήθεια

1.

Εάν θέλετε να βοηθήσετε ένα Φρούριο, να αφαιρέσετε από τον Εχθρό κάθε μέσο διαβίωσής του εκεί· να ρημάξετε την περιοχή του· να επιτεθείτε εναντίον μιας από τις δικές του οχυρωμένες θέσεις· τέλος να εφοδιάσετε τη δική σας με όσα είναι απαραίτητα σε τρόφιμα, πολεμοφόδια, στρατιωτικές δυνάμεις, επιχειρώντας να βάλετε μέσα τα πάντα, ή με μικρό αριθμό Δυνάμεων, όπως κατά τον αιφνιδιασμό, ή με όλες τις δυνάμεις, επιτιθέμενοι στο Στρατόπεδό του, παρουσιάζοντάς του τη Μάχη από τη μια πλευρά, ενώ από την άλλη επιτυγχάνετε την είσοδο της βοήθειας.

Να πραγματοποιήσετε όλες αυτές τις εκστρατείες έγκαιρα και πριν ο Εχθρός οχυρωθεί· και να στείλετε προηγουμένως στο Φρούριο ειδήσεις για να ανακοινώσετε και δημοσιοποιήσετε την άφιξη της βοήθειας για να ενδυναμώσετε το θάρρος των πολιορκημένων.

2.

Εάν θέλετε να οδηγήσετε τη βοήθεια μιας οχυρωμένης θέσης, να προχωρείτε με άκρα μυστικότητα, από τους λιγότερο φωτισμένους δρόμους, τους λιγότερο επιτηρούμενους και τους λιγότερο προστατευμένους.

Να μοιράσετε στο Ιππικό τα άλευρα ή την πυρίτιδα σε αναλογία 30 λίβρες ανά άνδρα, για να τα μεταφέρουν εντός

Si vous êtes découvert, forcez le passage, après que vous serez convenu auparavant avec les assiégés, du lieu, de la situation, de la manière, du signal, du mot pour vous reconnaître, et qu'ils se seront engagés de faire une sortie vigoureuse, et de donner de fausses allarmes en différentes parties en même temps.

3.

Si vous voulez attaquer le Camp des Assiégeants, à mesure que vous en approcherez, faites tirer pendant la nuit plusieurs coups de canon, pour avertir les assiégés que le secours arrive

Attaquez pendant la nuit un quartier, et donnez en même-temps de fausses allarmes à différents autres.

Choisissez et occupez un poste avantageux, pour commencer le lendemain l'attaque avec d'autant plus de succès.

FIN

του Φρουρίου, κουβαλώντας τα στα οπίσθια του αλόγου.

Εάν αποκαλυφθείτε, ανοίξτε με τη βία δρόμο, αφού προηγουμένως έλθετε σε συμφωνία με τους πολιορκημένους για τον τόπο, την κατάσταση, τον τρόπο, το σύνθημα και το παρασύνθημα για να σας αναγνωρίσουν και να υποχρεωθούν να κάνουν γενναία έξοδο και να πραγματοποιήσουν εικονικούς συναγερμούς σε διαφορετικά σημεία συγχρόνως.

3.

Εάν θέλετε να επιτεθείτε στο Στρατόπεδο των πολιορκημένων, στο μέτρο που θα πλησιάζετε, να ρίξετε κατά τη νύχτα μερικούς κανονιοβολισμούς για να ειδοποιήσετε του πολιορκημένους ότι η βοήθεια καταφθάνει.

Πραγματοποιείτε επίθεση κατά τη νύχτα εναντίον μιας συνοικίας και εικονικούς συναγερμούς σε διάφορες άλλες.

Να επιλέξετε και να καταλάβετε μια προνομιακή θέση για να επιχειρήσετε την επομένη την επίθεση με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη επιτυχία.

ΤΕΛΟΣ

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ¹

- Kevenhüller 67, 69
Montecuculli 69
Vauban de 169
- αγγελία 179
άγκιστρα 115, 195
αγορές 179
αγρός 161
αγώνες ένοπλοι 143
άδεια 181
αδικία 71
αέρας 119, 165
αίσθηση 137
αιφνιδιασμός 95, 143, 145,
167, 197, 215, 235
αιχμάλωτος 141, 153, 157,
159, 203, 223, 233
ακαθαρσία 121
ακολουθία 197
- ακρίβεια 77, 133, 135, 207
αλάτι 79, 173
αλεύρι 79, 235
αλλαγή 139
άλογα 81, 105, 153, 159, 237
αλυσίδα 195, 219
άμαξα 81, 95, 145, 175, 183,
201, 233
αμαξομεταφορά 87
αμαξοποιός 83
αμέλεια 201, 219
άμμος 175
αμοιβή 221
άμυνα 71, 87, 155, 163, 169,
215, 231
αμφιβολία 221, 233
ανάγκη 109, 137, 169, 227
αναγνώριση 71, 95, 101, 113,
151, 157, 183, 213

1. Ευρετηριάζεται μόνο το ελληνικό κείμενο του *Στρατιωτικού Εγ-
κολπίου*. Η λέξη «εχθρός» επειδή είναι σε κάθε σχεδόν σελίδα
δεν καταχωρίζεται στο ευρετήριο.

αναζήτηση 145
αναλογία 159, 169
άναμμα 97
αναρρίχηση 199, 217, 229
ανάρτηση 173
αναταραχή 147
ανατολή 181
αναφορά 183
ανάχωμα 119, 211, 217, 229
άνδρας 71, 73, 107, 169, 189,
221, 235
ανεμόμυλος 173
άνεμος 131
ανεμόσκαλα 199
ανεφοδιασμός 169
άνθρωπος 73, 83
ανθρωπότητα 69
άνοιγμα 83, 181, 183, 199
ανταλλαγή 233
ανταμοιβή 137
αντεπίθεση 215, 225
αντικατάσταση 197
αντικείμενα 229
αντί-ναρκοπέδια 225
αντιπερισπασμός 87, 103
αντί-πυροβολεία 225
αντίσταση 147
αντλία 189, 211, πυροσβεστι-
κή 175
αξιωματικός 69, 93, 133, 137,
139, 169, 187, 231, 233
άοπλος 153
απειλή 125, 181
απόβλητα 121
απόγευμα 143
απόδειξη 79
αποθήκη 79, 81, 121, 163,
171, 173, 177, 209
αποκλεισμός 193, 215
απόκρυψη 71
απομνημονεύματα 71
αποσκευή 77, 81, 231
απόσπασμα 97, 103, 105, 107,
111, 113, 117, 119, 153,
159, 163, 189, 201, 217,
απόσταση 101, 107, 109, 111,
135, 177
αποστολή 119, 183
αποσυναρμολογητής 201
αποτέλεσμα 115
αποτυχία 189
αποφασιστικότητα 75, 223
απόφθεγμα 73
απραξία 126
απώλεια 127, 153, 159, 231
αρετή 69, 71
άρθρο 231
αρπαγή 149
αρτηρία οδική 217
αρτοποιός 83

άρτος 79
αρχηγία 73
αρχηγός 71, 221 229
αρχιλοχίας 93, 107
αρχιστράτηγος 133, 159
ασθενής 233
άσκηση 75
ασπρόρουχα 173
αστική τάξη 181
αστός 201, 203
αστυνομία 147
ασφάλεια 77, 79, 87, 111, 117,
119, 135, 153, 177
αταξία 101, 115, 133, 187, 191
άτομο 97
ατσάλι 175
ατύχημα 203
αυγή 115
Αυλή 71
Αυστρία 71
Αυτοκράτειρα-βασίλισσα 71
άφιξη 227, 235
αφοσίωση 67
άχυρο 79, 109, 173
αχυροκαλύβα 113
αψιμαχία 157

βαθμός 159
βαρέλι 211
βαρελοποιός 83

βάση 123
βασιλιάς 69
Βαυαρία 71
βεβαιότητα 193
βεληνεκές 207
βήματα 135, 169
βία 219, 237
βιβλία 79
βοήθεια 87, 135, 141, 149,
161, 167, 207, 227, 235,
237
Βοημία 71
βολή 135, 227
βόλι 209, 231
βόμβα 171, 173, 213, 227
βομβαρδιστής 81
βουνά 153
βούτυρο 173
βροχή 131
βρώμη 173

γάντζος 219, 227
γεγονότα 125
γέφυρα 81, 97, 101, 103, 121,
161, 189, 195, 211, 219
γεφυροποιός 81
γήπεδο 107, 109, 119
γκέτες 173
γλώσσα 67
γνωμικό 67, 73

γνώρισμα 167
γνώση 76, 83, 95, 131, 145,
197
γονιμότητα 75
γράμματα 227
γραμμή 135, 195
γυναίκα 83, 189, 201
γωνία 135

δάδα 231
δαπάνη 79
δάσος 95, 119, 141, 143, 149,
153, 155, 161
δειλινό 115
δεμάτι 209
δένδρα 111, 119, 121, 195
δεξαμενή 17, 209
δέρμα 173, 175, 211
δεσμός 173,
δημαρχείο 177
δημητριακά 173
διάβαση 131, 143, 227
διαβίωση 235
διάδρομος 99
διάθεση 75, 137
διαμέτρημα 171
διαμονή 183
διασταύρωση 95
διάστημα 135, 157, 195
διάσωση 147

διαταγή 71, 73, 91, 97, 105,
109, 117, 123, 137, 151,
185, 201, 207, 219, 223
διάταξη 77, 99, 103, 111, 147,
229
διαφυγή 147
διαφωνία 129
διεξαγωγή 205
διέξοδος 115, 123, 141, 165,
193
διερεύνηση 183
διευθέτηση 149
δίκαιο 77
δίλημμα 137
διμοιρία 149
δίοδος 83, 93, 165, 217, 227
διοίκηση 87, 221
διοικητήριο 147
διοικητής 159, 179, 181, 183,
185, 187, 191, 203, 231,
233
διχόνοια 203
δοκάρι 227
δοκός 217
δόξα 137
δοξολογία 141
δοχείο 191
Δραγώνοι 135
δράση 83, 89, 135, 137, 139,
161, 223

δρόμος 69, 83, 95, 97, 99, 103, 105, 111, 117, 121, 147, 151, 153, 161, 181, 183, 187, 197, 201, 209, δρόμος 211, 235, 237
δροσιά 93
δυνάμεις 133 137, 139, 153, 157, 163, 191, 197, 203, 229, στρατιωτικές 235
δύναμη 75, 81, 85, 87, 97, 113, 125, 127, 129, 155, 157, 189, 193, 199, 205, 213, 215, 223, 235
δυναμικό 153
δυναμίτης 213
δυνατότητα 127, 135, 161
δύση 181
δυσχέρεια 99

εγγύηση 87
εγκατάσταση 207
Εγκόλπιον 67
έγνοια 14
εγρήγορηση 75
εγχείρημα 69
έδαφος 75, 101, 105, 109, 119, 131, 133, 137, 145, 151, 155, 157, 163, 199, 209
εδώδιμο 77
έθνος 67
είδηση 67, 235
ειδοποίηση 229
είσοδος 177, 219
εκπαίδευση 69
εκστρατεία 71, 113, 149, 197, 235
έκταση 85, 107, 121
εκτέλεση 179, 197, δημόσια 179
εκτίμηση 185
έλη 131
ελιγμός 89, στρατιωτικός 161
έλλειψη 87, 127, 193
ελπίδα 137
εμβέλεια 83, 195, 207, 211
εμπειρία 71
εμπιστοσύνη 83, 137, 167, 179, 203
εμπόδιο 215
εμπόρευμα 77
εμπόριο 179
εμποροπανήγυρη 179, 193
έμπορος 77, 117, 201
εμπροσθοφυλακή 93, 95, 101, 155, 233
εναλλαγή 131
έναρξη 197
ενδύματα 173
ενέδρα 103, 129, 145, 149, 151, 153, 157, 163
ενέργεια 117, 145, 221

ενέχυρο 83
ενημέρωση 151
ένισχυση 75, 155
ένοικος 183
ένταση 135
εντολή 157, 191, 223
εξαναγκασμός 129
εξέγερση 87
εξέδρα 175, 225
εξέλιξη 115
έξοδος 109, 177, 193, 221, 223, 225, 237
εξοπλισμός 95
εξουσία 87, 167
εορτές 179
επάγγελμα 69
έπαλξη 191
επανάσταση 85
επαφή 113
επίδειξη 157
επιδεξιότητα 131
επίθεση 101, 127, 153, 161, 191, 193, 199, 203, 211, 213, 223, 229, 237
επιθεώρηση 117, 187
επιθυμία 69
επικοινωνία 117, 123, 141, 163, 179, 195, 207
επιλογή 131
επιπλοποιός 83
επιστροφή 223
επιτελάρχης 185
επιτελείο 93, 109, 113, 117
επιτήρηση 205
επιτυχία 237
επιφυλακή 151, 187, 215
επιχείρηση 71, 83, 85, 89, 103, 125, 147, 163, 171, 183, 197, 199
εποχή 179
εργαλεία 75, 79, 81, 145, 171, 173, 189, 197, 199, 211, 215, 223
εργάτες 79, 83, 103, 189, 201, 225
έργο 81, 207, 225
εργοτάξια 179
έσοδα 79
ετοιμότητα 215
ευεργεσία 125
ευκαιρία 73
Ευρώπη 67
ευχαρίστηση 69
ευχαριστίες 141
εφεδρεία 133, 135, 137
έφιππος 183
εφόδια 81, 125, 127, 129, 229
εφοδιασμός 149
εφοδιοπομπή 195
έφοδος 113, 213, 217, 229

ζήλος 69
 ζώα 81
 ζώνη 119
 ζωοτροφές 14, 87, 109, 143, 149, 161

 Ηγεμόνας 159, 167, 213, 229
 ηγήτορας 69
 ήθη 75
 ήλιος 131, 181
 ημέρα 95, 103, 111, 115, 207
 ήττα 101
 ήχος 95, 231

 θάλασσα 163
 θάμνος 209, 215
 θάνατος 71, 221
 θάρρος 235
 θαυμασμός 71
 θειάφι 175
 θέλγητρο 137
 θέληση 85
 Θεός 73, 141
 θέρμανση 173
 θέρμη 155
 θέρος 93
 θέσεις 85, οχυρές 115, 129, 165, οχυρωμένες 169, πολεμικές 165, 169, σημαντικές 161

 θέση 117, 139, 169, 197, 141, 163, αμυντική 199, μάχης 147, οχυρή 97, 157, 167, 197, 215, 221, 235, πολεμική 77, 177, 179
 θλίψη 71
 θόρυβος 199

 ιδιοκτήτης 183, 191
 ιδιότητα 83
 ιερέας 137, 201
 ικανότητα 71, 73
 ίλες 137, 153, 157
 ιππικό 77, 85, 87, 93, 97, 103, 105, 109, 111, 113, 123, 131, 133, 135, 143, 153, 161, 177, 189, 207, ιππικό 217, 223, 233, 235
 ίππος 219
 ιππότης 69, ντε Φολάρ 69

 καθαριότητα 121
 καθήκον 167, 187
 καθυστέρηση 197
 καλάμι 175, 209, 211
 καλαμωτές 175
 κάλιο νιτρικό 175
 κάλτσες 173
 καλύμματα 115
 κάλυψη 101

καμίνι 211
καμπαναριά 111
κανόνας 219
κανόνι 95, 101, 103, 139, 171,
173, 195, 207, 211, 219,
223, 225, 227, 231
κανονιοβολισμός 111, 121,
171, 195, 213, 237
κανονισμός 187
καπηλειό 187
καπνός 79, 97, 111, 173
καπούλια 105
κάρα 79, 81
κάρβουνο 175
καροτσάκι 175, 201
καρότσι 183, 201
καρυκεύματα 173
καρφί 175, 225, 227
κασσίτερος 175
κάστρο 165, 167, 221
καταδίωξη 141
κατάλογος 183
κατάλυμα 89, 93, 107, 121,
137, 183, 211
κατανομή 169
καταρράκτης 219
κατασκευή 81, 173, 209, 219
κατάσκοπος 79, 83, 97, 113,
117, 145, 217, 225
κατάσταση 79, 91, 125, 135,
143, 187, 197, 237
κατάστημα 79, 215
κατάταξη 67
καταυλισμός 109
κατεδάφιση 189
κατεύθυνση 119
κατοικία 215
κάτοικος 75, 85, 167, 201
κατοχή 85, 131, 149, 199
κεφαλή 95, 221
κήπος 149
κιλίβαντας 95, 173
κίνδυνος 95, 109, 119, 207
κίνηση 89, 91, 97, 109, 111,
123, 157, 163
κλαδί 195, 209
κλειδί 221
κλειθροποιός 83, 175
κλείσιμο 181, 183, 185
κλήρος 201
κλίση 75
κλοπή 191
κοιλότητα 149
κούλωμα 207
κόλπο 151
κόμης ντε Τυρπέν 69
κομψότητα 67
κοπριά 219
κορυφή 91
κοσιά 175

κόσμος 179, 183, 193, 215
κρασί 79, 173
κράτος 87
κρέας 79, παστό, καπνιστό 173
κρεμμύδια 173
κριθάρι 79
κροτίδα 81, 145, 173, 199,
219, 227
κτήριο 177, 191
κτίστης 83
κυβέρνηση 177
κύμβαλα 157
κυρίαρχος 201
κωδωνοστάσιο 209
κωλύματα 91
κωμόπολη 109

λάβαιο 203
λάδι 173
λαιμός 201
λαρδί 173
λάφυρα 153, 159
λαχανικά 79
ληλασία 143, 201
λεία 137, 141, 213
λεπτομέρεια 231
λεωφόρος 111
λίβρα 235
λιμάνι 165
λίπος 173

λιποταξία 185
λιτανεία 179, 181, 193
λογαριασμός 79
λόγια 137
λόφος 149, 207
λόχος 133, 137, 157, 157
λύπη 71
λύτρα 233

μαλλί 199, 209
μάχη 85, 89, 99, 103, 107, 111,
113, 115, 125, 127, 129,
131, 133, 141, 147,
159, 161, 203, 207, 235
μεγαλοαστός 179
μέθοδος 163
μειονέκτημα 231
μεραρχία 99
μερίδιο 159
μέσα προφυλακτικά 145, τε-
χνικά 131
μεσημέρι 145
μεταβολή 97
μεταφορά 79, 81, 121, 123,
199, 233
μετάφραση 67, 69
μεταφραστής 67
μέτρα 77, 117, 151
μέτωπο 75, 99, 101, 129, 143,
157

μηνύματα 227
μηχανές 175
μηχανισμός 227
μικροσυμπλοκές 139
μολύβι 175
μονάδα 107, 123, 137, 143,
189, 231, στρατιωτική 97,
99, 101, 149, 183
μοναστήρι 215
μουσκέτα 175
μπάρα 219
μπότα 173
μπύρα 79, 173
μύλοι 121, 161, 195, ιπποκίνη-
τοι 17, χειροκίνητοι 173
μυλωθρός 83
μυστικό 75, 83
μυστικότητα 97, 103, 223, 235

νάρκη 171, 209, 211
ναρκοθέτης 81, 211
ναρκοπέδιο 213
νεκρός 141
νερό 79, 109, 117, 119, 121,
173, 189, 195, 217, 225
νερόμυλος 173
νεροπλημμύρα 195
νίκη 127, 133, 137, 141
νους 125
νύχτα 95, 111, 143, 181, 185,
207, 223, 227, 237
νώτα 129, 135, 143

ξέφωτα 141, 161
ξημερώματα 223
ξίφος 147, 193
ξύδι 79, 173
ξύλα 109, 119, 173, 225
ξυλουργός 83, 175
ξυλόφρακτες 195

οβίδα 173, 217, 227
οδηγός 79, 83
οδός 83, 233
οδοφράγματα 109
οικογένεια 71, 87
όλμος 171, 173
ομάδες 91, 123, 147, 181
όμηρος 125, 147, 201,
203, 231
ομίχλη 103
ονόματα 185, 197
οπισθοφυλακή 93, 101, 103,
115, 155, 233
οπισθοχώρηση 103, 149
όπλα 171, 173, 175, 177, 183,
187, 189, 191, 207, 215,
227, 231
οπλοστάσιο 173
οπλουργός 83

όργανα 145, 175
οροσειρά 91, 123
ορύγματα 209, 227
ουρανός 103
όφελος 131
όχημα 201, 233
όχθη 101, 103, 195
οχρό 97, 103, 123, 141, 207, 215
οχύρωμα 107, 195, 209, 229
οχύρωση 133

παγίδα 151, 227
πάγος 217
παιδιά 83
πανδοχείο 183, 191
πανί 211
πανικός 193
παξιμάδια 173
παραγωγή 119
παράδειγμα 69, 147
παράδοση 221, 231
παράθυρα 181
παραλλαγή 209
παραπέτασμα 209
παραπέτο 209
παρασύνθημα 237
παρέλαση 181
παροχή 197
παρουσία 103
πατρίδα 69

πεδιάδα 85, 131
πεδίο 147
πεζικό 77, 81, 85, 93, 99, 101,
103, 109, 111, 113, 115, 123,
131, 133, 135, 143, 189, 233
πεζός 183
πειθαρχία 75
πείσμα 193
πέρασμα 83, 91, 93, 99, 105,
109, 113, 127, 131, 161,
199, 211, 219, 227
περίβολος 215, 217
περιεχόμενο 233
περιοχή 97, 141, 145, 161,
167, 187, 193, 235
περιπολία 111, 113, 117, 123,
145, 185, 187, 191, 217
περίπολος 95, 97, 111, 149,
169, 187, 203
περίπτωση 101, 121, 131, 137,
143, 179, 189, 191, 197
περίσκεψη 97
περίσταση 75, 85, 133, 145,
151, 153
περιτείχισμα 199
περιφέρεια 169
περίφραξη 113
περίχωρα 121, 177, 189, 193,
201, 215
πεταλωτής 83, 175

πέτρα 217, 229
πηγάδι 173
πηγή 117
πίστη 221
πλαγιά 135, 207, 217
πλαγιοκόπηση 127
πλαστικότητα 67
πλάτη 117
πλεονέκτημα 109, 115, 127
πλευρά 91, 99, 103, 105, 119,
135, 151, 189, 209, 211
πλημμύρα 119
πληρώματα 89, 103, 105, 233
πλοιάριο 227
πλοίο 81, 121, 219
πνεύματα 87
ποινή 179, 181
πόλεμος 67, 69, 73, 85, 125,
137, 161, 165, 203, 221,
231
πολεμοφόδια 79, 87, 117, 141,
159, 165, 171, 203, 213,
215, 231, 235
πόλη 109, 161, 177, 179, 181,
187, 215, 215, 231, εμπό-
λεμη 185, πολεμική 181,
185
πόλη-φρούριο 147
πολιορκία 81, 85, 171, 205,
221
πολίτης 69, 167, 229
Πολύβιος 69
πολυβολεία 209
πορεία 89, 91, 93, 95, 97, 129,
143, 155, 163, 197
πόροι 75
πόρτα 97, 183
ποσά χρηματικά 87
ποσότητα 81, 159, 169, 171,
175, 197
πόστο 149
ποτάμι-μός 91, 101, 121, 123,
143, 163, 167, 195, 219
πράγματα 127
πραγματικότητα 161
πρακτικό 231
πράξη 75
προγεφύρωμα 103
προδοσία 161, 167, 203, 221
προειδοποίηση 111
προετοιμασία 77
πρόθεση 83
προϊόντα 79, 179
προμήθεια 79, 81, 87, 117,
119, 159, 173, 205
προμηθευτής 77, 143, 149
πρόνοια 179
προορισμός 233
προπύργιο 169, 171
πρόσβαση 121

προσβολή 77
προσοχή 131, 133 , 151, 199
πρόσχημα 219
πρόσωπο 181
προτίμηση 201
προύχοντες 161
προφύλαξη 75, 77, 177, 189
προχώματα 91, 225, 227
πτέρυγα 133, 135
πυθμένας 149
πύλη 177, 181, 183, 185, 189,
193, 201, 203, 209
πυρ 139
πυρά 139
πυρίτιδα 171, 225, 235
πυριτιδαποθήκη 203
πυρκαγιά 119, 189
πυροβολαρχία 113
πυροβολείο 213, 219, 225
πυροβολητής 81
πυροβολικό 77, 81, 93, 95, 99,
101, 113, 117, 135, 159,
173, 213
πυρόσβεση 189
πυροτεχνήματα 227
πωλητής 117

ρακί 79, 173
ριπή 231
ρόδα 211
ροή 117, 211

ρόλος 141
ρύζι 79
ρύθμιση 197
ρυθμός 147, 197
ρωγμή 213, 227, 229, 231
ρώμη 79

σαγήνη 141
σακιά 175
σάκκος 175, 209
σαλπικτής 113
σανίδα 227
σανός 79, 119, 173
σαφήνεια 67, 133
σβύσιμο 189
σήμα 111, 189
σημάδι 223
σημαία 117, 203, 231
σημείο 101, 115, 119, 129,
131, 147, 151, 153, 161,
αδύνατο 197, στρατηγικό
149
σημείωμα 185, 187
σημείωση 169
σήραγγα 211, 227
σίδηρο 175
σιτοδεία 129
σκαλωσιά 175
σκηνή 113, 175
σκόνη 131
σκοπευτής 139

σκοπία 113, 115, 117, 177,
191, 193
σούρουπο 103, 139
σπιρούνια 153
σπίτι 95, 149, 179, 181, 187,
189, 201
σταδιοδρομία 71
σταθμά 77
στασιαστής 167
στενά 91
στενωπός 95, 143
στήλες πυρός 175
στήριξη 121
στόμα 215
στόχος 145
στρατάρχης 67, 69
στράτευμα 71, 73, 75, 77, 79,
81, 85, 87, 89, 91, 97, 99,
103, 105, 107, 109, 111,
113, 123, 125, 131, 135,
139, 141, 143, 145, 147,
153, 157, 161, 165, 169,
177, 193, 197, 199, 201,
223
στρατηγός 71, 129
στρατιά 71, 93, 141, 143, 205,
207
στρατιώτης 95, 105, 135, 137,
165, 169, 171, 187, 197,
201, 203, 213, 229,
στρατοπεδάρχης 185
στρατοπέδευση 89, 107, 167
στρατόπεδο 79, 93, 103, 105,
107, 109, 111, 113, 115,
119, 121, 131, 139, 143,
147, 161, 167, 169, 179,
183, 185, 189, 193, 195,
207, 221, 235, 237
στρατός 71, 77, 91, 93, 95, 99,
105, 107, 119, 127, 135,
161, 199, 229
στρατωνισμός 107, 121
σύγγραμμα 67
συγγραφέας 67
συγκέντρωση 137, 145, 153
συγκομιδή 179, 193
σύγκρουση 89, 157, 195
σύγχυση 89, 101, 139, 197
συζήτηση 231
συλλέκτης 119
συμβούλιο 221, πολεμικό 229,
πολέμου 221, 231
σύμμαχος 71, 85, 87, 141
συμμετοχή 181
συμπεριφορά 83
συμφωνία 237
συναγερμός 111, 181, 185,
189, 215, 223, 225, 237
συνάθροιση 97
συναλλαγή 179

συνάντηση 177, 189
 σύναψη 125
 σύνδεσμος 145
 συνείδηση 77
 συνεννόηση 179
 συνέπεια 127
 συνέχιση 161
 συνθήκη 113
 συνθηκολόγηση 231, 233
 σύνθημα 113, 117, 123, 155,
 179, 185, 187, 213, 223,
 229, 237
 συνοδεία 95, 233
 συνοικία 201, 237
 συνοικισμός 177
 σύνορα 87, 165
 συνοχή 157, 217
 συντεχνίες 181
 συρροή 179
 σφαίρα 171
 σφοδρότητα 209
 σχεδιάγραμμα 205
 σχέδιο 75, 125, 145, 149
 σχισμή 199, 213, 229
 σχοινί 175
 σώμα 99, 119, 127, 133, 161,
 βοηθητικό 99, εφεδρικό
 133, κεντρικό 14, μάχης
 133, στρατεύματος 145,
 σώμα στρατού 101, στρατιω-
 τικό 149, υλικού 99, φρου-
 ράς 185, 201, φρουρών
 177, 187
 τάγμα 95
 ταμείο στρατιωτικό 159
 τάξη 89, 103, 133, 137, 155,
 157, αστική 81
 ταξιαρχία 99
 τάπες 175
 ταραχή 189, 201, 203
 ταφή 141
 τάφος 71
 τάφος 211, 217, 225, 227
 ταχύτητα 103, 105, 147
 τείχος 177, 179, 187, 211, 231
 τέχνασμα 201, 205
 τέχνες 81
 τεχνίτης 79, 81, 175
 τιμή 231
 τοίχος 199
 τόλμη 125
 τομή 227
 τοπογραφία 75
 τοποθεσία 99, 113, 145, 157,
 167
 τόπος 75, 83, 87, 91, 99, 121,
 237
 τραυματίας 137
 Τρεντίνο 71

τρίχες 199
τρόμος 16
τρομπέτα 95, 155, 157
τρόπος 87, 97, 133, 237
τροφήμα 77, 79, 81, 87, 117,
121, 123, 129, 161, 163,
165, 171, 193, 203, 213,
215, 235
τρύγος 179
τύμπανα 97, 155, 157, 231
Τυρπέν ντε, κόμης 69
τυρί 173
τυφέκια 175
τυφεκιοφόρος 101
τύχη 131

ύδατα 161, 177, 199, 211, 219
υδρογραφία 75
ύλες εύφλεκτες 121, 175
υλικά 81, 175, 225, εύφλεκτα
217, 229
υλικό 69, 99
ύπαιθρος 97, 161, 177, 191,
201, 217
υπακοή 167
υπάρχοντα 83
υπεροχή 87
υπερπληθυσμός 193
υπηρεσία 67, 69, 93, 185, 219
υποδήματα 173
υποζύγια 81
υπολογισμός 169, 171
υπόνομος 199
υποσκάμματα 211
υπόσχεση 125, 203
υποχώρηση 137, 153, 155
ύφασμα 199
ύψωμα 91, 109, 111, 131, 135,
149, 167, 225

φάλαγγες 99
φανός 175
φαράγγι 95, 153
φήμη 83, 161, 227
φόβος 95, 115, 209
Φολάρ ντε, ιππότης 69
φορτίο 119, 183
φράχτης 115, 149, 175, 177,
209, 215, 217, 219
φροντίδα 83, 107
φρουρά 93, 107, 109, 111,
113, 131, 143, 145, 151,
153, 163, 165, 167, 169,
177, 179, 183, 185, 187,
191, 193, 201, 203, 215,
219, 221, 223, 231, 233
φρούριο 195, 199, 201, 203,
205, 207, 209, 211, 213,
215, 219, 221, 231, 233,
235, 237

φρουρός 111, 147, 177, 183,
187, 201, 203, 217, 221,
223
φρύγανα 209
φυγή 141
φύλακας 77, 203, 221
φυλάκιο 111, 113, 121, 147,
179, 187, 189, 191, 211,
217, 219, 227
φύλαξη 177
φύση 99, 131
φυσίγγι 217, 219
φυτίλι 175
φώτα 191
φωτιά 93, 97, 103, 111, 113,
119, 161, 181, 189, 199,
201, 225, 227
φωτισμός 181
φωτοβολίδες 111

χαλίκι 175, 225
χαλκός 175, 211
χαντάκι 101, 217
χαράδρα 101, 155
χαρακτήρας 75
χαράκωμα 93, 107, 113, 121,
133, 205, 207, 209, 213,
223
χαραυγή 103, 143
χειμώνας 93, 217

χειράμαξα 15
χειριστής 81
χειροβομβίδα 171, 173, 227
χειρουργός 137
χέρι 67, 193, 211
χρήμα 75, 165, 203
χρήση 119, 171
χρόνος 89, 91, 99, 105, 107,
139, 143, 145, 151, 155,
171, 195, 205, 223
χώμα 175, 209, 219
χώρα 77, 85, 87, 129, 141,
165, 167
χωράφια 119, 131
χωριά 85, 109, 115, 149, 161,
193, 217
χωρικός 141 201
χωρογραφία 75
χώρος 101, 107, 109, 121, 123

ψυχραιμία 75

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογοςσελ. 7

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το στρατηγικό σχέδιο της επανάστασης του Ρήγα13

Προετοιμασία της Επανάστασης14

Το πολιτικό μέρος της Επανάστασης.....23

Το Στρατιωτικό μέρος της Επανάστασης28

Οδηγίες στρατιωτικού περιεχομένου στον Θούριο29

Οι διεθνείς συγκυρίες33

Για την στρατιωτική εκπαίδευση των ραγιάδων

επαναστατών38

Το επιτελικό σχέδιο του ένοπλου αγώνα47

Η έκδοση του Στρατιωτικού Εγκολπίου από τον Ρήγα ..52

Το στρατιωτικό εγχειρίδιο του 1765 στα ελληνικά60

Περιεχόμενο της έκδοσης Maximes de guerre

στα ελληνικά63

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΝ ΕΓΚΟΛΠΙΟΝ

Είδηση του μεταφραστή στα γαλλικά67

ΓΝΩΜΙΚΑ ΑΠΑΦΘΕΓΜΑΤΑ ΠΕΡΙ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΕΚΣΤΡΑΤΕΥΤΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

ΓΕΝΙΚΑ ΑΠΑΦΘΕΓΜΑΤΑ	73
ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ, ΠΡΟΦΥΛΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΕΣ	77
I. Ως προς το στρατό	77
II. Ως προς τις προμήθειες.....	79
III. Ως προς τις επιχειρήσεις	85
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΟΛΕΜΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ	89
ΠΟΡΕΙΕΣ	
I. Ως προς την τάξη	89
II. Ως προς το χρόνο	91
III. Ως προς τον τόπο να βαδίσετε.....	99
IV. Ως προς τον τρόπο	103
ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΑ	
I. Τρόπος στρατοπέδευσης και στρατωνισμού	
των μονάδων στρατού	107
II. Αξιόπιστα στρατόπεδα	117
III. Χειμερινοί τόποι στρατωνισμού	121
ΜΑΧΕΣ	
I. Γενικές αρχές	125
II. Λόγοι για σύναψη μάχης	125

III. Λόγοι για να αποφύγετε τις μάχες.....	127
IV. Μέσα εξαναγκασμού του εχθρού σε μάχη	129
V. Διάταξη	131
VI. Δράση	137

ΕΝΟΠΛΟΙ ΑΓΩΝΕΣ

I. Αιφνιδιασμοί	143
II. Ενέδρες	149
III. Υποχωρήσεις	153
IV. Συγκρούσεις.....	157
V. Αψιμαχίες	157
VI. Μετά τις μάχες	159

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟΙ ΕΛΙΓΜΟΙ

I. Επιθέσεις	161
II. Άμυνες	163

ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ

ΠΟΛΙΟΡΚΗΤΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

ΚΑΣΤΡΑ

I. Οχυρές θέσεις.....	165
II. Κάστρα	167

ΑΝΕΦΟΔΙΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΟΛΕΜΙΚΩΝ ΘΕΣΕΩΝ

I. Στρατεύματα	169
II. Πολεμοφόδια	171

III. Τρόφιμα	171
IV. Εργαλεία	173

ΠΡΟΦΥΛΑΞΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΕΜΙΚΩΝ ΘΕΣΕΩΝ

I. Σώμα Φρουρών	177
II. Κλείσιμο και άνοιγμα των πυλών.....	181
III. Διαταγές.....	185
IV. Περίπτωση συναγερμού	189

ΕΠΙΘΕΣΙΣ ΤΩΝ ΣΤΡΑΤΟΠΕΔΩΝ

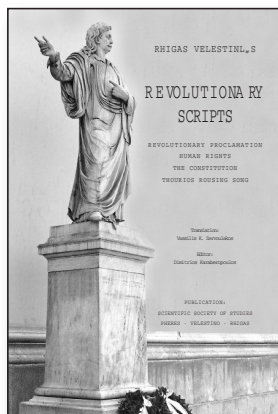
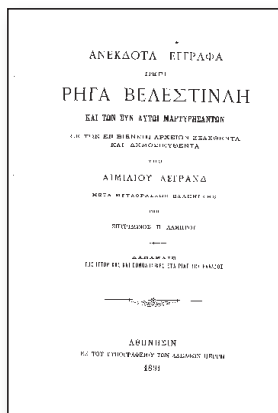
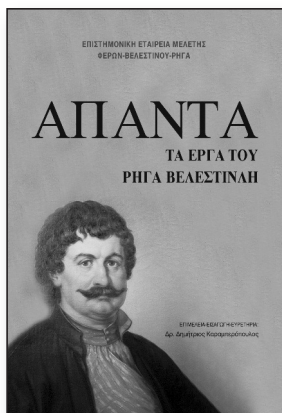
I. Επίθεση με μεγάλη δύναμη	193
II. Αποκλεισμός.....	193
III. Αιφνιδιασμός.....	197
IV. Σχεδιασμένη πολιορκία	205

ΑΜΥΝΑ ΤΩΝ ΟΧΥΡΩΝ ΘΕΣΕΩΝ

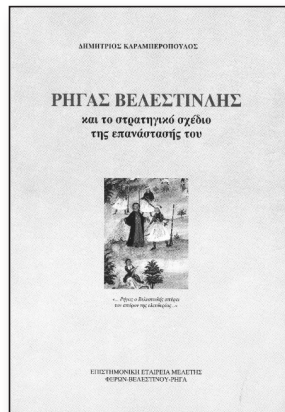
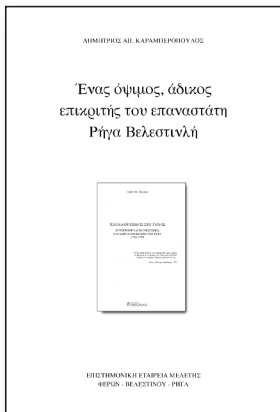
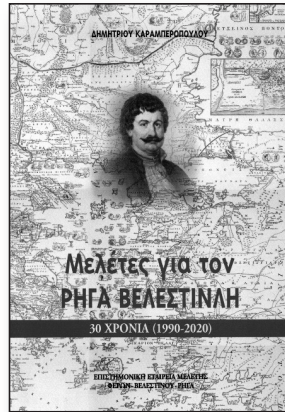
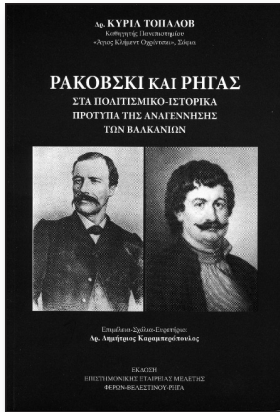
I. Αντεπίθεση με μεγάλη δύναμη.....	215
II. Ενάντια στον αποκλεισμό.....	215
III. Ενάντια στους αιφνιδιασμούς	215
IV. Ενάντια στη σχεδιασμένη πολιορκία.....	221
V. Βοήθεια.....	235

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ	239
-----------------	-----

ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ
 ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΜΕΛΕΤΗΣ
 ΦΕΡΩΝ - ΒΕΛΕΣΤΙΝΟΥ - ΡΗΓΑ

ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΜΕΛΕΤΗΣ
ΦΕΡΩΝ - ΒΕΛΕΣΤΙΝΟΥ - ΡΗΓΑ

Η έκδοση του Στρατιωτικού Εγκολπίου ευελπιστούμε να βοηθήσει να γνωρίσουμε το περιεχόμενό του και να κατανοήσουμε τον λόγο για τον οποίο ο Ρήγας διάλεξε να το μεταφράσει και να το εκδώσει. Να αντιληφθούμε τη συμβολή του στο στρατηγικό σχέδιο της επανάστασης του, που σχετίζεται με τον ένοπλο αγώνα εναντίον του δυνάστη για την απόκτηση της πολυπόθητης ελευθερίας.